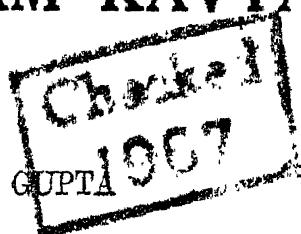

BIBLIOTHECA INDICA
A COLLECTION OF ORIENTAL WORKS

KUTTANIMATAM KĀVYAM

BY
DAMODARA GUPTA

EDITED BY
MADHUSUDAN KAUL

Work
Number
266
Fascicle I

Issue Number
1551
New Series

CALCUTTA :

Printed at the Baptist Mission Press
Published by the Royal Asiatic Society of Bengal, 1 Park Street

1944

Price Rs. 3/-

NOTICE

BIBLIOTHECA INDICA

PUBLISHED BY

THE ROYAL ASIATIC SOCIETY OF BENGAL

THE Bibliotheca Indica is a collection of works belonging to or treating of Oriental literatures and contains original text editions as well as translations into English, and also bibliographies, dictionaries, grammars, and studies.

The publication was started in 1849, and consists of an Old and a New Series. The New Series was begun in 1860, and is still running.

The issues in the series consisted originally of fascicles of 96 or 100 pages print, though occasionally numbers were issued of double, triple or larger bulk, and in a few cases even entire works were published under a single issue number. Of late years the single issues are made as much as possible to constitute complete volumes. Several different works are always simultaneously in progress. Each issue bears a consecutive issue number. The Old Series consists of 265 issues; in the New Series, till January 1st, 1941, inclusive, 1,542 issues have been published. These 1,807 issues represent 263 different works; these works again represent the following literatures:—

Sanskrit, Prakrit.
Rājasthāni, Kāshmirī, Hindi.
Tibetan, Lushai.
Arabic, Persian.

Several works published are partly or wholly sold out, others are still incomplete and in progress.

Two price-lists concerning the Bibliotheca Indica are available and may be had on application. One describes the Indian and the other the Islamic works published in the series. These lists are periodically revised.

The standard sizes of the Bibliotheca Indica are:—

Royal (or large) octavo.
Quarto.

Single issues may be bought separately, but three years after the completion of a work no complete sets are broken for the sale of loose component parts.

PREFACE

Kuttanimatam Kāryam by Dāmodara Gupta, edited by Pandit Madhusadan Kaul, Superintendent, Archaeology, Research and Museum, Srinagar, Kashmir.

As early as 1883 Dr. Peterson first drew the attention of the public to a palm-leaf MS. (written in *circa* thirteenth century A.D.) of the *Kuttanimatam* found in the Śāntinātha temple collection at Cambay. That MS. was incomplete and bore the title Shambhalimatani and in 1887 the poem was published in the Kāvyamālā Series utilizing two other MSS. of the poem procured by Pandit Durga Prashad of Jaipur. All these MSS. were 'incomplete and inaccurate', and thus presented textual problems that baffled the ingenuity of many scholars, Indian as well as European.

In 1897-98 MM. Haraprasad Shastri paid visits to Nepal and brought some rare MSS. which he himself described in his Report on the Search of Sanskrit MSS. (1895-1900). In that report he made the following significant observation:

A MS. of the poem *Kuttanimatam* has been acquired, copied in 292 of the Newar era, *i.e.*, 1172 A.D. . . . It is written in Bengali character. The oldest dated MS. in this character known in Europe bears the date of 1198. The present MS. is therefore 26 years older than the oldest MS. in Bengali known. I have reason to think that the MS. is older still, as the date is given in a beautiful Newar hand which runs through four lines after the colophon. So the Bengali character in which the whole MS. is written is of an older date than the four lines of Newar script.

The MSS. were valuable on more than one ground. It helped in ameliorating substantially the highly defective text printed in the Kāvyamālā Series. It also furnished to students of the paleography of the Bengali script MS. material copied in 1172 A.D. (292 of the Newar era) and was therefore 26 years older than the oldest Bengali MS. known in Europe.

Pandit Shastri and his pupil the late Rakhaldas Banerjee made occasional references to the value of *Kuttanimatam* and so we understand how a Kashmirian pupil of Pandit Shastri, who was working with him in Calcutta—Pandit Madhusudan Kaul of Srinagar—was entrusted with the work of editing and annotating the poem. In a letter dated 26th March, 1918, written from the premises of Pandit Shastri (26 Pataldanga Street, Calcutta) Pandit Kaul, then a Research Scholar of the Kashmir Durbar attached to Pandit Haraprasad, wrote as follows:

I have prepared press copy for a good edition of the *Kuttanimatam* by one of my countrymen about eleven hundred years ago. It gives a lively picture of the Hindu society of the time at Benares. It was years ago printed in the Kāvyamālā Series but the materials on which the edition was based were not only defective but also incorrect. I have

prepared the press copy from two excellent manuscripts in the A.S.B. Library. One is a very beautiful Bengali manuscript, complete and correct, copied some time before 1172 A.D. The other is a Newari copy based presumably on the above.

The question of undertaking the publication of the book was discussed in April 1918 and Pandit Shastri observed: 'I have seen the press copy carefully and I find that the various readings have been very well done. . . . The work will be a great improvement on the old edition.' Objection was raised on the ground that the book was published elsewhere and that it was not in conformity with the 'main object of the Bibliotheca Indica Series, publishing important Oriental works that exist only in MSS.'. This technical objection was overruled and on the recommendation of Jt. Philological Secretary, Pandit S. C. Vidyabhusana, and of Prof. D. R. Bhandarkar, Sir Asutosh Mookerjee urged the inclusion of *Kuttanimatam* in the list of works approved for publication in the Bibliotheca Indica. Pandit Shastri further justified this new edition saying that the *Kāvyamālā* edition was prepared from 'bad and incomplete materials' while 'nearly a fourth of Madhusudan's work is absolutely new'.

The work was apparently sent to B.M. Press in 1919 and in February 1920 we find the editor receiving proofs. In June 1921 we note that proofs from pp. 104-120, i.e. to the last page of the text, and pp. 121-160 of the Notes were sent to the editor. In August 1922 the B.M. Press was complaining that corrected proofs of the Notes were not reaching them.

A mysterious silence followed and after nearly a decade we find Prof. J. J. Meyer appealing to the then Gen. Secretary, Mr. Van Manen, to help him with the reprint or proofs of the work so far composed. We quote below some passages of Prof. Meyer's letter dated Laubenhof, Chur, Switzerland, 19th July, 1931:

The Librarian of the India Office in London sent me a copy of your kind letter to him dated 25th June, 1931, and concerning my request for a MS. of Daimodargupta's *Kuttanimatam*.

Some months ago I finally mailed to the publisher the MS. of the work for which I am in need of MS. help. It is a new and thoroughly revised edition of the translation of Kshemendra's *Samayamātrikā* and Damodar-gupta's *Kuttanimatam*, in one large volume, entitled *Mores et Amores Indorum*. The Introduction has also been amplified and a long foreword is to be added. The original edition came out in 1903 and has been out of print almost ever since. . . . I hope that the new edition of the Sanskrit text of the *Kuttanimatam* now in preparation for the Bibliotheca Indica will be ready in time so that I can use it for an appendix to my book in which I should like to take up *at least* the more important passages and points that will receive new light from your edition of the text.

The text in the *Kāvyamālā*, as you well know, bristles with *cruces interpretum*, especially from stanza 486 on. . . . Now when do you expect your edition to be completed? Could you mail me the advance sheets as soon as printed? Or, if need be, a copy of the proof sheets as soon as they are advanced, i.e., expurgated far enough to be serviceable?

Meanwhile the MSS. of the A.S.B. were copied out in Devanāgari characters by Babu Govindadas of Benares, who placed his copy to Pandit T. M. Tripathi who published a new edition from Bombay in 1924, adding his own Sanskrit commentary *Rasa-Dipikā*. This edition was recommended by Mr. Van Manen to Prof. Meyer who also got from our Society a file of the formes so far printed. Prof. Meyer's letter that followed, dated Sept. 13, 1931, will explain itself:

Kindly accept my sincerest thanks for your two letters and the contents of the two registered parcels. Now that I have all the material you can furnish me at the present time before me I shall again attack the *Kuṭṭāṇīmatam*, with which I have wrestled anew for many a month some time ago. No doubt the help which you sent me with such benevolent and painstaking alacrity will be so great that many a knot that defied all my racking of the brains can now be undone. A thousand thanks once more.

While Prof. Meyer was trying to expedite the publication of the A.S.B. text, Mr. Van Manen probably sought the help of some local pundits to help in completing the book. In 1929 Mr. Chintaharan Chakrabarti was invited to see the remaining portions of the work through the press. Mr. Van Manen apparently lost all touch with Pt. Kaul, who had seen the printing of the text as far as p. 112 and some portions of the Notes as well. We also know that notes on verses 1-860 were set up in type and that notes for the remaining portions of the work (verses 862-1058) were prepared by Mr. Chakrabarti.

These facts were revealed in the Notes submitted by Mr. Chakrabarti to the Society in 1939, after a second lapse of academic memory of another decade (1929-1939). Mr. Van Manen retired and the first report of Mr. Chakrabarti was addressed to the Reorganisation Committee just 20 years after the starting of printing.

Dr. B. S. Guha tried his best to bring into a line of co-operation the two learned Sanskritists of Calcutta and Kashmir. But alas! it was not an easy affair, and the chequered career of this valuable MS. could but partially be redeemed by the present publication of the complete text with variants for the benefit of Sanskrit scholars, in the 25th Jubilee of its first setting up at the B.M. Press (1919). To allow this matter to drag on would mean the utter decomposition of the printed formes and so the Publication Committee decided to release the text portion only as fasc. 1, expecting to publish critical notes, etc. in a future fascicule when Pandit Kaul would send them to us. We apologize to the learned editor for this unfortunate delay and thank him for his patient co-operation with us.

There is ample justification for publishing more than one recension of such a rare text as the *Kuṭṭāṇīmatam*. In spite of numerous distortions in textual reading and deviations in sense inevitable in MS. traditions of such a restricted range, we may recommend the cantos composed by Dāmodara Gupta,

Minister of King Jayāpiṭa, (779-830 A.D.), as specimens of erotic kāvya of the late classical period of Sanskrit literature. The only other experiment along similar lines was made possibly in the same epoch by some pseudo-Kālidāsa who tried to smuggle a good deal of his knowledge of the Kāmaśāstra into the later (probably apocryphal) cantos of the Kumārasambhava which provoked, as we know, some later writers to compose poetic commentaries on Vātsāyana's Kāmasūtra. That remarkable treatise which, like Kautilya's Arthaśāstra, was gradually getting dismembered, was luckily conserved to a certain extent through the zeal and poetic scale of eminent writers like Kālidāsa, Māgha and Dāmodara Gupta. Havelock Ellis, the celebrated author of the psychology of sex, has paid generous tributes to Vātsāyana as a pioneer of scientific studies along that line.

So Prof. J. J. Meyer and Dr. Schmidt by their laborious researches into Indian erotic literature have demonstrated their scientific worth, and in publishing our Society's text of the Kuṭṭanīmatam we hope that some interest would be roused among scholars studying problems for normal and abnormal psychology. Prof. Keith has very appropriately classified Kuṭṭanīmatam into his group of didactic poetry, saying that there is both wit and humour, despite their coarseness in some of the stanzas.

KALIDAS NAG,
General Secretary.

ROYAL ASIATIC SOCIETY OF BENGAL,
10th July, 1944.

श्रीरामेश्वर नमः

कुट्टनीमतं काव्यम् ।

स जयति संकल्पभवो रतिसुखशतपदचुम्बनभ्रमरः ।
यस्यानुरक्तलक्ष्मनानयनान्तविलोँकितं वस्तिः ॥ १ ॥
अवधीर्य दोषनिचयं गुणलेशो संनिवेश्य नतिमायीः ।
कुट्टन्या मतसेतद्वामोदरगुप्तविरचितं शृणुत ॥ २ ॥
श्रस्ति खलु निखिलभृतलभृषणभृता विभृतिगुणयुक्ता ।
युक्ताभियुक्तजनता नगरौ वाराणसौ नाम ॥ ३ ॥
अनुभवतामपि यस्यासुपभोगान्कामतः शरीरवताम् ।
शशधरखण्डविभूषितदेहलयः किल न दुष्प्राप्यः ॥ ४ ॥
चन्द्रविभूषितदेहा भृतिरताः सहजंगपरिवाराः ।
वारस्त्रियोपि यस्यां पशुपतिततुत्यतां आताः ॥ ५ ॥
अतितुङ्गसुरनिकेतनश्चिखरसमुत्क्षेपवनचलिताभिः ।
मंजरितमिव दिराजति यत्र नभो वैजयनीभिः ॥ ६ ॥
अविरतसंचरदवलाचरणतक्षालक्तकद्रवारुणितम् ।
स्थलकमलवतीलक्ष्मीं विभर्ति वसुधातत्त्वं यत्र ॥ ७ ॥

१ 'विलोकनम्' इति सु० पा० ।

२ 'सुक्ता' इति सु० पा० ।

यत्र च रमणौभूषणरववधिरितसकन्ददिङ्गभोभागे ।
 शिश्याणां नाचैरवद्वमवधार्यते पठताम् ॥ ८ ॥
 दिव्यधराधरभूरिव या राजति मनवारणोपेता ।
 बज्जलनिष्ठौयवतौव प्रोक्ष्यक्षधिष्ठोपशोभिता या च ॥ ९ ॥
 अनिगणगुणमसुषेता या निव्यं इन्द्रमासिव प्रचितिः ।
 वनपंक्तिरिव मध्यांसा तुरुक्षसेनेव वैङ्गगन्धर्वा ॥ १० ॥
 नारागणोऽकुलोनः प्रियदोषा यत्र कौशिकाः सततम् ।
 गद्ये वृत्तच्यवनं परम्परोधस्तथाऽहेषु ॥ ११ ॥
 शृङ्गसृतो व्याञ्जस्याः पद्मेदिषु यत्र धातुवादिलम् ।
 सुरतेष्ववल्लाक्रमणं दानच्छेदो मट्टच्छुतौ करिणाम् ॥ १२ ॥
 तौत्रकरत्वं भानोरविवेको यत्र मित्रैङ्गदयानाम् ।
 योगिषु दण्डयहणं संधिच्छेदः प्रगच्छेषु ॥ १३ ॥
 कन्दःप्रस्तारविधौ गुरवो यस्यामनार्जवस्थितयः ।
 वौणाथां परिवादो द्विजनिस्तयेष्वप्रसन्नत्वम् ॥ १४ ॥
 अनुरूपदृत्तघटना सत्कविक्षतरूपकेषु^१ लोके च ।
 रमणौवचने यस्यां माधुर्यं काव्यवन्धे च ॥ १५ ॥
 यस्यामुपवनवीथां तमालपत्राणि युवतिवदने च ।
 नखरप्रहारैरणितं तंत्रौवादेषु^२ सुरतकलहेषु^३ ॥ १६ ॥

१ 'शिष्याखामाचार्यैनावद्यं वार्यते' इति सु० पा० ।

२ 'ससाञ्चा' इति ब० पा० ।

४ 'धनस्याः' इति सु० पा० ।

५ 'कृपके च' इति सु० पा० ।

८ 'वादे च' इति ब० पा० ।

३ 'बहुल' इति ब० पा० ।

५ 'सिन्दुहृदानाम्' इति सु० पा० ।

७ 'कणितम्' इति ब० पा० ।

८ 'कलहे च' इति ब० पा० ।

नन्दनवनाभिरामा विवृधवतौ नाकवाहिनीजुष्टा ।
 अभिरावतौ व यात्या वियस्तुजा निर्दिता जगति ॥ २७ ॥
 तस्यां वदगपतिननुरिव विलासिनौ^१ हृदयगोकसंज्ञतनौ ।
 अल्लष्टेश्वरहृदया प्राक्षेयनगाधिगाजतनयेव ॥ २८ ॥
 संमक्तभोगिनेत्रा मन्दरधरणौभृतो यथा भृतिः ।
 उपरि गता गूलानामन्धासुरगाव्लेखेव ॥ २९ ॥
 समुदाम वाररामा भावसवस्तेः शरौरिणौ भृतिः ।
 निःशेषवेशयोषिदिभृषणं मालतौ नाम ॥ २० ॥ (विश्वेषकम्)
 येश्वरवचमां वभित्त्वौलानाभाकैरः स्थितिः प्रेक्षः ।
 भृतिः परिहासानाभावस्थो वक्रकथितानाम् ॥ २१ ॥
 सा शुश्राव कदाच्छ्रवक्षालयपृष्ठदेशमधिहृष्टा ।
 केनापि गौयमानां प्रसङ्गपतिताभिमामायाम् ॥ २२ ॥
 'यौवनसौन्दर्यमदं दूरेणापाद्य वारवनिताभिः ।
 यद्वेन वेदितव्याः कासुकहृदयार्जनोपायाः' ॥ २३ ॥
 श्रुत्वाथ विपुलजघना मनसौ मालतौ चकार चिरम् ।
 अतिसाम्रतसुपदिष्टं सुहृदवानेन साधुना पठता ॥ २४ ॥
 तद्वत्वा पृच्छामो विकरालां कलितसकलसंसाराम् ।
 यस्याः कामिजनौघो द्विवानिशं द्वारैस्मध्यास्ते ॥ २५ ॥
 इति मनसि सा निवेश्य द्रुततरभवतौर्य वेश्वनः शिखरात् ।
 विकरालाभवनवरं परिजनपरिवारिता प्रयथो ॥ २६ ॥

१ 'विलासिनौ हृद...' इति सु० पा० । २ 'मालयः' इति सु० पा० ।

३ 'कवितानाम्' इति सु० पा० । ४ 'हारदेशम्' इति ष० पा० ।

अथ विरलोक्नतदशनां निम्नहं स्मूलचिपिठनासायाम् ।
 उत्त्वण्चुकलविनशुक्लकुचस्यानशिथिलकृत्तिनुभ् ॥ २७ ॥
 गम्भीरारक्तदृशं निर्भृषणलम्बकर्णपालौ च ।
 कतिपयपाण्डुरचिकुरां प्रकटशिरामन्ततायतयौवाम् ॥ २८ ॥
 सितधौतवस्त्रयुगलां विविधौषधिमणिसनाथगलसूचाम् ।
 तच्चौमहृत्तिम्बले तपनौयमयौ च वालिकां दधतीम् ॥ २९ ॥
 गणिकागणपरिकरितां कामिजनोपायनप्रसक्तदृशम् ।
 आसन्द्यामासौनां विक्षोक्यामाम विकरालाम् ॥ ३० ॥ (कुलकम्)
 अवलोक्य सा विधाय चितिसण्डल्लौनमौलिना प्रणतिम्
 परिपृष्ठकुश्यवातां समनुज्ञातामनं भेजे ॥ ३१ ॥
 अथ विरचितहस्तपुटा सप्रश्यमासनं समुत्सृज्य ।
 इदमुच्चे विकरालामवसरमासाद्य मालतौ वचनम् ॥ ३२ ॥
 विद्धासि हरिमकोसुभमहरिं हरिमगजनाथममरेन्द्रम् ।
 अद्विष्णे द्रविणपतिं नियतं मतिगोचरे पतितम् ॥ ३३ ॥
 अद्यसेव बुद्धिविभवं हृतविभवसे पठच्चरावरणः ।
 कामुकलोकः कथयति सच्चागारेषु भुंजानः ॥ ३४ ॥
 उपमहृतान्यकर्मा धनवर्मा नर्मदांप्रियुगलस्य ।
 मकलसमर्पितसंपद्यदुपेतः पादपौठलम् ॥ ३५ ॥
 अदुपगतो नयदत्तः सागरदत्तस्य मध्यमः पुत्रः ।
 ग्रौणांति मदनसेनां विधाय पितृमन्दिरं रिक्तम् ॥ ३६ ॥

१ 'अथ सा विधाय दूरात्' इति सु० पा० । २ 'रविस्' इति व० पा० ।
 ३ 'ग्रौणांति' इति व० पा० ।

कुट्टनौमतं कायम्

अक्षौक्षापितचरणै संजयो भट्टपुत्रनरसिंहः ।

परितोषं ब्रजति यरं सुदु सूदून्याणियुगलेन ॥ ३७ ॥

अन्निःशेषितविभवो दीन्नितभवद्वपुद्दुभट्टवः ।

निर्भर्तितोऽपि नोऽहनि केशवसेनाग्निद्वारम् ॥ ३८ ॥

अन्या अपि कामिजनं साधारणयोषितो यदाक्रम्य ।

विदधति कर्षटशेषं विश्वमितसेतत्तवोपदेशानाम् ॥ ३९ ॥

(कुचक्कैम)

हौनान्वयजन्मानो गुणहौना रोगिणो निराकृतयः ।

उपसेविता भयापि प्रकटौडितरागसौष्ठवं पुरुषा ॥ ४० ॥

मातः किं विदधामो हतधातुवामताभियोगेन ।

नासाद्याम इष्टं निजतनुपण्यप्रसारकेणापि ॥ ४१ ॥

तत्कुरु मातरनुग्रहमभिधत्त्वं ममापि देहिनो भोग्यान् ।

तेषां च वेशचेष्टितमनमिजशरजालपातकोपायान् ॥ ४२ ॥

इति गिरमुदौरच्यन्तौ सप्रेमामृद्य पाणिनां पृष्ठे ।

रुचिरवचो विकराला रुचिराकृतिमालतीमृचे ॥ ४३ ॥

(कुचक्कैम)

अथसेव दह्नमानमरनिर्गतधूमवर्तिकाकारः ।

चिकुरभरस्तव सुन्दरि कामिजनं किंकरौकुरुते ॥ ४४ ॥

अथसेव ते क्षेत्रोदरि मन्दोङ्गमितभुविभमाधारः ।

अधरौकरोति धौरान्मधुरस्मितसुभगवौचितविशेषः ॥ ४५ ॥

१ व० पुस्तके न दृश्यते ।

२ 'हश्यम्' इति स० पा० ।

३ 'कलापकम्' इति व० पा० ।

इयमेव दग्धं नकांतौ रतिकान्ताकृतमतितरां कुरुते ।
 अनुनिपथमयुपयाता नियतं तव कामिनां मनमि ॥ ४६ ॥

इयमेव उशनपंक्तौ रुचिराद्विरकान्तिधारममकांतिः ।
 उत्पादयति निताकं तव मन्मथाहवेदनां पुंसाम् ॥ ४७ ॥

इदमेव महुक्षिप्तं लौकावति विजितपरम्भतच्छैनितम् ।
 तव निष्टेष्मुञ्जगच्चाकर्षणभिष्ठुमंडे उच्चरितः ॥ ४८ ॥

इदमेव मकरकेतननिकेतनं स्तनयुर्त तवाभोगि ।
 भोगवति भोगमाधनमपरोपायद्यहो वर्यः ॥ ४९ ॥

इदमेव वाङ्मयुग्मं स्तुगात्मतनुसुन्दरं तवाभोगि ।
 कस्य न जनयति मदनं कनकाङ्गदभूषणं सुतन् ॥ ५० ॥

अयमेव मध्येष्मः कन्दपांदेष्मकरणचतुरस्ते ।
 प्रकृशोऽपि श्रौरवतो उशमौ प्रापयति मन्मथावस्थाम् ॥ ५१ ॥

इयमेव रोमराजिः संकल्पजचापद्यष्टिगुणशोभाम् ।
 दधती विदधाति तव मरमाद्यकगच्छविक्षवान्यूनः ॥ ५२ ॥

इदमेव चै पृथुजघनं कलधौतशिलातस्ताभिरमणौयम् ।
 तव तस्मिं वशीकरणं अतिमयतिनाशकारि करभोरु ॥ ५३ ॥

इदमेव तवोरुयुगं रम्भास्तमोपमं मनोहारि ।
 वद सुन्दरि नाभिमतं मदनच्चरैश्वान्तये कस्य ॥ ५४ ॥

१ 'वदनकान्तौ' इति व० पा० ।

२ 'कांतिसमकांतिः' इति व० पा० ।

३ 'ज्वानम्' इति व० पा० ।

४ 'मन्त्रवच्छरित्रम्' इति व० पा० ।

५ 'श्युलजघनम्' इति व० पा० ।

६ 'गर्भो' इति व० पा० ।

७ 'नापश्वान्तये' इति व० पा० ।

यौवनकल्पतरोम्पे कनकलताविभ्रमं सुवृत्तमिदम् ।
 जंघायुगल्लं नेच्छति कामफलग्राहये का इह ॥ ५५ ॥
 निजिनदाहिमरागं विजितस्यक्रमस्तिविनाममिदम् ।
 तत्र च रणभरोजयुगं कल्प न मानममलंकुरते ॥ ५६ ॥
 ह्रेपयति वारणेन्द्रं हंसं हमति प्रदातमिदसेव ।
 तत्र खौलावति लज्जितं यूनां हृष्टशानि मध्याति ॥ ५७ ॥
 तद्रपि यदि ते कुद्धहस्तवधारं संविधाय तन्मध्ये ।
 आकर्णय कथयामि खवुद्धिभवानुमारेण ॥ ५८ ॥
 खौलकुरु तावत्यमं नृपेवकभड्डसूनुमतियनात् ।
 खाधौनामतिविपुलां यदि मध्यद्भौहसे सुतन् ॥ ५९ ॥
 प्रत्यासन्नयामि खयं प्रभुः पितरि नित्यकटकस्ये ।
 भड्डसुतश्चिन्नामलिराक्ष्यो भवति नियमेन ॥ ६० ॥
 शृणु तस्य चाहहासिनि वेष्यहणं च चेष्टितं चैव ।
 निपतति मै यथा दृणं प्रियसुरभिकुसुमश्चरासनप्रसरे ॥ ६१ ॥
 शूलस्यापितचूलकपंचांगुलमाचकेणविन्यामः ।
 लम्बश्रवणनिवेशितकरपचकघटितदन्तपंक्तिश्च ॥ ६२ ॥
 करशाखाैर्पितमुद्रिकचामौकरकण्ठसूचिकाभरणः ।
 परिमुष्टगाच्चकुमकिंचित्पिंजनितैसर्वाङ्गः ॥ ६३ ॥

१ 'तरणि चरणयुगलम्' इति सु० पा० । २ 'तथा च' इति सु० पा० ।

३ 'सुरभिश्चरा...' इति सु० पा० । ४ 'चूडः पंचा...' इति सु० पा० ।

५ 'श्रित' इति ब० पा० ।

६ 'वसनसंवीतः' इति ब० पा० ।

प्रविल्लिविकुसुमदामकगल्लमण्डनजातरूपकृतशोभः ।
 अन्ननिविष्टमिकृद्धकनौरुप्तिकरुम्भिकादिचरणतः ॥ ६४ ॥
 नानावर्णविवेष्टितदहनदशापागवद्वत्तकेषः ।
 एकस्मिन्दलवौटकसपरस्मिन्मौसपदकं कर्ण ॥ ६५ ॥
 उच्चारुकनकगर्भितकुमपित्तिवस्तिपरिधानः ।
 सूलतरकाच्चर्त्तकमालां च गले दधानेन ॥ ६६ ॥
 दृश्यकरंजितकररुहकरसूलनियद्वशंखचक्रेण ।
 प्रथमवयस्वं भजता तामूलकरंकवाहिनानुगतः ॥ ६७ ॥

(विशेषकम्*)

अे उषिवणिम्बिटकितवशधानरङ्गस्य सुमहतो सधे ।
 शस्त्रापान्नस्यापितकतिपयवैश्रोहपौठिकासौनः ॥ ६८ ॥
 उत्संगार्पितव्यद्वैश्यथानथभाषिभिर्मदौद्वैत्यम् ।
 विभाषैरनुजौविभिरधिष्ठितः पंचष्वै पुरुषैः ॥ ६९ ॥
 चतुरतरसेवकापितपृष्ठपरिच्छिप्तपूर्वदेहांशः ।
 शक्तर्दृतताम्बूलश्वोच्छूनकपोलकलितकरपर्णः ॥ ७० ॥
 अनपेच्छितप्रमङ्गः पुनः पुनः पठति सोन्नतभूकः ।
 गायां ज्ञोकप्रायां भावितचेता यथातदाधीताम् ॥ ७१ ॥

२ 'करशोभः' इति व० पा० ।

३ 'वसन' इति स० प० ।

४ 'कुलकम्' इति सुद्वितपुस्तकेस्मि

५ 'महौदत्यम्' इति व० पा० ।

२ 'सिक्षिततौरुप्तक' इति व० पा० ।

३ 'चर्चक' इति स० पा० ।

४ 'बडो' इति स० पा० ।

५ 'चंतर्विधृतावेलप्रोत्सून' इति व० पा० ।

विस्मयत्वोक्तिमौक्तिः पर्यगतांस्ताऽद्यत्वसावेगात् ।
 हाै कटु मात्त्विति वादैरन्तरयति परसुभार्षितश्वदण्ठ ॥ ६३ ॥
 इदसुको रहमि स्था तातेन नृपो नृपेण नातोऽपि
 इति पितुराविक्षुरुते नहौभृतः प्रणवविश्वासौ ॥ ६४ ॥
 पचच्छेदमजानकानन्वा कौशलं कला विषये ।
 प्रकटयति जनसमाजे विभ्रणः पचकर्तरौ मततम् ॥ ६५ ॥
 ब्रह्मोक्तनाव्यगान्वे गौते सुरजादिवादने हैव ।
 अभिभवति नारदादीन्यावौष्णं भट्टपुत्रस्य ॥ ६६ ॥
 वसुनन्दचित्तदण्डकमुैक्तादुधद्विद्धेनुवन्धेषु ।
 ब्रैजति पुरतोऽस्य निष्ठं भार्गवतां परम्पुरासौऽपि ॥ ६७ ॥
 वात्यायनमयमवृधं वाैक्षं दृरेण दक्षकाचार्यैम् ।
 गणयति मन्त्रयतं च पश्चतुच्चं राजपुत्रं च ॥ ६८ ॥
 प्रपलायनैकहृदये यो विक्रममातनोति हरिणेऽपि ।
 सिंहस्य तस्य ग्रौयै चपाकरं भट्टपुत्रस्य ॥ ६९ ॥
 आखेटकेऽपि कौतुकमस्येव जयस्तु चच्चे लक्ष्मे ।
 ४ भट्टभयेन न खेलति भट्टसुतः किंत्वतिप्रकटम् ॥ ७० ॥

१ 'हा कटुमाधुवादैः' इति व० पा० ।

२ 'भट्टास्' इति व० पा० ।

३ 'सुर्घा' इति सु० पा० ।

४ 'त्यजति' इति सु० पा० ।

५ 'बाह्यान्' इति सु० पा० ।

५ 'चार्यत्' इति सु० पा० ।

७ 'हष्टपुत्रकदये 'यः प्रार्थितोऽपि यनात्कवचं राधासुतो ददाति न्मः । अविचितितवसुवर्ष्णस्यागम्युणं हसति तस्यायस्' इत्येतत्यद्यमधिकमस्ति ।

८ 'चपाकरं भवति भट्टपुत्रस्य' इति भु० पा० । ९ 'भट्टतवर्यन्' इति सु० पा० ।

इति निजमेवकनिगदितरभणीयवचःश्रवणपरितुश्या ॥

अन्तसुदितो त्रुते सामेष खल्लौकरोतौति ॥ ८० ॥

(संदानितकम्)

कतमत्कतमक्षरं प्रस्थाने का च नर्तको भद्रा ॥

विट्ठटके का नृत्यति कोहलभरतो दितक्रियया ॥ ८१ ॥

कौटूकां लयमार्गे धेनुकरचिते च भार्णके कौटूकु ॥

प्रेषणकादावेव पुच्छति लृत्योपदेशकं अन्नात् ॥ ८२ ॥

सुमनोमार्कं कण्ठासादरचेता ददाति नर्तक्यै ॥

अपनौद्य मे ताखूककमलवसरे साधुवादं च ॥ ८३ ॥

भुजपनलगा चर्मच्छित्तकालित्योदहनपार्श्वलितानि ॥

अनर्देव निर्भितानि स्थावत्तुदिष्ट चातुरश्चं च ॥ ८४ ॥

प्रविभक्ते भावरमैरभिनयभृद्या परिक्रमेश्चित्ते ॥

रभामप्यतिगते किमुतेतरनर्तकौलोकम् ॥ ८५ ॥

इत्यपमारकविरतादे विरतसुन्ना युकाण्डमन्युच्चे ॥

वर्णयति भावितात्मा लक्षितपदमानया पात्रैम् ॥ ८६ ॥

१ 'त्रुया' इति सु० पा० ।

२ 'सुदिता' इति सु० पा० ।

३ 'सामेष' इति सु० पा० ।

४ मटगोचरैभूतपुस्कक्यगले यच धार्ण
सत्यस्य स्थाने 'सन्मानितकम्' इत्यस्ति ।

५ 'भर्ती' इति सु० पा० ।

६ 'षिङ्गटके' इति ब० पा० ।

८ 'कौटूको नयमार्गे' इति सु० पा० ।

८ 'तातके' इति सु० पा० ।

१० 'सतामूलाम्' इति सु० पा० ।

११ 'सात्र' इति सु० पा० ।

१२ 'भक्त्या' इति सु० पा० ।

१२ 'ह' इति सु० पा० ।

१४ 'सुच्छल्लित' इति सु० पा० ।

१५ 'पात्रम्' इति सु० पा० ।

प्रायेण भट्टतनयो भवतीदृशवेष्वेष्टिते भद्रे ।
 तं सदनवागुरान्तः पातयसि यथा तथा ब्रूमः ॥८७॥ (कुलं कम्)
 चतुरा प्रागत्यवतौ परचित्तज्ञानकौशक्त्वैपेता ।
 योज्या तस्मिन्दूतौ वक्त्रोक्तिविभृषिता प्रयत्नेन ॥८८॥
 समुपेत्य तथाऽवसरे तामृतं सुमननश्च ठच्छेत्स् ।
 अभिधातव्यः सुन्दरि सकरध्वजदौधकैवर्चनः ॥८९॥
 जन्मसहस्रोपचितैः पुण्डवद्यैरद्य फल्कितमदाकम् ।
 यच्चं नयनानन्दन नयनाऽवसरं ससेतोऽभि ॥९०॥
 चाटुकसमनुरागं प्रणयहस्तौ विमहजनितहोकारिस् ।
 प्रकटयति वाररमणौ नटौव द्विजाभियोग्य ॥९१॥
 प्रवयसि यौवनशालिनि हीनकुले मन्त्रकुलप्रसूते च ।
 रोगवति दृढगरौरे समचित्ता योगिनश्च गणिकाश्च ॥९२॥
 उपचरितायतिमाचं पण्डवद्वृः क्षीणस्मृदः पुंसः ।
 पातयति दृशं ब्रजतः स्युहया परिधानमाचेऽपि ॥९३॥
 इत्यं दृढतरवासितमनसां पुंसां भसायतं पुरतः ।
 वेशविलासवतौनामश्चरौरश्चरव्यथाकथनम् ॥९४॥ (कुलं कम्)
 केवलमगणितलाघवदूरपरित्यक्तधौरताभरणा ।
 सुखरयति भां दुराशादग्धम्^१ खौ तेन कथयामि ॥९५॥

१ सुद्वितपुस्तके नालि ।

२ 'यस्त्वम्' इति सु० पा० ।

३ 'त्वं' इति ब० पा० ।

४ दृष्टपुस्तकद्वये 'कुलकम्' इति नालि ।

५ 'वतौ' इति सु० पा० ।

हृदयमधिष्ठितमादौ मालात्याः कुसुमचापवाणेन ।
 चरमं रमणौवक्षभं लोचनविषयं लया भजता ॥८६॥
 चण्णमुक्तेष्टकिताहौ चण्णमुखण्डाहवेदनायैत्ता ।
 चण्णमुपजानोत्कर्त्ता खेदार्द्धवपुः चण्णं भवति ॥८७॥
 सुङ्गरविभावितकार्यां सुङ्गरज्ञितधौरभावमत्युच्चैः ।
 रोदिति गायति चै पुनः पुनश्च मौनावलम्बिनौ भवति ॥८८॥
 पतति सुङ्गः पर्यङ्के सुङ्गरङ्के परिजनस्य सुङ्गरवनौ ।
 किसलयकल्पिततत्त्वे सुङ्गरम्भसि सुङ्गरनङ्गमतप्ता ॥८९॥
 अहिषीव पङ्कदिग्धा हंसौव मृणालवलयपरिवारा ।
 सुभगमयूरौवासौ भुजंगविडेषिणौ जाता ॥९०॥
 कदलौचैपकचन्दनपंकेहहनौरहारघनसारम् ।
 सुन्दरशशधरकान्तं नो शान्त्यै मदनङ्गतभुजमस्याः ॥९१॥
 अपमारय घनमारं कुरु हारं दूरं एव किं कमलैः ।
 अलमलमालिमृणालैरिति वदति दिवानिशं वाला ॥९२॥
 संकन्यैरुपनौतं लामन्तिकमुक्तमन्मनोवृत्तिः ।
 दृढमालिंगति पश्चात्खभुजापौडेन याति वैलक्ष्यम् ॥९३॥
 कुसुमामोदौ पवनः पिककूजितस्तङ्गमार्धरसितानि ।
 दयमिथतौ सामग्रौ घटिता कार्मेन तद्विनाशाय ॥९४॥

१ 'वस्या' इति व० पा० ।

२ 'ताकं' इति व० पा० ।

३ 'हास्या' इति व० पा० ।

४ 'हृष्यति मुक्त्यति च सम्भिनौ' इति सु० पा०

५ 'चन्दनपंकः पंकरहं नौरहारघनसारम्' इति व० पा० ।

६ 'शशशशधरकान्तम्' इति व० पा० ।

७ 'विधिनैव' इति सु० पा० ।

अवलां वल्लिना नौतां दशामिमां मकरकेतुना रह ।
 आपैत्यतितोद्गृतये भवति हि पुभजन्मनां जन्म ॥ १०५ ॥
 नो गृह्णति यथार्थो अर्थिजनैर्निगदिता गिरः प्रायः ।
 मालत्या गुणलेशं पृष्ठां धृष्टतया तथापि कथयामि ॥ १०६ ॥
 आस्तालयतो नूनं धनुरतनोः कौसुमं रजः पतितस्
 संगृह्यै सा सुगाचौ विश्वसृजा निर्मिता तेन ॥ १०७ ॥
 उपहसति गिरिसुताया लावण्यं देन सततलग्नेन
 न द्रवतासुपनौतं भोगीन्द्रविभृषणस्य देहार्थम् ॥ १०८ ॥
 शशधरविश्वाधैर्गतां द्वायामिव मैहिकेयवदनस्य ।
 अलिपटलनौलकुटिलामलकावलिमलिकसंनिधौ वहति ॥ १०९ ॥
 सरस्विजमस्त्रिरशोभं विभ्रमरहितं च मण्डलं ग्राणिनः ।
 केन ससेतु समलं छट्यप्रिय मालतौवदनम् ॥ ११० ॥
 अलिरुपरि तदीक्षणयोभ्राला सौगन्ध्यसूचितविशेषः ।
 निपतति कर्णाम्बुहे निर्गुणताप्यवमरे साध्वौ ॥ १११ ॥
 विभ्राणेऽरुणिमाणं सहजं जितवन्मुजीवसूचिमधरे ।
 यदलक्ककविन्यैसनं तत्तस्या मण्डनक्रीडा ॥ ११२ ॥
 चिच्चमिदं यदि कृशता तस्या वलिपरिगृहीतमध्यस्य ।
 अथवा नो विधिविहिता भइताप्यपनीयते तनुता ॥ ११३ ॥
 आस्तामपरस्तावत्तस्या स्वरवस्तिपृथुतरनितम्बः ।

१ 'आपद्यवलोद्गृतये' इति स० पा० । २ 'यथार्थानर्थिः...' इति स० पा० ।
 ३ 'संहृत्य सा सुमध्या' इति ब० पा० । ४ 'न्यासस्तु' इति ब० पा० ।

कथयति कपिलसुनेरपि दृक्प्रयपतितः समाधानम् ॥ ११४ ॥
 तत्ता रम्भावयुषो रम्भोपमभ्रव्युगलमवलोक्य ।
 मकरध्वजोऽपि सहसा निजसायकलच्यतां आति ॥ ११५ ॥
 जघनभरात्सथाता नायाता सा विलोचनं प्रसरम् ।
 तिष्ठति तेन मनोहर ग्ररजन्मा त्रह्वचर्येण ॥ ११६ ॥
 यदि कथमपि मधुमथनः पश्यति तामसमवाणवर्वस्तम् ।
 तद्भारभारभूतामिव लक्ष्मौमुरमि विनिहितां मनुते ॥ ११७ ॥
 यदि पतति सा कथंचिद्वौचरणविषये हरस्य तद्वश्यम् ।
 चिभुवनमग्निं कुरुते वासेतरदेहभागमासाद्य ॥ ११८ ॥
 सौन्दर्यं तत्तादृशमग्नेषयोषिदिलक्षणं सृजतः ।
 यच्चिध्यन्नं धातुस्तन्मन्ये काकतालौद्यम् ॥ ११९ ॥
 महजविलामनिवासं तस्या वपुरनभिवौचमाणस्य ।
 मन्ये नाकाधिपतेः सहस्रमपि चचुषां विफलम् ॥ १२० ॥
 ग्रिधिलयतु कुसुमचाषं चिपतु ग्ररान्वाणधौ मनोजन्मा ।
 संसारभारभूता विचरति सुवि मालती आवत् ॥ १२१ ॥
 वात्यायनमदनोदयदत्तकविट्टुत्तराजपुचादैः ।
 उच्छ्वसिः^१तं यत्किंचित्तत्तस्या ददयदेशमधास्ते ॥ १२२ ॥
 भरतविशाखिलदंतिलवृक्षायुर्वदचिच्छृचेषु ।
 पत्रच्छेदविधाने भ्रमकर्मणि मुस्तसूदश्चास्तेषु ॥ १२३ ॥
 आतोद्यवादनविधौ नृते गौते च कौशलं तस्याः ।

१ 'नाव' इति सु० पा० ।

२ 'भूतं लक्ष्मौवपुर' इति ब० पा० ।

३ 'पुत्र' इति सु० पा० ।

४ 'उल्लपितम्' इति सु० पा० ।

अभिधातुं यदि इक्को वदनसहस्रेण भोगिनामौगः ॥ १०४ ॥

(पुराणकम्)

परिगलदालोक्युकमपयंचणमुरमि भालतौ रभसान् ।

निपतति नायपुण्यवतां रतिलालमभानमा रहमि ॥ १०५ ॥

रतिरसरभसास्फालनचलवलयनिनादभिश्रितं तस्याः ।

तत्कालोचितंैमणिनं श्रुतिपथमुपयाति नायपुण्यस्य ॥ १०६ ॥

इत्यमभिधीयमानः इुभमध्ये यदि भवेदुदामौनः ।

एवं ततोऽभिधेयः संदर्भितकोपया दूत्या ॥ १०७ ॥

किं मौभाग्यमदोऽय यौवनैकोलाभिरुपतादर्पः ।

सहजप्रेमोपनतां भालतिकां न बड्ड मन्यसे येन ॥ १०८ ॥

न गणयति या कुलौनान्दविषयवतः शास्त्रवेदिनः प्रणतान् ।

मा भवदर्थे शुद्धति कुस्त्राननिवेशितं धिगनुरागम् ॥ १०९ ॥

कमलवतौ तीव्रहृचो बड्डभस्त्रनि शम्भुशिरमि शशिलेखा ।

सा च लयि पशुकल्पे अदभिरता तेन से कृशता ॥ ११० ॥

असरलमरसं कठिनं दुर्यहमस्त्रिग्यमाश्रिता खदिरम् ।

यदुपैति वाच्यपदवौं भालतिका तत्किमाश्वर्यम् ॥ १११ ॥

अथवा कः खलु दोषो अदत्युतयोपजनितवैलच्छः ।

खाधीनामपि सरसां परिहरति सृष्टालिकां ध्वांचः ॥ ११२ ॥

मात्र करिष्यसि खेदं निष्टुरमुक्तोऽसि यन्मया सुभग ।

१ 'कुलकम्' इति सू० पा० ।

२ 'परि' इति व० पा० ।

३ 'कणितम्' इति व० पा० ।

४ 'णवताम्' इति व० पा० ।

५ 'शीला' इति व० पा० ।

यूनां हि रक्ततस्णौसुहृदभिहितपरुषमाभरणम् ॥ १३३ ॥

चन्द्रमसेव ज्योत्स्ना कंसासुरवैचिणव वनमाला ।

कुसुमशरामनलतिका कुसुमाकरवक्षभेनेव ॥ १३४ ॥

मदक्षीला हक्षिनेव स्तनयुगलेनेव हारलता ।

रम्यापि सा सुगाची रम्यतरा भवतु संगता भवता ॥ १३५ ॥

(युगलैकम्)

किं बहुना यदि यूनासुपरि विधातुं समौहसे चरणम् ।

तत्कुरु रमणौरवं प्रेसोज्ज्वलमंकैतस्त्वर्णम् ॥ १३६ ॥

अथ तदचनश्रवणप्रविजृभितमदनभडुदायादः ।

उपचरणौयः सुन्दरि निजवस्तिसुपागतस्त्वयायेवम् ॥ १३७ ॥

दूरादभ्युत्थानं प्रणमनमात्मामनप्रदानं च ।

प्रविधेयमंचलेन प्ररक्षोटनमंत्रियुगलस्य ॥ १३८ ॥

ईषदयन्प्रकटिंतकक्षोदरवाङ्मूलकुचयुगैलम् ।

मंदर्थं इटिति यास्यमि नायकदृगोचरात्तूर्णम् ॥ १३९ ॥

अथ पर्यक्षमनाथं दीपोज्ज्वलकुसुमधूपगव्याक्षम् ।

विततवितानकरम्यं प्रवेशितो वासकागरम् ॥ १४० ॥

माचा ते गुरुजघने सादरमवतारणादिकं कृता ।

अभिनन्दनौय एभिर्वचनविशेषैः प्रथवेन ॥ १४१ ॥

(युगलैकम्)

१ सुद्रितपुस्के नास्ति । २ 'संगतं तूर्णम्' इति सु० पा० ।

३ 'सुखनि' इति व० पा० । ४ 'प्रकटस्' इति व० पा० ।

५ 'भागम्' इति व० पा० । ६ 'वासम्' इति व० पा० ।

७ 'मुक्रितपुस्के 'कुलकम्' इति पाठान्तरम् ।

अद्याग्निः सम्भूः परितुष्ट इष्टदेवता त्रद्य ।
 कल्याणालंकारो यद्वर्णङ्गतवान्निदं वेशः ॥ १४० ॥

अनुरूपयाचघटनं कुर्वाणस्याद्य कुसुमवाणस्य ।
 सुचिराद्वत मंजातः गरासनाकर्षणस्यमः सफलः ॥ १४१ ॥

विन्यस्य शिरसि चरणं सुभगा गणिकाजनस्य सकलस्य ।
 सौभाग्यवैजयन्तौ संप्रति वक्षा समुत्थिपतु ॥ १४२ ॥

दुहितर एव ज्ञात्या धिक् लोकं पुत्रजन्मसंतुष्टन् ।
 जामातर आप्यन्ते भवादृशा यदभिस्वन्धात् ॥ १४३ ॥

हृष्टपरिचया गुणज्ञा भवदिधा नार्थनार्हका यदपि ।
 तदपि हृदयाभिनन्दन दुहितस्त्रिहादहं वच्मि ॥ १४४ ॥

सहजप्रेमोपनता न्यस्ता लयि मालतौ तथा कार्यम् ।
 न यथा भवति वराकौ लद्विप्रियजन्मनां शुचां वसतिः ॥ १४५ ॥

मृदुधौतधूपिताम्बरमयास्यं मण्डनं च विभाणा ।
 परिपीतधूपवर्तिः स्थास्यमि रमणातिके सुतनु ॥ १४६ ॥

सन्नेहं सत्रीडं सप्ताध्वसं सप्तृहं च पश्यन्तौ ।
 किंचिहृश्यशरीरा प्रविरलपरिहासपेशलालापा ॥ १४७ ॥

(युग्मम्)

मातरि निर्यातादां परिजनसुते च वासकस्याने ।
 अभियुंजाने रमणे वामाचरणं चणं कार्यम् ॥ १४८ ॥

१ 'त्रेष्ठा' इति व० पा० ।

२ 'मानद' इति स० पा० ।

३ 'वच्ये' इति स० पा० ।

रतिसंगरविहितमतावाकर्षति रभमतः पुरस्तस्मिन् ।

कुट्टमितमाचरन्तौ जनयिष्यसि किंचिदंगसंकोचम् ॥ १५१ ॥

प्रारम्भे सुरतविधौ क्रमदर्गितचित्तयोनिसंवेगा ।

अपशङ्कमर्पयिष्यसि निर्वाजं पुचि गाचाणि ॥ १५२ ॥

यद्याहाच्छ्रुतिः हनुं यद्वष्टुं यत्त विलिखिनु गाचम् ।

तत्तदपसारणौयं सावेगं ढौकनीयं च ॥ १५३ ॥

दंशे स्वयथङ्कतिमामर्दे विविधकण्ठरस्मितानि ।

नखविलिखने च सौकृतिमाघातेषूख्यं क्षणितम् ॥ १५४ ॥

ह्रस्यायासश्वासानुचन्तौ पुलकदंतुरश्चरौरा ।

स्खिद्यत्सकलावयवा प्रकरिष्यसि रागद्वद्वये पुंसाम् ॥ १५५ ॥

(धुगलकम्)

परम्पृतलावैकहंसकपारावततुरगद्यनिःस्खनितम् ।

अनुकार्यमुच्चितकाले कलकण्ठै रुतैस्त्वया रसतः ॥ १५६ ॥

मा मा मामतिपौडय मुंच चण्मद्य नो समर्थाऽस्मि ।

इति गङ्गदास्युटाचरमभिधातव्यस्त्वया कामौ ॥ १५७ ॥

अनुवन्धमानुकूलं वामलं प्रौढतामसामर्थम् ।

सुरतेषु दर्शयिष्यसि कामुकभावं स्खैयं बुद्धा ॥ १५८ ॥

असैमंजसमस्तौलं दूरोज्ज्वितर्घैर्यमविनयप्रसरम् ।

१ 'यावत्' इति सु० पा० ।

२ 'वल्लितानि' इति ब० पा० ।

३ 'रामवद्यस्त्वक' इति ब० पा० ।

४ 'कलकण्ठरसतैः' इति ब० पा० ।

५ 'स्फुटम्' इति ब० पा० ।

६ 'अपमंजस' इति ब० पा० ।

व्यवहारमाचरिष्यसि दृष्टिमुपेते रमावेगे ॥ १६८ ॥
 अविचेतितनखरचतिरामौलितक्षोचना किरुसाहा ।
 नायककार्यसमाप्तौ स्थास्यमि शिथिलौकृतावयवा ॥ १६९ ॥
 द्विगिति नितम्बावरणं निःसहतनुतां स्त्रियं सवैक्यस्म् ।
 खेदालसां च दृष्टिं जनयिष्यसि भोहनच्छेदे ॥ १७० ॥
 वृत्ते रताभियोगे स्युद्वा सज्जितं विविक्तभृभागे ।
 प्रक्षाल्य पाणिपादं स्थिता नेणमासने समैद्वा कदान् ॥ १७१ ॥
 उपयुक्तवदैनवासा श्वामारुद्धा दर्शितप्रणथा ।
 इति वक्ष्यसि तं रमणं दृढतरमालिङ्गं रभसतः कण्ठे ॥ १७२ ॥

(युग्मकम्)

भट्टसुत नूनमिष्टा तव जाया यदनुरक्तहृदयस्य ।
 जनयति परितुष्टिमलं नापररामापरिष्वंगः ॥ १७३ ॥
 सफलं तस्या जन्म स्युहणौया मैव सकलललनानाम् ।
 गौरौ तथैव महिता सुभगंकरणं तपस्तथाचरितम् ॥ १७४ ॥
 सैवैका गुणवस्तिस्तस्या एवान्यः सदा ज्ञायः ।
 यस्याः शुभशतभाजः पाणियहणं लया विहितम् ॥ १७५ ॥

(युग्मैम्)

तिष्ठतु सा पुण्यवती वंशदद्यभूषणं वरारोहा ।
 या नापयाति भवतो लक्ष्मौरिव नरकवैरिणो हृदयात् ॥ १७६ ॥

१ 'विष्टृ' इति व० पा० ।

२ 'सुमार्ज' इति व० पा० ।

३ 'रदनवासा' इति स० पा० ।

४ सुद्वितपुस्तके नास्ति ।

हरिणायतेचणानां विच्छिन्तिः कोषहरणमज्जेषु ।
 कुटिल्लवमल्लकपंक्तौ वालानां कामचेष्टितं यत्र ॥ १८८ ॥
 संयमनमिंद्रियाणामिनोपघातयहस्तमिस्त्रस्य ।
 स्तम्भतं तालतरौ हारलतास्तरलसंगता यस्मिन् ॥ १८९ ॥
 भुजगाः पररंध्रदृशः खण्डन्ते प्रियतमाधरा यत्र ।
 सूचीव्यथानुभूतिर्नृत्याभ्यासप्रवृत्तानाम् ॥ १९० ॥
 नतवपुरथतिसरला मन्त्ररगमनापि नर्मदा यस्मिन् ।
 गुरुजनश्चास्तरतापि खभावसुर्गाङ्गनाजनता ॥ १९१ ॥
 तस्मिन्मखश्चतपूतः पुरहत इव दिजन्मनां प्रवैरः ।
 गुरुरिव विद्यावस्तिर्वस्ति स्म युरंदरो नाम्ना ॥ १९२ ॥
 धर्मात्मजस्य सत्यं चिपुररिपोर्विजितकुसुमचापलम् ।
 हरिनाभिपंकजभुवो नियतेन्द्रियतां जहास यः सततम् ॥ १९३ ॥
 न्यक्तवृष इति शर्वे याचक इति कौसुभाभरणे ।
 षीडितवसुधासुत इति कपिले न बभूव यस्य बड्डमानः ॥ १९४ ॥
 मार्गानुर्गतौ लुम्बो यः प्राणिवपुर्विनाशविमुखोऽपि ।
 परिहतपरदारोऽपि खाकांचितगुरुजनप्रमदः ॥ १९५ ॥
 यस्याच्ये महीयसि सरसीव समस्तस्त्रिजवसतौ ।
 सच्चरितजन्मभूमौ विनिवारितकलिमलप्रसरे ॥ १९६ ॥
 पितृतर्पणप्रसङ्गे खड्डयहणं न श्रौर्यदर्प्य च ।
 चुटनं सेखलिकानां वटुकजने नो रताभिसंमर्दे ॥ १९७ ॥

१ 'खे' इति सु० पा० ।

२ 'सुभगा' इति सु० पा० ।

३ 'प्रथमः' इति ब० पा० ।

४ 'नुस्तौ' इति ब० पा० ।

श्रुतिभेदेषु विवादो नो रिक्यविभागमन्युना कल्पितः ।
 तेजस्तिता हविर्भुजि न श्रमैकरतेषु भूमिर्देवेषु ॥ १८८ ॥

जरतामेव स्वल्लनं जयतामेवाधरस्फुरणम् ।
 यजतामेव समिदुचिरेणाजिन एव क्षणहर्षकः ॥ १८९ ॥

तस्याभूत्सकल्कलेष्वा मितपञ्चदश्यैस्य सुत एकः ।
 नाम्ना सुन्दरसेनः कच इव वद्यामधौशस्य ॥ १९० ॥

पश्चुपतिनयनङ्गताश्चनभस्तिमवधार्य यं वपुश्चन्तम् ।
 अपरमित्र कुसुमचापं रतिरतये निर्मले धाता ॥ १९१ ॥

तिष्ठन्तु तावदन्याः कुलललना यस्य रूपमवलोक्य ।
 सापि महामुनिदयिता क्षक्षेण ररक्ष चारितम् ॥ १९२ ॥

कलधौतफलकशोभां विभ्राणं यस्य पृथुतरं वचः ।
 दृष्टा चिराय लक्ष्मौर्हरिहृदये दुःस्थितिं सेने ॥ १९३ ॥

१कथमौदृग्यदि न कृतः शशिश्कलैरथ कृतः कर्यं व्यथकः ।
 दृत्यं यमौक्षमाणो निर्णयमगमस्य कामिनीसार्थः^१ ॥ १९४ ॥

यो जगाह हिमांशोः प्रसन्नमूर्तिवमचलतः स्वैर्यम् ।
 जलधरत उच्चतर्वं गाम्भीर्यं यादसां पत्युः ॥ १९५ ॥

यो विनयस्य निवासो वैदम्भस्याश्रयः स्थितेः स्थानम् ।
 प्रियवाचामायतनं निकेतनं साधुचरितस्य ॥ १९६ ॥

१ 'वस्य' इति व० पा० ।

२ 'धान्ना' इति सु० पा० ।

३ 'कथमार्द्वता दिनकृतः शशिश्कलैरथ कृतः कर्यं व्यथकः' इति सु० पा० ।

४ 'सार' इति व० पा० ।

यो मदनः प्रमदानां तुहिनकरः साधुकुमुदष्टैङ्गस्य ।
 निकषोपलो गुणानां मार्गतहः पथिकलोकस्य ॥ २०७ ॥
 सच्चनगोष्ठौनिरतः काव्यकथाकनकनिकषपाषाणः ।
 प्रणयिजनकल्पवृद्धो लक्ष्मीलौलाविहारभूमिष्य ॥ २०८ ॥
 जलधिरिव तुहिनभासः सहवृद्धिपरिक्षयः सुहन्तस्य ।
 सकलोपधाविशद्वो बभूव गुणपालितो नान्ना ॥ २०९ ॥
 तेन समं स कदाचित्तिष्ठत्वहसि प्रसङ्गतः पतिताम् ।
 केनापि गौयमानामश्टणोदार्यामिमां सहसा ॥ २१० ॥
 'देशान्तरेषु वेषस्वभावभणितानि ये न बुध्यन्ते ।
 समुपासते न च गुणनिषाणविकलास्तु उच्चाणः' ॥ २११ ॥
 आकर्षाय तमूचे वचनमिदं सुन्दरः सुहन्मुख्यम् ।
 शोभनमेतद्गौतं गुणपालित साधुनानेन ॥ २१२ ॥
 साधुनामाचरितं खलचेष्टां विविधलोकहेवाकान् ।
 नर्म विद्गम्यैर्विहितं कुलटाजनवक्रकथितानि ॥ २१३ ॥
 गुरुगेहशास्त्रतत्त्वं विटवृत्तं धूर्तवंचनोपायान् ।
 वारिधिपरिखां पृथ्वौ जानाति परिभ्रमन्युरुषः ॥ २१४ ॥

(युगलैङ्कम्)

अत उज्ज्वल्य गद्यस्थितिसुखलेशं विविधलाभपरिणामे ।
 स्थापय गमनारम्भे वयस्य हृदयं मया सहितः ॥ २१५ ॥

१ 'खण्डस्य' इति सु० पा० ।

२ 'गृह' इति सु० पा० ।

३ दृष्टपुस्तकद्वये नास्ति ।

इत्यं निगदितवन्तं सुहृदुत्तरलाभलालसाद्वानम् ।
 ऊचे सुन्दरसेनं लज्जित इव सुहृचरो वचनम् ॥ २१६ ॥
 अभ्यर्थनानुवन्धो लज्जाकर एव मादृशां किंतु ।
 आकर्णय कथयामः पथिकानां यानि दुःखानि ॥ २१७ ॥
 कर्पटकावृतमूर्तिर्दूराध्वपरिअमावस्तिशक्तिः ।
 पांसूल्कटधूसूरितो दिनावसाने प्रतिअयाकाङ्क्षी ॥ २१८ ॥
 मातर्भगिनि इयां कुरु मा भैवं निष्टुरा भव तवापि ।
 कार्यवशेन गृहेभ्यो निर्यान्ति भातरश्च पुत्राश्च ॥ २१९ ॥
 किं वयसुत्याश्च गृहं प्रातर्गन्तार ईदृगेव मताम् ।
 भवति निवासो यस्मिन्निज इव पथिकाः प्रयांति विश्रामम् ॥ २२० ॥

अद्य रजनौ नयामो यथाकर्थचित्तं वाश्रये मातः ।
 अस्तु गतो विवस्त्रान्वद सम्भवति कुच गच्छामः ॥ २२१ ॥
 इति बङ्गविधदौनवचाः प्रतिगेहदारदेशमधितिष्ठन् ।
 निर्भर्त्यते बराको गृहिणीभिरिदं वदन्तीभिः ॥ २२२ ॥
 न स्थित इह गेहपतिः किं रटसि वृथा प्रथाहि देवकुलम् ।
 कथितेऽपि नापगच्छति पश्य मनुष्यस्य निर्बन्धम् ॥ २२३ ॥
 अथ यदि कर्थं चिदपरः पुनः पुनर्याचितो गृहस्तामौ ।
 निर्दिशति सावधीरणमन्त्र स्वपिहीति जौर्णगृहकोणे ॥ २२४ ॥

१ 'जननि' इति व० पा० ।

२ 'बदाश्रम' इति सु० पा० ।

३ 'श्रीर्ण' इति व० पा० ।

तत्र कलहायमाना तिष्ठति गृहिणी विभावैरौप्रहरम् ।
 अज्ञाताय किमर्थं वासो दक्षस्वयेति सह भर्ता ॥ २२५ ॥
 ईदृग्यं सरलाक्षा किं कुमी भगिनि तावको भर्ता ।
 स्यास्यमि गेहेऽवहिता भ्रमन्ति खलु वंचका एवम् ॥ २२६ ॥
 इति भाजनादियाच्चां बुद्धौ विनिधाय निकटवर्तिं^१नो गेहात् ।
 'नारीजनः समेत्य ब्रूते तामाप्नभावेन ॥ २२७ ॥ (युग्मम्)
 गृहशतमधिकमटिला कलमकुलत्याणुचणमसूरादि ।
 एकौमूलं भुक्ते चुधोपतप्तोऽध्वगो भैवम् ॥ २२८ ॥
 परवशमश्ननं वसुधा शयनौर्यं सुरनिकेतनं सद्य ।
 पथिकस्य विधिः छतवानुपधानकमिष्टिकाखण्डम् ॥ २२९ ॥
 इति निगदितवति तस्मिन्मुन्दरसेनस्य चोत्तरावसरे ।
 इयमुपगौता गौतिः केनापि कथाप्रसङ्गेन ॥ २३० ॥
 'निजवरभवनं सुरगृहमुवैतिलमतिमनोहरं शयनम् ।
 कदश्ननमसृतमभौप्सितकार्येकनिविष्टचेतसां पुंसाम्' ॥ २३१ ॥
 तां^२ च श्रुता सुहृदं पौरन्दरिरिदमुवाच परितुष्टः ।
 मम हृदयगतं प्रकटितमेतेन सहैव^३ गच्छामः ॥ २३२ ॥
 अथ सहचरद्वितीयः क्लेशसमुद्रावतरणकृतचित्तः ।
 निरगात्मुन्दरसेनः कुमुपुरादविदितः पित्रा ॥ २३३ ॥

१ 'वर्ती सकलास्' इति सु० पा० ।

२ 'वर्तिंगच्छात्' इति ब० पा० ।

३ 'नारी समभ्यपेता' इति ब० पा० ।

४ 'भवतु गच्छावः' इति ब० पा० ।

१ 'वर्तिंगच्छात्' इति ब० पा० ।

२ 'समुपद्रुत्य च' इति ब० पा० ।

पश्यन्विदग्धगोष्ठौरभ्यस्यन्नायुधानि विविधानि ।
 शास्त्रार्थानिधिगच्छन्विलोकयन्कौतुकान्यनीकानि । २३४ ॥
 जानन्यत्तच्छेदनमालेष्यं सिक्खपुस्तकमर्मणि ।
 नृत्यं गौतोपचितं तन्नीमुरजादिवाद्यभेदांश्च । २३५ ॥
 बुधत्वंचकभङ्गौर्विटकुलटानर्मवककथितानि ।
 वभास सुहृत्सहितः सुन्दरसेनो महोमखिलाम् ॥ २३६ ॥

(सन्दानितकम्)

अथ विदितसकलशास्त्रो विज्ञातादेषजनसमाचारः ।
 निजग्रहगमनाकाङ्गौ स शिलोच्चयमर्वुदं प्राप ॥ २३७ ॥
 तत्पृष्ठैश्वरदर्शनलोकमैति सुन्दरं परिज्ञाय ।
 गुणपालितो वभाषे विलोक्यतामद्विराज इति ॥ २३८ ॥
 एष सुतः सानुमतः स्वन्दच्छीताच्छसलिलसम्पन्नः ।
 लोकानुकम्पयेव प्राक्लेयमहौभृता भरौ न्यस्तः ॥ २३९ ॥
 शिशिरकरकान्तमौलिः कटकस्थितपवनभोजनः सगुहः ।
 विद्याधरोपसेव्यो विभर्ति लक्ष्मीमयं शंभोः ॥ २४० ॥
 अत्र तरुशिखरसंगतसुमनस इति जातनिश्चयो मन्ये ।
 अभिलिषति समुच्चेतुं तारा निशि मुग्धकामिनीलोकः ॥ २४१ ॥
 आश्वर्यं यदुपाले तिष्ठन्त्येतस्य सप्त सुनयोऽपि ।
 अथवा कस्याकर्षं न करोति समुच्चतिर्महताम् ॥ २४२ ॥

१ 'मलं' इति ब० पा० ।

२ 'विसयो' इति सु० पा० ।

अदगैत्य निरवल्लम्बनमभरमार्गं परंगतुरगाणाम् ।

अथमवनिधरो मन्त्रे विश्रान्त्यै वेधसा विहितः ॥ २४३ ॥

इममाश्रित्य हिमांश्वोरोषधयः संनिकर्षसुपद्यातः ।

प्रत्यासत्तिः प्रभुणा प्रायोऽनुशाहकवशेन ॥ २४४ ॥

सेनुमिवाशाकरिणो विस्तुजद्यथमवनिधरणपरिखिनान् ।

निर्द्विरसलिलकण्ठोघान् भवति हि सौहार्दमेककार्याणाम् ॥ २४५ ॥

हारोताहितशोभो मुदितशुको व्यासयोगरमणीयः ।

विश्रान्तभरदाजः समतामयमेति सुनिनिवासस्य ॥ २४६ ॥

अस्मिन्निःसंगा अपि परलोकप्राप्युपायकृतयन्नाः ।

गन्धवहभोजना अपि न हिंसका फलभुजोऽपि न झवगाः ॥ २४७ ॥

प्रभुकर्मस्करता अपि षड्गमीणोऽयता अपि खवगाः ।

अनभिमतरौद्रचरिताः शिवैप्रिया अपि वसन्ति शमनिरताः ॥

२४८ ॥ (युग्मैम्)

मूर्तिरिव शिशिररम्भेहरिणवती सप्तपञ्चकृतशोभा ।

सरणिरिव चण्डभासः पलाशिनी यातुधानजायेव ॥ २४९ ॥

सोत्कण्ठेव समदना वासकसञ्जेव छततिलकशोभा ।

वज्रैहरिपौकुसनाथा नरनाथद्वारभूमिरिव ॥ २५० ॥

अर्जुनवाणव्रतैः कुरुनाथवरुद्धिनीव संक्षना ।

कृचसहस्रोपचिता लक्ष्मीरिव गगनदेशस्य ॥ २५१ ॥

१ 'अवलम्ब' इति सु० पा० ।

२ 'षट्कर्मण्यायता' इति सु० पा० ।

३ 'वितप्रिया' इति सु४ पा० ।

४ 'कुलकस्' इति सु० पा० ।

५ 'धव' इति व० पा० ।

ध्वजिनीव दानवानां मृष्टकमधिष्ठिता चियासेव ।

उद्यातरोहिणौका रम्भेदमुपत्यका भाति ॥ २५९ ॥

(कलापकम्)

इति दर्शयति वदस्ये सुन्दरसेने च पश्यति प्रीत्या ।

स्वप्रक्षावोपगता गौतिरिदं केनचिद्गौता ॥ २५३ ॥

‘अतिशयितनाकपृष्ठं पृष्ठं ये नार्वुदस्य पश्यन्ति ।

वज्जविषैयपरिभ्रमणं मन्त्रे क्षेत्राद्य केवलं तैषाम्’ ॥ २५४ ॥

आकर्णं च स वभाषे महाक्षानानेन युक्तमुपगौतम् ।

शिखरिश्चिरः पश्यामो वदस्य रम्यं समाहच्च ॥ २५५ ॥

अथ गिरिवरमारुणो विक्षोक्यन्विधिविवुधमवनानि ।

वापौस्त्वानभुवः सरांसि मरितश्चार विस्तेरः ॥ २५६ ॥

अचिराभामिव विघ्नां ज्योत्स्नामिव कुमुदवन्धुना विकलाम् ।

रतिमिव मन्त्राथरहितां श्रियमिव हरिवक्षसः पतिताम् ॥ २५७ ॥

हस्तोऽच्यं विधातुः स्तारं सकलस्य जंतुजातस्य ।

दृष्टान्तं रम्याणां श्रैस्त्वं संकल्पजन्मनो जैचम् ॥ २५८ ॥

विकसितकुमुमसम्भृद्धिं पृष्ठंगाररसापगैककलहंसौम् ।

लौलापञ्चववस्त्रौं ब्रतिनामवधानवर्मणां भक्षीम् ॥ २५९ ॥

विचरन्वुपवनमण्डपपुष्पप्रकैराभिरामभृष्टे ।

रममाणां सह सख्या ललनामालोकयामास ॥ २६० ॥

(कुलकम्)

१ ‘हैश’ इति ब० पा० । २ ‘हस्तोलकम्’ इति स० पा० ।

३ ‘नामस्त्रं’ इति ब० पा० । ४ ‘प्रसरा’ इति ब० पा० ।

अवलोकयतस्तस्य स्मरसायै कवेष्ठतासु पगतस्य ।

इदमभवन्मनसि चिरं विम्मयभाराभिभूयमानस्य ॥ २६१ ॥

केदं खलु विश्वसृजः कौशलमत्यहुतं समुपजातम् ।

येन विरुद्धानामपि घटितैकच श्यतिस्तथाहौयम् ॥ २६२ ॥

लखितवपुर्निर्देषा स्फुरदुच्छस्तारकाभिरामा च ।

निर्वाच्यवदनकमला जितवैषा कणितवाणी च ॥ २६३ ॥

प्रैकटितवियहसंस्थितिरतिशोभाघटितसंधिवन्धा च ।

उन्नतपयोधराद्या घरदिन्दुकरावदाता च ॥ २६४ ॥

अभिमतसुगतावस्थितिरभिनन्दितचरणायुगल्लरचना च ।

अतिविपुलजघनदेशा विधस्तगरौरविहितशोभा च ॥ २६५ ॥

आविर्भवदनुरागे तस्मिन्नथ वस्तिलोचना सहसा ।

मापि वभूत सृगाच्चौ हस्तगता कुसुमचापस्य ॥ २६६ ॥

तरुमूलमाश्रिताया विसृतसकलान्वकर्मणः सपदि ।

तस्या गाच्छतायामंकुरितं सात्त्विकैर्भावैः ॥ २६७ ॥

सैवोपवनस्मृद्धिस्तस्मिन्नेव चणे स्मरं समाश्रित्य ।

तां व्यथयितुमारेभे प्रभोर्हि कृत्यं करोति खलु सर्वः ॥ २६८ ॥

गाच्छसरसेंधनेभ्यः प्रस्तेदजलं विनिर्यथौ तस्याः ।

अन्तर्जलितमनोभवह्यभुजा द्व्यमानेभ्यः ॥ २६९ ॥

१ 'सार्गण' इति व० पा० ।

२ 'भावा' इति व० पा० ।

३ 'संविहित' इति व० पा० ।

४ 'सूला' इति व० पा० ।

५ 'गाचसिरासन्धिस्य' इति स० पा० ।

कुसुमशरजालपतिता सुङ्गसुङ्गर्विदधनौ विवृत्तानि ।
 अनिसेषं पश्चन्तौ मव्यवधूमनुचकार लोकान् ॥ २७० ॥
 स्वश्वतनुं सोत्कम्यां पुक्षकवतौ लेदिनैः सन्दिग्धामान् ।
 विदधे तामसमशरः क्रोडति हि उठो विविष्टमःक्षय ॥ २७१ ॥
 उच्छ्रासैरुक्षसनं कुचयुगले सौठवं विह्वामानाम् ।
 अभिलिषितेन प्रेषणा स्त्रियदेवं चकुञ्जोर्मनोहारि ॥ २७२ ॥
 अनुरक्त्या वदनरुचिं वदति च गमने च माध्यमस्वतनम् ।
 तस्या मदनः कुर्वन् उपलिङ्गे चास्तामवधिन् ॥ २७३ ॥

(युग्मम्)

पार्श्वगतेऽपि प्रेयसि कामश्चरामारताद्यमानापि ।
 न ग्राक साऽभिधातुं चित्तगतं प्रणयभङ्गनो भौता ॥ २७४ ॥
 अथ दिदितचित्तवृत्तिः सकादृग्ं प्रियतसे समाहृत्य ।
 मदनेन दद्यमानां विहसितविशदं जगाद तामाक्षौ ॥ २७५ ॥
 अथि हारलते संहर हरङ्गंकतिदग्धदेहसंकोभम् ।
 सङ्घावजानुरक्तिर्नहि रैस्या पण्डितारौणाम् ॥ २७६ ॥
 अवधीरय धनविकलं कुरु गौरवमङ्गशस्यदः पुंसः ।
 अस्मादृशां हि सुग्धे धनमिष्टौ रूपनिर्माणम् ॥ २७७ ॥
 अभिरामेऽभिनिवेशं विदधाना विविधज्ञाभनिरपेक्षा ।
 उपहस्यसे सुमध्ये विदग्धवाराङ्गनावारैः ॥ २७८ ॥

१ 'विलुप्तितानि' इति सु० पा० ।

२ 'स्त्रियं वचनं सनोहारि' इति सु० पा० ।

३ 'बचनरुचिं' इति सु० पा० ।

४ 'पश्च' इति ब० पा० ।

२ 'स्त्रियं वचनं सनोहारि' इति सु० पा० ।

४ 'सन्धिकाम्' इति ब० पा० ।

५ 'विभव' इति ब० पा० ।

येषां ज्ञायं यौवनमभिमुखतामुपगतो विधिर्यथाम् ।

फल्लितं येषां सुकृतेजैर्वितसुखितार्थिता येषाम् ॥ २७९ ॥

निवश्यं स्वयमेव त्वामनुवध्नंति मदनश्चरभिन्नाः ।

नहि सधुलिहः क्षणोऽदरि स्वयन्ते चूतमंजया ॥ २८० ॥

(युगलकम्)

इति गदितवतौमालौ कामश्चरासारभिन्नसर्वांगौ ।

अव्यक्तस्वखितात्तरमृचे कृच्छ्रेण हारलता ॥ २८१ ॥

मखि कुरु तावद्यन्नं वैङ्मनसिजवेदनाप्रतीकारे ।

क्रोडौकृता विपक्षा न भवन्त्युपदेशयोग्या हि ॥ २८२ ॥

अस्त्रायन्नः प्रेयान्मृदपवनः सुरभैमास उद्यानम् ।

इति वृत्ति त्वान् त्वैलक्ष्यम् ॥ २८३ ॥

मत्वा मदनाश्चैविषविषवेगकुलितवियहामालाम्

समुपेत्य शग्निप्रभया पौरंदरिरभिदधे छतप्रणतिः ॥ २८४ ॥

यदि नाम रुणद्वि गिरं गणिकाभावोपजनितवैलक्ष्यम् ।

तदपि कथनौयमेव लिङ्घापदि नहि निरूप्यते युक्तम् ॥ २८५ ॥

एतावति भंसारे परिगणिता एव ते सुजङ्गन्नानः ।

आपनपरिचाणे व्याकुलमनसः स्फुरन्ति ये बुद्धौ ॥ २८६ ॥

यस्मिन्नेव सुहर्त्ते यदैवधि दृष्टोऽसि मे सख्या ।

तत एवारभ्य गता विधेयतां दग्धमदनस्य ॥ २८७ ॥

१ 'सुन्दरि' इति व० पा० ।

२ 'पटुतरमति' इति सु० पा० ।

३ 'सुरभिकुसुमसुद्यानम्' इति व० पा० ।

४ 'सुजना' इति सु० पा० ।

५ 'चक्रविषयं गतोऽसि मम सख्या' इति व० पा० ।

रोमोङ्गमसंनहनं भित्त्वान्तर्विग्रहं परायतिताः ।
 तस्या मानससम्भवकोद्घविनिर्गता इषवः ॥ १८८ ॥
 किं वा वदतु वराकौ कुच समाश्वसितु यातु कं ग्राणम् ।
 पीडयति भृशं यस्मान्नित्यं शुचिद्विष्णो भृदुः पवनः ॥ १८९ ॥
 वचसि गते गङ्गदता मुच्छितमौनत्रनाश्चिराय पिकाः ।
 हृष्टा व्यथयन्ति सखौं जातावसरा निर्गत्ता विहृतैः ॥ १९० ॥
 स्वलिताकुलिते गमने तन्त्रज्ञा अगणितमा हंसाः ।
 सुचिराङ्गव्यावसराः कुर्वति गतागतानि परित्तृष्टाः ॥ १९१ ॥
 उष्णोऽच्छसितसमौर्ध्विद्व्यमानोऽपि मधुकरसस्याः ।
 अलककुसुमं न मुंचति क्षच्छेष्वपि दुस्त्यजा विषयाः ॥ १९२ ॥
 नो वारयति तथा मां साम्रतमिति कथयतौव मधुलेहः ।
 निःसहवपुषः कर्णे अनिपूरकपुष्पसंगतो गुंजन् ॥ १९३ ॥
 प्रश्निथिलभुजलतिकायास्तस्याः पतितस्य हेमकटकस्य ।
 यत्प्रापणं पृथिव्यास्तस्मिन् खलु मुक्तहस्ता हेतुः ॥ १९४ ॥
 रश्नागुणेन विगलितमेकपदे तन्नितम्बतश्चित्तम् ।
 पतनाय नियतमथवा निषेवणं गुरुकलत्रस्य ॥ १९५ ॥
 अङ्गीकृत्य मनोभवमुरभि तथा लालितोऽपि हतहारः ।
 तापयति सखौं तत्काणमन्तर्भिन्नात्कुतः कुशलम् ॥ १९६ ॥

१ 'किं विद्वातु' इति व० पा० ।

२ 'नियश्चिर्द्विष्णो भृदुः पवनः' इति व० पा० ।

३ 'समोपे विद...' इति सु० पा० ।

वचसि^१ तत्स्वेदजलं कञ्जलमस्तिनाश्रुवारिणा मिश्रम् ।
 कुचतटपतिं तस्याः प्रथागमस्मेदसलिलमनुकुरुते ॥ २८७ ॥
 पिकरुतमलयसमौरणसुमनःस्मरभङ्गदहनपरिकल्पिता ।
 यंचतपश्चरति भवत्परिरक्षणसौख्यलव्यटा वाला ॥ २८८ ॥
 न परापतति वराकौ दग्धमौ यावन्मनोभवावस्थाम् ।
 चायख सुभग तावच्छरणागतरक्षणं ब्रतं महताम् ॥ २८९ ॥
 अथ तद्वचसि कृतादरसुद्धूतमनोभवं समवधार्य ।
 अवगौतिभौतचेता ऊर्चे गुणपालितः सुहृदम् ॥ ३०० ॥
 यद्यपि मारप्रसरो दुर्वारः प्राणिनां नवे वयसि ।
 चिन्त्यं तद्पि विवेकिभिरवसानं वार्योषितां प्रेषणः ॥ ३०१ ॥
 वारस्त्रौणां विभमरागप्रेमाभिलाषमद्नर्जः ।
 सहवृद्धिच्छयभाजः प्रस्थाताः सम्पदः सुहृदः ॥ ३०२ ॥
 ताभिरवदातजन्मा कुर्वैति॑ समागमं कर्थं यासाम् ।
 चण्डृष्टोऽपि प्रणयौ रुद्रप्रणयोऽपि जन्मनोऽपूर्वः ॥ ३०३ ॥
 प्रद्युम्नः प्रद्युम्नो विरुपकः खलु विरुपकः सततम् ।
 सुस्तिग्धः सुस्तिग्धो रुचो रुचसु गणिकानाम् ॥ ३०४ ॥
 यासां जघनावरणं परकौतुकवृद्धये न तु चपया ।
 उच्चलवेषा रचना कामिजनाकृष्टये न तु स्थितये ॥ ३०५ ॥
 मांसरसाभ्यवहारः पुरुषाहतिपौडया न तु स्तृहया ।
 आलेखादौ यसनं वैदग्धयस्यातये न तु विनोदाय ॥ ३०६ ॥

१ 'वाचसितं' इति ब० पा० ।

२ 'येषधोषितां' इति ब० पा० ।

३ 'करोति संगं' इति सु० पा० ।

रागोऽधरे न देतसि सरहने दुर्लभताम् न वर्षताम् ।
 कुचमारेपु ममुक्तिराहस्ये वाचिक्षित्वे सहिः ॥ ३०६ ॥

जघनस्थलेपु गौरवमाहुधनेयु नो कुल्लोनेपु ।
 अलसत्वं गमनविधौ नो मानववचनाभियोगेपु ॥ ३०७ ॥

वर्णविशेषापेक्षा प्रसाधने नो रतिप्रवर्ष्येपु ।
 ओष्ठे मदनामङ्गो नो पुरुषदिशेषस्थाने ॥ ३०८ ॥

या वालेऽपि सरागा वृद्धेष्वपि रहितमन्तरावेगा ।
 क्लीवेष्वपि कान्तदृशः साकाङ्गा दौर्धरोगेऽपि ॥ ३०९ ॥

खेदाम्बुकणोपचिता न चार्दता निजनिदाममनमश्च ।
 आविष्कृतवैपद्यवो वज्रोपल्लसारकठिनाश्च ॥ ३१० ॥

जघनचपला अनार्या परभृतयः छतकनेत्ररागाश्च ।
 मर्वांगार्णेणदक्षा असमर्दितहृदयदेशाश्च ॥ ३११ ॥

न कुलसमुत्पन्ना अपि भुजंगदश्चनकृतवेदनाभिजाः ।
 कंदर्पदौपिका अपि रहिताः खेहप्रसङ्गेन ॥ ३१२ ॥

उज्ज्वितवृषयोगा अपि रतिसमये नरविशेषनिरपेक्षाः ।
 कृष्णौकाभिरता अपि हिरण्यकश्चिपुर्प्रियाः सततम् ॥ ३१३ ॥

मेरुमहीधरभुव इव किंपुरुषसहस्रेवितनितम्बाः ।
 नौतय इव भूभिभृतां सुपरिहृतानर्थसंयोगाः ॥ ३१४ ॥

बङ्गमिचकैरजदारणलब्धाभ्युदयाः सरोरुहिष्य इव ।
 डाकिन्य इव च रक्तव्याकर्णेणकौशलोपेताः ॥ ३१५ ॥

१ 'प्रसंगेषु' इति ब० पा० ।

२ 'वु' इति ब० पा० ।

३ 'दर्जनस्त्वे...' इति सु० पा० ।

४ 'करवि...' इति सु० पा० ।

प्रतिपुरुषं संनिहिताः कृत्यपरा विविधैविकरणोपेताः ।

वङ्गलार्थग्राहिणः प्रकृतय इव दुर्यहा गणिकाः ॥ ३१७ ॥

(अर्थचतुष्टयमन्)

सादरमाङ्गव्य चिरं कुसुमलतवकं च नरविशेषं च ।

रिक्तीकर्तुं निपुणाः चुद्राः चुद्रास्त्रं चुम्बन्ति ॥ ३१८ ॥

परमार्थकठोरा अपि विषयगतं लोहकं मनुष्यं च ।

चुम्बकपाषाणशिला रूपाजौवास्त्रं कर्षन्ति ॥ ३१९ ॥

पुरुषाक्रांताः सततं कृचिमभृत्यागररागरमणीयाः ।

आहन्यमानजघनाः करेणवो वारयोषास्त्रं ॥ ३२० ॥

उचितगुणोद्धिन्ना अपि पुरतोऽपि निवेशिते सुवर्णलब्दे ।

झगिति पतंति सुखेन प्रकटैप्रसदा यथा च तुल्याः ॥ ३२१ ॥

बहिरूपपादितशोभा अन्तस्तुच्छाः खभावतः कठिनाः ।

वेश्याः समुद्धिका इव कणन्ति यंत्रप्रयोगेण ॥ ३२२ ॥

बध्वन्ति येऽनुरागं दैवहतात्मासु वारवनितासु ।

ते निस्तुरंति नियतं पाणिद्वयमयतः कृत्वा ॥ ३२३ ॥

इदमुपदिशन्ति वयस्ये सुन्दरसेने च मन्मथव्यथिते ।

प्रस्तावादुपैयातं गौतित्रयमभ्यधायि केनापि ॥ ३२४ ॥

“तरणौ रमणौैयाक्षतिमुपनीतां सृतिमुवा वशीकृत्य ।

परिहरति यो जडात्मा प्रथमोऽसौ नालिको विना भ्रांतिम् ॥ ३२५ ॥

१ ‘करणकोपचित्ता’ इति सु० पा० ।

२ ‘श्विष्य’ इति ब० पा० ।

३ ‘कलाविकास्त्र’ इति ब० पा० ।

४ ‘मातु’ इति सु० पा० ।

५ ‘वाष्पसमर्पितद्वार - - -’ इति ब० पा० ।

इदसेव हि जन्मफलं जौवितफलमेतदेव अत्युंमास् ।
 लटहनितम्बवतौजनमम्भोगसुहेन याति ताहाष्यम् ॥ ३२६ ॥
 सुमनोमार्गणद्वनज्वालावलिद्व्यामानसर्वार्थः ।
 प्रवल्प्रेमप्रवणः प्रमदाः स्युहयन्ति नात्यपुण्येभ्यः” ॥ ३२७ ॥
 एवसुप्रश्रुत्य वचः समुवाच पुरंदरात्मजः सुहृदम् ।
 मम हृदयादिव कृष्णा गौतमिदं साधुनाऽनेन ॥ ३२८ ॥
 तदत्तु साधकविकलां हारलतां हरिणश्चावतरक्षाचौम् ।
 आश्वासयितुं यामो गुणपालित किं विकल्पितैर्बङ्गभिः ॥ ३२९ ॥
 अथ तैच कापि गणिका गणयती परिचितं हृतद्रविणम् ।
 प्रविशन्तमेव मन्दिरमीर्थाव्याजेन निस्त्रोध ॥ ३३० ॥
 काचिद्वंचकदत्तं पुंजीकृतजौर्णवसनमवलोक्य ।
 वेशा विष्णोदति स्म च्चपाचये वृत्तैकर्तव्या ॥ ३३१ ॥
 दैवसृत्या पतितं दृष्टिपदे भग्नमूल्यविटमेका ।
 ज्वलिता रुषा भुजिष्या जयाह जवेन धाविला ॥ ३३२ ॥
 अन्तःस्थितकामिग्रहद्वारगतं लुप्तवित्तनरमन्या ।
 समुवाच कुट्टनौ^१ “ब्रज कल्पोलाकल्पदेहेति । ३३३ ॥
 प्रकटितदशननखचतिरभिदधतौ राजपुत्रतियुद्धम् ।
 अपरा पुरः सखीनां वारवधूराततान भौभाग्यम् ॥ ३३४ ॥

१ ‘ब्रज’ इति ब० पा० ।

२ ‘लुप्तिं’ इति ब० पा० ।

३ ‘वर्थं’ इति स० पा० ।

४ ‘तं ब्रज कल्पोलाकल्पदेहेति’ इति ब० पा० ।

अन्या कामित्यर्थावर्धितभाटौ समुत्सुका दण्डौ ।
 मौभाग्यगर्वदैर्पै समुदाहृत विलाभिनौमध्ये ॥ ३ ३ ५ ॥

एकगणिकानुवन्ये क्रोधोद्यतग्रस्तकाभिनोः कापि ।
 सम्मुमतो धाविता निवारयामाम कुटुंबी कलहम् ॥ ३ ३ ६ ॥

धनमाहत्य वङ्गभ्यो खुज्यत एकेन केनचित्सार्धम् ।
 इति धनवन्तं कामिनमावर्जयति स्त्र वारवधूः ॥ ३ ३ ७ ॥

गैयन् गायामानं द्विपदकमथ मौष्ट्रेन विट एकः ।
 वभाम पुरो दास्ता विद्धिक्षतौरनेकविधाः ॥ ३ ३ ८ ॥

कश्चित्प्रथम्लीणां विभवोपचितान्यपुरुषयोजनया ।
 विद्धाति स्त्राराधनमधनलमुपागतः कामौ ॥ ३ ३ ९ ॥

त्वयि सक्तेन मया उहसुच्छितमधुना परेव जातामि ।
 इति ढौकमलभमानः कश्चिङ्गणिकामुपालेभे ॥ ३ ४ ० ॥

उषितामपरेण समं दृद्धविटानां पुरः पराचित्य ।
 पूजैयति स्त्र भुजंगः कश्चिङ्गणिकां द्विगुणभाव्या ॥ ३ ४ १ ॥

दृष्टार्थं त्वयि विशेषक वलयकस्त्रापी ग्रन्थिप्रभामुजयोः ।
 वाढं भण भण कौटूकः^१ चारुतरा सा मया दत्ता ॥ ३ ४ २ ॥

अद्य चतुर्थी दिवस्त्वौ^२ नाम्वरयुगलकस्य दत्तस्य ।
 तदपि परष्ठार्थं विलासा वद मदनक किं करोम्यत्र ॥ ३ ४ ३ ॥

१ ‘गायन्नावागाया द्विपदिकया’ इति सु० पा० ।

२ ‘त्याजयति स्त्र भुजंगं कश्चिङ्गणिकां द्विगुणभाटीम्’ इति सु० पा० ।

३ ‘दृद्धा’ इति सु० पा० ।

४ ‘कानु तरः सोसया दत्तः’ इति सु० पा० ।

५ ‘चिचा’ इति सु० पा० ।

६ ‘परष्ठाभिधाना’ इति सु० पा० ।

खेहपरा मधि केखौ कल्पहंसक किंतु राजसौ तस्याः ।
 माता' नात्मौकर्तु वर्षश्चतेनापि शक्यते पापा ॥ ३ ४ ४ ॥
 सुमनः कुंकुमवासः मञ्जौकुरु किमिति तिष्ठसि विचिंतः ।
 अद्य तव दयितिकायाः किंजस्त्वक नर्तनावसरः ॥ ३ ४ ५ ॥
 यदि नाम पञ्च दिवसांस्त्वयि कुरुते प्रेम धनलवं दृष्टा ।
 तदपि न रागवतौ सा कन्दर्पक किं वृथा गर्वः ॥ ३ ४ ६ ॥
 जौवन्नेव विलासक परिहर दूरेण मृढ हरिसेनाम् ।
 वद्वावेशस्तस्यां व्याप्तपुचो महाविष्मः ॥ ३ ४ ७ ॥
 केसरया चण्डनं छत्रांशुकमुपरि कामिजालस्य ।
 स्तव्ययौवं भ्रमतश्नदोदय पश्य माहात्म्यम् ॥ ३ ४ ८ ॥
 कौमारकं विहैन्तुं रतिसमये मदनसेनायाः ।
 इच्छामि किंतु तस्या मात्रातीव प्रसारितं वदनम् ॥ ३ ४ ९ ॥
 विभ्रम कियतस्तपसः फलसेतद्यदुपभुज्यते मदिरा ।
 स्तकरेण पौत्रेषा मदधूर्णितमदनसेनया दत्ता ॥ ३ ५ ० ॥
 कुवलयमालानिलयो जौलोदय किमिति सम्यति त्यक्तः ।
 किं विदधामस्तस्मिन्भ्रातर्दास्या विना मूल्यम् ॥ ३ ५ १ ॥
 मुषिताशेषविभूते रिन्दीवरकस्य यामिनौ याति ।
 संवाहयतः सम्यति मंजौरक तिलकमंजरौचरणौ ॥ ३ ५ २ ॥
 अद्यापि बालभावं निखिलं न जहाति बालिका तदपि ।
 प्रौढिक्षा मकरन्दक सकला ललना अधःकुरुते ॥ ३ ५ ३ ॥

१ 'रंगवतौ' इति व० पा० ।

२ 'विधातुं' इति व० पा० ।

३ 'मधुरूर्णितदेवदत्तया' इति व० पा० ।

४ 'मदनिका' इति व० पा० ।

कुञ्जे गला वच्छ्वभि तं निर्देयचित्तनर्तनाचार्यम् ।
 हारा सुकुमारतनुः किमिति अममद्य कारिता भवता ॥ ३५४ ॥
 निःसारोऽभिनिवेशः शुकशावकपाठने सुरतदेवि ।
 तिष्ठति वह्निपविष्टः प्रतीचमाणस्तव प्रेयान् ॥ ३५५ ॥
 वौणावादनखिन्ना पतितास्ते वासभवनपर्यके ।
 उत्थापय तां लरितं स्मरलौकां मत्ते आयातः । ३५६ ॥
 किमिदं यथास्थितत्वं तव माधवि यन्मुज्जवदन्धा भे ।
 परिधत्वे नाभरणं श्रीविघ्नहराजसूनुना दत्तम् ॥ ३५७ ॥
 ईदृक्शून्यमनस्त्वं किं कुमो मातरिन्दुलेखायाः ।
 पानकीडासक्त्या पतितापि न चेतिता कनकनाडौ ॥ ३५८ ॥
 नकुलः पयो न पायित इति रोषवशादियं हि दुःश्लीला ।
 नाश्राति कामसेना पुनः पुनर्याच्यमानाऽपि ॥ ३५९ ॥
 श्रीबलसुतपरिपालित ऊर्णायुः किल मथा विजेतव्यः ।
 सुकुला सुक्तसुखस्थितिरहर्निशं भेषपोषणे लग्ना ॥ ३६० ॥
 आताम्रतां समुपगतसुच्छूर्णं च करतलं तव ललिते ।
 मा पुनरतिचिरमेवं प्रविधास्यसि कन्दुककीडाम् । ३६१ ॥
 अभिराम कनकभाटौ प्रथमभियं गृह्णते समुत्पन्ने ।
 स्वेहे तु कुसुमदेव्यास्त्वं प्रभवसि जीवितस्यापि ॥ ३६२ ॥

१ ‘किमियं संमर्दकारिता भवतास्’ इति सु० पा० ।

२ ‘निःसरको’ इति ब० पा० । ३ ‘भट्टपुच्चः’ इति ब० पा० ।

४ ‘धेन’ इति ब० पा० । ५ ‘किमनया’ इति सु० पा० ।

६ ‘डोम्ब’ इति ब० पा० ।

यहएकमर्यद तावद्यदि कौतुकमुपरि चन्द्रले^१खायाः ।
 निर्वर्तितकर्तव्यो दास्यसि किंचिद्यथाभिमतम् ॥ ३ ६ ३ ॥
 न परमदाता मातः सूनुरसौ वा^२सुदेवभृस्य ।
 निर्लक्षः शठवृत्तिः पुनः पुनवार्यमाणोऽपि ॥ ३ ६ ४ ॥
 चपयति वसनानि सदा हठेन सकलानि सुरतचेनायाः ।
 न ददात्येकामूर्णमुरणः परमत्ति कपासम् ॥ ३ ६ ५ ॥ (युग्मम्)
 भगिनि न सुंचति वेशम् चणमपि मे^३चपटराजपुत्रोऽसौ ।
 भग्नान्यतरावैसरो नग्नेनाधिष्ठितं यथा तीर्थम् ॥ ३ ६ ६ ॥
 इत्यंप्राया वाचः पृष्ठान्विटकुट्टनौमसुङ्गीणाः ।
 तं वेशसंनिवेशं पश्चन् प्रविवेश दारिकावेशम् ॥ ३ ६ ७ ॥

(कुलकम्)

आकृष्टमिवोत्कतया खपितमिव खिञ्चचन्तुषः प्रसरैः ।
 तसुपागतमैभ्यर्ण वारलता पूजयामास ॥ ३ ६ ८ ॥
 सुविहितसमुचितसंस्थितिरवनतश्चिरसा प्रणम्य तत्पर्या ।
 इदमभिदधेऽतिनवं सुन्दरसेनः शुभावसरे ॥ ३ ६ ९ ॥
 प्रियदर्शन किं बङ्गभिः स्मरैपौडितदीनवचनसन्दर्भैः ।
 इयमास्ते वारलता जीवनमस्यास्त्रदायन्तम् ॥ ३ ७ ० ॥
 निर्यत्केलिविशदं सहजप्रेमानुवन्धरमणीयम् ।
 कार्यान्तरान्तरायैरपरिहृतं यातु यौवनं युवयोः ॥ ३ ७ १ ॥

१ 'वेनायाः' इति ब० पा० ।

२ 'नगररोट' इति ब० पा० ।

३ 'पटरा ...' इति ब० पा० ।

४ 'संगो' इति ब० पा० ।

५ 'त्यंत' इति सु० पा० ।

६ 'पौडिनवचनचाटुसंदर्भैः' इति सु० पा० ।

निर्दयमविरतवाच्छं ध्वंस्तचपमन्यवस्थितावरणम् ।
 उपचौयमानरागं सततं भूयाङ्गवत्सुरतम् ॥ ३ ७२ ॥
 इति दत्ताश्चिषमन्तर्निर्याते परिजने तद्व्येषु ।
 विस्तम्भविविकरसो वृष्टे कुसुमायुधः सुतराम् ॥ ३ ७३ ॥

(विशेषकम्)

यदमन्दमन्मथोचितमनुरूपं यन्नवानुरागस्य ।
 यद्यौवनाभिरामं यच्च फलं जीवितव्यस्य ॥ ३ ७४ ॥
 अविनय एव विभूषणमस्तीलाचरणमेव वज्रमानः ।
 निःशंकतैव सौष्ठवमनवस्थितिरेव गौरवाधानम् ॥ ३ ७५ ॥
 केशग्रहणमनुरूपह उपकारस्ताडनं सुदे दंशः ।
 नखविलिखनमभ्युदयो दृढदेहनिपीडनं समुत्कर्षः ॥ ३ ७६ ॥
 निगरैणलोलं चुम्बनमवयवनिष्टेषणैस्तुहो मर्दः ।
 अंतःप्रवेशनैच्छं निर्भरपरिरमणं यस्मिन् ॥ ३ ७७ ॥
 यदनङ्गैरिव विहितं रागैरिव दौप्तिमत्त्वमुपनीतम् ।
 प्रेमभिरिव निश्चलितं शृंगारैरिव विकासमानीतम् ॥ ३ ७८ ॥
 अप्रागलभ्यं व्यसनं धैर्यमकार्यं विवेक उपघातः ।
 ह्रेपणमगुणो यस्मिन् तत्पुरतं प्रसुतं ताभ्याम् ॥ ३ ७९ ॥

(कुलकम्)

१ 'स्तु' इति सु० पा० ।

२ 'ज्ञाया' इति सु० पा० ।

३ 'विगल्लोलं' इति सु० पा० ।

४ 'निःसृहो' इति सु० पा० ।

५ 'सिच्छन्नि' इति सु० पा० ।

६ 'निस्तव्यलितं' इति सु० पा० ।

प्रारंभ एव तावप्रज्वलितो धगिति मनमिजो यस्मिन् ।
 तस्य विशेषावस्था वकुमशक्याः प्रदुद्धुच्य ॥ ३८० ॥

सहजरसेन जडौकृतमिति यूनः कामशास्त्रनिष्ठीतौ ।
 नानाकरण्यामे लालि॑ त्यमवाप पाण्डित्यम् ॥ ३८१ ॥

अविधेयमनाख्येयं प्रविचार्य छाटनीयमविष्वाम् ।
 न बभूव तयोस्तस्मिन्नारच्ये सुरतपरिमद्दै ॥ ३८२ ॥

अभ्यैस्ता या तन्या सुरतविधौ विविधचाटुपरिपाटौ ।
 तामालूनविश्वीणीं चकार सहजः स्त्रावेगः ॥ ३८३ ॥

सङ्घावरागदौपितमदनाचार्योपदिष्टचेष्टानाम् ।
 कः परिगणनं कर्तुं रतिचक्राविष्टरमणथोः शक्तः ॥ ३८४ ॥

बाला मृदुगाचलता दृढपुरुषाक्रान्तविग्रहा न परम् ।
 न व्यथिता सुदमाप प्रभवति खलु चित्तजन्मनः शक्तिः ॥ ३८५ ॥

किं रमणौ रमणोऽविशदुत रैमणौ रमणमिति न जानीमः ।
 स्वावयवावगमस्त्वै॒प्रकाशमगमत्योस्तदा निषुणम् ॥ ३८६ ॥

तस्या निमीलितदृशो निःस्यन्दतनोर्बभूव सुरतान्ते ।
 खिङ्गमनङ्गच्छाया जीवितसन्नानुमानैस्य ॥ ३८७ ॥

अमजलविन्दूपचिता दृत्तस्मरणेन जातवैलच्या ।
 सा शुशुभे रतिंविरतौ पर्याकुलकेशभूषणा नितराम् ॥ ३८८ ॥

१ ‘लालित्यमियाय’ इति सु० पा० । २ ‘बभि’ इति सु० पा० ।

३ ‘अत्यभ्यस्था यान्या’ इति सु० पा० ।

४ ‘रमण सा न जानीमः’ इति सु० पा० । ५ ‘स्त्रैश्वर्काश्व’ इति ब० पा० ।

६ ‘नैन’ इति सु० पा० । ० ‘विपरीता’ इति सु० पा० ।

निर्वाजार्पितवपुषो निर्वितिभ्यमेव गणयतो विश्वम् ।
 चण्डा विरराम तयोरक्षीणाकांचयोरेवम् ॥ ३८८ ॥
 मोहनविमर्दखिक्षा विजृम्भमाणा स्वल्लङ्घतिमंदम् ।
 निद्राकषायिताक्षी हारलता वासवेश्मनो निरगात् ॥ ३८९ ॥
 “परिचितपार्श्वगताहं तेन समं पानभोजनं कृत्वा ।
 नौता निशा कथाभिसर्वहनकार्यं च अत्किंचित् ॥ ३९१ ॥
 अविदग्धः अमकठिनो दुर्लभयोषिद्युवा जडो विप्रः ।
 अपमृत्युरुपक्रान्तः कामिव्याजेन से रात्रौ ॥ ३९२ ॥
 नेच्छाविरतिः चण्डमपि न च शक्तिर्वसुशून्यरतियक्षैः ।
 केवलमलमद्याहं कदर्धिता वृद्धपुरुषेण ॥ ३९३ ॥
 मद्यवशादभियोक्तरि मृतकल्पे तत्प्रभागमग्नाद्याः ।
 अनिरोधितनिद्रायाः सुखेन से यामिनी याता ॥ ३९४ ॥
 सुकुमारसम्योगः पेशलवचनः सवकपरिहासः ।
 शकुनवशेन समेतो मम सखि रमणो मनोहराकारः ॥ ३९५ ॥
 ३९५ पृष्ठकान्तनिलीनः पराङ्मुखो मुक्तमन्दनिश्चासः ।
 मच्छोदनया नितरां निःस्पन्दः स्वेदसलिलसंसितः ॥ ३९६ ॥
 पर्यस्तमितानङ्गोऽप्यपगतनिद्रः चपाच्छयाकांक्षी ।
 यामोषितः प्रह्लौणो निष्प्रतिपक्षिः स्थितोऽद्य सखि मनुजः ॥
 ३९७ ॥ (कुलः कम्)

१ ‘अवि’ इति सु० पा० ।

२ ‘कुशल’ इति सु० पा० ।

३ ‘पर्यकाक’ इति सु० पा० ।

४ ‘द्याचन’ इति सु० पा० ।

५ ‘युगलकम्’ इति ब० पा० ।

शृणु सखि कौतुकमेकं द्यामौ एककामिना यदद्य छतम् ।
 सुरंतरसमीक्षिताचौ स्फुतेति भौतेन सुकामिः ॥ ३८८ ॥
 अविदितदेशप्रकृतेः शठात्मकाद्विद्यग्धतोऽस्मामिः ।
 अनुभूतो राजसुतादधिभाष्णविडम्बनाक्षेष्णः ॥ ३८९ ॥
 प्रियसखि लोकसमर्चं नगरप्रसुणा हठेन नौतास्मि ।
 एवं^४ वंचकदातुर्द्विगुणार्थप्रार्थने कुतोऽन्यात्यः ॥ ४०० ॥
 आकर्षन्ती जघनं ब्रजसि यथा विलिखिता नखैस्तित्तशः ।
 मन्ये तथोपभुक्ता केरलि केनापि दाच्चिणात्येन ॥ ४०१ ॥
 अधरे विन्दुः कण्ठे मणिमाला स्तनयुगे शशसुतकम् ।
 तव सूचयन्ति केतकि कुसुमायुधग्रास्त्रपंडितं रमणम्” ॥

इति शृणुषसि गिरो निर्वृत्तनिशामियोगगणिकानाम् ।
सोऽपि यथा क्रियमाणं प्रविधातुं निर्जगाम कर्तव्यम् ॥ ४०३ ॥

सुरचितरागोपचितिखीकृतमनसस्त्वया समं तस्य ।
यौवनसुखमनुभवतो जगाम संवत्सरः सार्धः ॥ ४० ४ ॥

१ 'यामैनककामुकेन यद्विहितम्' इति ब० पा० ।

२ 'रतिसुखनि' इति ब० पा० । ३ 'थि भाष्ड ...' इति सु० पा० ।

४ 'वेशः' इति सु० पा० ।

५ 'तु नो कदाचिद्विग्णार्थप्रार्थने क्तोऽन्यायः' इति स० पा० ।

७ सुद्धितपुस्तके न हम्मते ।

८ 'स्वरुचितरागोष्ठिवेः' इति स० पा०

विस्तम्भकथाः शु खन्विचरन्नद्यान्वेदिकापृष्ठे ।
 सहचरकरसक्तकरः सुन्दरसेनः किलै कदाचित् ॥ ४०५ ॥
 खूलघनतनुसंततिः तानितनानाम्बरावरणम् ।
 यष्टिप्रान्तनियं चितद्लवृत्तककुतुपतुम्बिकैकटिचम् ॥ ४०६ ॥
 चुटित चरणचसंगतमसुटिताभ्यक्तपादमलिनतनुम् ।
 लरितगनिलेखवाहकमारादायालमद्राक्षौत् ॥ ४०७ ॥

(विश्वैषकम्)

प्रत्यासन्नीभूतं क्रमेण पौरन्दरिः परिज्ञाय ।
 साकृतमना ऊचे वयस्य हनुमानयं प्राप्तः ॥ ४०८ ॥
 अवनितललौनश्चिरसा छतनतिना तेन विनिहितं भूमौ ।
 उत्क्षिप्य इटिति लेखं सुन्दरसेनसु वाचयामास ॥ ४०९ ॥
 “खस्त्रियोक्तुसुमपुरात्पुरंदरः सुन्दरं समभिधत्ते ।
 अन्तर्जूम्भितशोकयस्तोऽविस्यष्टवर्णपदम् ॥ ४१० ॥
 कुलमकलंकं न गणितमवधौरितमयजन्मनां चरितम् ।
 नापेच्चितमवगौतं शठसेवितवर्त्मनि त्वया पतता ॥ ४११ ॥
 वंशेऽकुटिलगतीनां द्विजिङ्कतादोषरहितचरितानाम् ।
 अपरविनाशरतानामुत्पन्नः कथमसि भुजङ्गः ॥ ४१२ ॥
 क पुरोडाशपविच्चितवेदपदोङ्गारगर्भवदनं ते
 क च मदिरासववासितवारवधूमुखरसाखादः ॥ ४१३ ॥

१ ‘कुर्व’ इति सु० पा० ।

२ ‘कदाचित्तु’ इति ब० पा० ।

३ ‘तोलिततूला’ इति सु० पा० ।

४ ‘प्रायम्’ इति ब० पा० ।

५ ‘कुलकम्’ इति सु० पा० ।

६ ‘शुन्दर इति’ इति ब० पा० ।

७ ‘प्रस्तावि ...’ इति सु० पा० ।

८ ‘सुचितम्’ इति सु० पा० ।

कृ कृश्विपाटनजन्मा सहस्रोदितवेदनाचमत्कारः ।
 कृ च दासौरतसंगरनिर्दयनखरक्षतिः त्रौत्ये । ४१४ ॥
 कृ चेतानल्लधूमचोभितनश्चनाम्बुधौतवदनस्त्वम् ।
 कृ च गणिकानिर्भृत्यनशोकभरायातवाष्पसलिलौघः ॥ ४१५ ॥
 कृ वषङ्कारध्वानः षङ्कर्मविभूषणं अवणपूरः ।
 कृ च माधारणवनितारतिमैशिताकर्णनौत्सुक्यम् ॥ ४१६ ॥
 क्वाचार्यप्रतनुलताताडनसंक्षेभसम्भवः कन्मः ।
 कृ च कुपितवारक्षलनानिष्टुरपादप्रहारविषहित्वम् ॥ ४१७ ॥
 कृ हरिणचमीवरणं स्तृतिशास्त्रनिवेदितं ब्रतं चैरतः ।
 कृ च पण्ठस्त्रीगात्रस्युष्टाम्बरधारणेषु बङ्गमानः ॥ ४१८ ॥
 समिधामेव च्छेदनमम्यस्तं शैशवात्समारभ्य ।
 शठवनिताधरखण्डन उत्यन्वं कौशलं कुतो भवतः ॥ ४१९ ॥
 शुश्रूषणमेव गुरोः परिगौलितमचलचेतसा सततम् ।
 कुटिलमत्यो भुजिष्याः कथं त्वयाराधिताः निपुणैम् ॥ ४२० ॥
 आच्चायपाठ एव स्फुटतरपदसौष्ठवं तव ख्यातम् ।
 प्रकुपितवेशातुनये कृ शिच्चितं वचनचातुर्यम् ॥ ४२१ ॥
 अधवा किं क्रियते अस्मिन्नवदातकुलेऽपि लभ्यजन्मानः ।
 सैद्धसंस्तुता भवति प्रागुपचित्कर्मदोषेण ॥ ४२२ ॥

१ 'चल्कर्मविभूषणवणपूरः' इति सु० पा० । २ 'रणित' इति व० पा० ।
 ३ 'भवतः' इति व० पा० । ४ 'शाः' इति सु० पा० ।
 ५ 'वद' इति व० पा० ।

त्वयि विनिवेश्य कुटुम्बं परलोकहितार्जनैकविहितात्मा^१ ।
 चास्यामौति समौहितमनुद्विमं तद्विमंवदितम्” ॥ ४२३ ॥
 इत्यवगतलेखार्थे सुन्दरसेने विधेयपरिमूढे ।
 आर्यमगायदन्यः स्वावसरे नौतिपरिकरिताम् ॥ ४२४ ॥
 ‘विषयतिभिरावृताद्यामवटे पततामदृष्टमागणाम् ।
 पुंसां गुरुजनवचनद्रव्यशङ्काकांजनं शरणम्’ ॥ ४२५ ॥
 उद्देजयति तदात्मे सुखसंवित्तिं करोति परिणामे ।
 कटुकौषधप्रयोगो गुरुनिगदितकार्यनिष्टुरं चै वचः ॥ ४२६ ॥
 लब्ध्वा वचसोऽवसरं भित्रमवादीत्पुरंदरापत्यम् ।
 पुनरपि नहि खिद्यन्ते प्रियजनहितभाषणे सन्तः ॥ ४२७ ॥
 अगणितसहचरवचसो दुर्व्यसनमहाभ्यमश्वपुषस्ते ।
 मन्युव्यथितस्य पितृर्थदि परमवलम्बनं वचनम् ॥ ४२८ ॥
 निजवंशदौपभूतः कृतचरितालंकृतो महासत्त्वः ।
 सुन्दर सम्मति तातः सृष्टो दुष्पुच्छदोषेण ॥ ४२९ ॥
 पुच्छाभावः शेषा^२हुःसुतता पुच्छिणः कुलौनस्य ।
 अंतस्त्वापयति भृशं सच्चरितकथाप्रसंगेषु^३ ॥ ४३० ॥
 सांव्यवहारिक^४ एष प्रायो लोके गुणोन्नता नियताः ।
 येन तु सुतेन जननौ वस्त्रालं स्नाधते स पापीयान् ॥ ४३१ ॥

१ ‘स्यः’ इति सु० पा० ।

२ ‘संष्टिं’ इति सु० पा० ।

३ ‘वृक्षु ...’ इति सु० पा० ।

४ ‘त’ इति सु० पा० ।

१ ‘गैतिपरिकलिताम्’ इति सु० पा० ।

२ ‘वचनम्’ इति सु० पा० ।

३ ‘ए’ इति सु० पा० ।

४ ‘गुणः सुखानियतः’ इति सु० पा० ।

विफलं ग्रामज्ञानं गुरुग्रहसेवापि नोपकाराय ।
 विष्वयवशौक्तमनसो न्यायं पन्थानसुकृजतः ॥ ४३२ ॥
 जौवन्नेव मृतोऽसौ यस्य जनो वौच्छ वदनमन्योन्यम्
 कृतमुखभङ्गे दूरात्करोति निर्दीशमंगुल्या ॥ ४३३ ॥
 नोपैनिहन्तु विषयाः शक्याः सत्यं तथापि निपुणधियः ।
 अभिधेयतां न गच्छन्यपवादविशेषिताभिधानस्य । ४३४ ॥
 गुरुपरिचर्या जाया गुणोच्चता स्त्रिघबन्धुसंपर्कः ।
 ब्राह्मे कर्मणि सक्तिलोकदयसाधनं सुधियाम् ॥ ४३५ ॥
 सुलभा तस्य विभृतिस्तस्य गुणा यान्ति जगति विस्तारम् ।
 वज्ज मनुते तं सुजनस्तस्यै स्युहयंति वान्वयाः सततम् ॥ ४३६ ॥
 नासादयति सै एकः सत्सेवितमार्गतः परिस्तृज्जनम् ।
 मण्डयनि मोऽन्वयायं स निवासः शर्मणामशेषाणाम् ॥ ४३७ ॥
 स भवति विनयाधारो युक्तायुक्ते विवेकिता तस्य ।
 वृद्धोपदेशवाचः अवणोदरंतर्पणं सदा अस्य ॥ ४३८ ॥

(विशेषकम्)

प्राक्तनकर्मविपाकः चुद्रासु शरीरिणां यदासक्तिः ।
 आयतनं तु सुखानां संसारभुवां कुलोङ्गता दाराः ॥ ४३९ ॥
 निर्विषे निर्विषा सुदिते सुदिता समाकुलाकुलिते ।
 प्रतिबिम्बसमा कान्ता संकुद्धे केवलं भीता ॥ ४४० ॥

१ 'नियति' इति सु० पा० ।

२ 'नो परिच्छर्तु' इति व० पा०

३ 'कुलोङ्गता' इति सु० पा० ।

४ 'य' इति सु० पा० ।

५ 'चान्वयाय' इति सु० पा० ।

६ 'पूरण' इति सु० पा० ।

७ 'युग्मस्' इति सु० पा० ।

यावदाच्छ्रुतसुरतव्यायामसहाऽविरुद्धसंपर्का ।
 चित्तानुवृत्तिकुशला पुण्यवतासेव जायते जाया ॥ ४४१ ॥
 सङ्घावप्रेमरसं वल्लद्यावल्लिशब्दगंकिता निभृतम् ।
 विट्ठानाङ्गसमर्पणसुन्मौलितकुसुमसायकाकूता ॥ ४४२ ॥
 हा हा किसुद्धतत्वं श्रोव्यति कश्चिद्गतत्रप स्वैरम् ।
 निकटे परिवारजनां विसृत एव स्मरातुरस्य तव ॥ ४४३ ॥
 इति ऊँक्तिसंवल्लितैरायासनिवेदितार्थपदवाक्यैः ।
 दिगुणौकरोति कुलजा नायककर्माणि मोहनप्रसरे ॥ ४४४ ॥
 इत्यसुदौरितवाचं सुहृदमवोचत्पुरंदरस्य सुतः ।
 मसुपस्थितजौवममाविदोगभयकंपितो वचनम् ॥ ४४५ ॥
 तातादिशेऽलंच्छे हारलताविरहपावके तौत्रे ।
 विधिवशवर्तिनि मरणे नो विद्यः कार्यपरिणामम् ॥ ४४६ ॥
 अनपेक्षितधनलाभां स्वेहैकनिबद्धमानसां दयिताम् ।
 दैवाहृष्टो सुंचति घटितो वा लोहवज्रकणिकाभिः ॥ ४४७ ॥
 अथ छतगमनविनिश्चितिरभिमतरामां चकार विदिताथाम् ।
 मापि तमनुवत्राज प्रस्तुतयाचं शुचाकुलिता ॥ ४४८ ॥
 आसाद्य वटस्य तत्त्वं वाच्यपद्यःकणचिताच्चिपक्षायाम् ।
 विनितचरणविहारो हारलतामभिदधाति स्म ॥ ४४९ ॥
 आ चौरवतो वृचादा सलिलादा प्रिये प्रियं यान्तम् ।
 अनुयायादिति वचनं तेन लभितो निवर्तस्य ॥ ४५० ॥

किं कुमो दैवहताः प्रभद्वि यस्मिंश्चादेष्टि प्रमभन्
प्रमद्विन्दिक्केत्तु गुहारुदमादको द्विरावरणः ४५१
न इविषु च यत्प्रिनैकाद्यपरिच्छबो न च दिगुणः
न स्वामिनमादिगो नाकारविक्षाभन्तं न वा खातिः ४५२
हेत्यद्व प्रवृत्तेरम्भादु तथापि दैववगात्
देहकु कोप्यनुवच्छो यस्य विपाकोप्रतीकारः ४५३

स्वदानितकाल

एषां यद्भिहितामि इषाद्यरुद्धा ग्रकिनेत्तु नर्मसि वा
सुदत्ति न तत्परणीयं द्वभीज्ञकौर्हनोद्वाते ४५४
तव हृष्टये हृष्टयमिदं विव्यस्तं व्याप्तपालनं कष्टम्
यज्ञान्तया विधेयं स्थानभंश्गो यद्या न स्यात् ॥ ४५५ ॥
अथ विरतवचोदयितं वाष्प्यभरक्षिष्ठवर्णपदयोगात् ।
इति कथमपि इारलता संवर्क्षितवर्णभारतीमुच्चे ॥ ४५६ ॥
अविशुद्धकुलोत्पन्ना देहार्पणजीविका गठाच्चरणा ।
जाहं रूपाजौवा क भवत्तः आघनीयजन्मगुणाः ॥ ४५७ ॥
यन्तु^१ विषयविलोकनकुद्धलाभ्यां गतेन विश्रान्तम् ।
इयतो दिवसानस्मिंस्तन्मम परजन्म^२सुकृतफलम् ॥ ४५८ ॥
गुरुसेवां वन्धुजनं स्वदेशवस्तिं कलत्रमनुकूलम् ।
अनुषङ्गदृष्टिपरिचित आस्थां प्रविधाय कः परित्यजति ॥ ४५९ ॥

१ 'तं च' इति ब० पा० ।

२ 'गम्' इति सु० पा० ।

३ 'वल्लु' इति ब० पा० ।

४ 'यन्त्र' इति सु० पा० ।

५ 'दागतोऽसि विश्रान्तः' इति सु० पा० । ६ 'कृतशुभस्य फलम्' इति ब० पा०

७ 'हृष्ट' इति सु० पा० ।

यौवनचापलमेतद्यन्मादृशि भवति कौतुकं भवताम् ।
 यत्तु सुखमनवगीतं तस्य स्थानं निजा दाराः ॥ ४६० ॥
 ते मधुराः परिहामास्ता वक्रगिरः स वामतासमयः ।
 नो हृदये कर्तव्यो रहसि हेमार्धिना भवता ॥ ४६१ ॥
 लाघवतो 'यन्मनसः प्रणयादा यत्तवाचरितम् ।
 प्रतिकूलं तत्र मया नाथांजलिरेष विरचितो मूर्ध्नि ॥ ४६२ ॥
 दुःसंचारा मार्गा दूरे वस्तिर्विसंहुलं हृदयम् ।
 गुणपालित तव सुहृदा भवितव्यमतोऽप्रमत्तेन ॥ ४६३ ॥
 हृदयदद्य एकलं याते यूनोर्वियोगजं हेषम् ।
 अनुभवतोरपरेण प्रसंगतः पद्यते पथा ॥ ४६४ ॥
 'अन्योन्यगृद्धेष्ठितसङ्गावस्त्रेहपाशवद्यस्य ।
 विच्छेदकरो 'मृत्युधीराखां वा परिच्छेदः' ॥ ४६५ ॥
 अथ तच्छ्रवणानन्तरमा॑स्त्र सुखं दद्यति के ब्रजामौति ।
 अभिधाय याति 'मन्दं सुन्दरसेने विवर्तितयौवम् ॥ ४६६ ॥
 वटशाखालभिभुजां श्वसितोषणसमीरशुष्ठुधरदलाम् ॥
 पर्यस्तां विभाणां तन्मार्गविलोकनानिमेषदृशम् ॥ ४६७ ॥
 'दोलायमानवे'णौं तिर्यगतकण्ठभृषणविशेषाम् ।

१ 'यन्महतः प्रणयादा साधु यत्तवाचरितम्' इति सु० पा० ।

२ 'हृदद्द' इति ब० पा० । ३ 'करोर्व...'' इति सु० पा० ।

४ 'भस्त्रिग्वं' इति सु० पा० । ५ 'सुन्दरसेनेऽपि' इति सु० पा० ।

६ 'सुखीम्' इति ब० पा० । ० 'ज्ञोला' इति सु० पा० ।

८ 'विष्णौतिर्यक्तृत...' इति सु० पा० ।

गन्तदश्रुवारिपूर्णो पतिं तांद्वकभागनिः सहं गन्तताम् ॥ ४६८ ॥
 हन्त्यानामिव हृदयं स्फुटदितरकरेण कुचयुगाश्रयिणा ।
 परिशोऽघितां विनामैस्त्वृष्टां जौवलोककर्तव्यैः ॥ ४६९ ॥
 अंगौकृतां विपत्त्या वशौकृतां मर्मघट्टनैर्विषमैः ।
 हारलतामपरिैस्फुटमंतः परिकृत्यमाणभारत्या ॥ ४७० ॥
 मा मा तावद्यात न्नेमेकं यावदेष निष्कर्षणः ।
 वनगुल्मैर्न तिरोहित इत्यभिद्धतौ जडः प्राणाः ॥ ४७१ ॥

(कुलकम्)

अथ पश्चात्सुपेतं पप्रच्छ पुरं द्रात्रमजः पथिकम् ।
 दृष्टा शोकव्यथिता विवर्तमाना वराङ्गना भवता ॥ ४७२ ॥
 स उवाच वटतरोरध उव्यां पतिता विनिश्चलावयवा ।
 तिष्ठति वनिता नान्या नयनावसरं गतास्ताकम् ॥ ४७३ ॥
 इति तद्वचनाश्चैहतो विक्लमूर्तिः पपात भृष्टे ।
 उत्यापितश्च सुहृदा सोऽभिद्धे तेन शोकविकल्पेन ॥ ४७४ ॥
 भवतु कृतार्थस्तात्स्वमपि सुमित्राऽस्त्व संप्रति प्रौतः ।
 समकालमेव मुक्ता पापेन भयासुभिश्च हारलता ॥ ४७५ ॥
 हा हा हा व हतोसि ध्वस्ता छौला विलास किं कुरुषे ।
 उच्चिन्ना विच्छिन्निर्भम विभ्रम दग्ध दिशो निराधारः ॥ ४७६ ॥

१ 'पतितां संश्लेष्णनिः ...' इति सु० पा० ।

२ 'परिशोधितां' इति व० पा० । ३ 'सपि रिक्ता' इति सु० पा० ।

४ 'वर्द्धनि' इति सु० प० । ५ 'स्त' इति सु० पा० ।

६ 'व सांप्रतं' इति सु० पा० ।

किल्किंचित गच्छ वनं सौडाधितमग्नरणवसुपथातम्
कुदृमित प्रवर्ज्या इहाण विष्वीक विश्वा भुवो विवरम् ॥ ४७७ ॥
जलितमनाथीभृतं विहृतस्य गतिर्व विद्यते क्वापि ।
गग्नधरविष्वद्युतिसुषि यातायासन्तकातिकं तस्याम् ॥ ४७८ ॥

(विश्वेषकम् ।

विनिदृत्य यामि दग्धुं मद्विरहात्यक्तवस्त्रभप्राणाम् ।
भवतु वराक्यासस्याः सप्तार्चिदोनमाचमुपकारः ॥ ४७९ ॥
गत्वाद तमुद्देशं अस्मिन्सा पञ्चभावमापना ।
विललाप मुक्तं कण्ठं विलुठन्मुवि सहचरेण धृतमूर्तिः ॥ ४८० ॥
एते वयं निवृत्ता सुन्च रुषं देहि कोपने वाचम् ।
उच्चिष्ठ किमिति तिष्ठसि भूमितले रेणुरुषितश्चरौरा ॥ ४८१ ॥
विनिमौल्य दृश्मौ कस्मादप्रतिपन्था स्थितासि शुभवदने ।
४ लद्वारितगमनविधेरपराधितया न मेऽस्ति मंदोगः ॥ ४८२ ॥
नाकाधिपतिपुरस्त्रौरभिभवितुं लयि दिवं प्रयातायाम् ।
सत्त्वपि शरेषु पञ्चसु निरायुधः साम्यतं मदनः ॥ ४८३ ॥
वंचकवृत्ता वेश्या इत्यपवादो जनेषु यो रुठः ।
अपनीतोऽसौ निपुणं त्वया प्रिये जीवमोक्षेण ॥ ४८४ ॥
वर्णः सद्गत एकस्त्रिपुरान्तकनन्दनो महासेनः ।
इदयं यस्य स्यृष्टं न मनागपि वामलोचनाप्रेषणा ॥ ४८५ ॥

१ 'कस्यांतं' इति सु० पा० ।

२ सुद्रितपुस्तके नास्ति ।

३ 'नादं' इति व० पा० ।

४ 'लद्वारित' इति सु० पा० ।

५ 'उरंध्री' इति व० पा० ।

६ 'स्पष्टम्' इति सु० पा० ।

मन्त्रेभौष्टवियोगं निसेषमपि दुःसहं मन्त्रवधाये
हरिणा वज्रमि कव्यौर्विष्टता गौरौ हरेण देहार्थे ॥ ४८३ ॥

अथि लोकपाल सा सुवि लक्ष्मामभृता तथा विना शब्दस्
विश्वमिति किं न चितिनमात्मस्थानं प्रियां नयता ॥ ४८४ ॥

भगवन्तुतवह सा मा लावण्यसुहमारसुहृत्य
कथमपि विहितां धात्रा धद्यस्येनां जगद्वाषाम् ॥ ४८५ ॥

इति विलपनं बहुविधमवधीर्य सुहृत्युरंदरस्य सुनम्
काष्ठैर्विरचय्य चितां तामकरोदग्निमाङ्गणिकाम् ॥ ४८६ ॥

तस्मिन्निद्वज्जताशनविनिपतने कृतमतौ शुचा कल्पिते ।
मनसि स्फुरितामायों पपाठ कस्त्रित्रसंगेन ॥ ४८७ ॥

‘अनुभरणे व्यवसायं म्लौधर्मे कः करोति मविवेकः
संसारमुक्त्युपायं दण्डग्रहणं ब्रतं हित्वा’ ॥ ४८८ ॥

शुत्रा सुन्दरसेनः सुहृदमवोचद्यपेतवैक्षव्यः ।
प्रतिबोधितं मनो मे धौरेणानेन युक्तमुपदिशता ॥ ४८९ ॥

क्षणादृष्टवस्त्रभजन्मजराव्याधिमरणपरिभृते ।
परिवर्तिनिः संसारे कः कुर्यादाग्नं महिमान् ॥ ४९० ॥

यातु भवान्कुसुमपुरं वयमप्यन्याश्रमे समाश्रयणम् ।
अंगीकुर्मोऽविद्याप्रहाणसंस्थूये विहितम् ॥ ४९१ ॥

सोऽवददभिजातजनो बाल्यात्मभृति तथा च नैविसुक्तः ।

१ ‘समालोक्य’ इति सु० पा० ।

२ ‘सचिवस्’ इति व० पा० ।

३ ‘आवर्तिति’ इति व० पा० ।

४ ‘सुमति’ इति व० पा० ।

५ ‘नियतम्’ इति सु० पा० ।

६ ‘सचिवस्’ इति व० पा० ।

७ ‘सुमति’ इति व० पा० ।

८ ‘न सुक्तोऽस्मि’ इति सु० पा० ।

९ ‘न सुक्तोऽस्मि’ इति सु० पा० ।

सन्यसनवुद्धिमधुना॑ कथमुज्ज्ञति विषयनिस्युहं सुहृदम् ॥ ४८५ ॥
 एवमिति सोऽभिधाय स्थिरधैतिनियमैक्षपोधनैर्जुष्टम् ।
 गुणपालितेन सहितः सुन्दरसेनो जगाम वनम् ॥ ४८६ ॥
 एवं भवन्तु॑ वैश्याः स्वार्थकरता॑ व्यपेतसङ्घावाः ।
 अभिलषितविषयसिद्धेः का हानिस्तदपि युश्माकम् ॥ ४८७ ॥
 रमण हृदयानुवर्तनचतुरचतुःषष्ठिकर्मकुशलानाम् ।
 न सृश्नति तत्त्वचर्चा पण्डवधुनां विद्यग्धचेतांसि ॥ ४८८ ॥
 वल्लितस्तुतचित्तगतिस्थितिवै॒गैश्वोद्नानुवृत्त्या च ।
 रागस्यैन विना विश्रति मनः सादिनां तुरगः ॥ ४८९ ॥
 गन्धोऽपि कुतः प्रेणः परम्भृतहारौतगृहकपोतानाम् ।
 उज्ज्वलयन्त्यसमेषु॑ विस्तविशेषैक्षण्यापि ते यूनाम् ॥ ५०० ॥
 आहितयुक्ताहार्यः॑ सम्यक्सूक्ष्मप्रयोगसम्यत्या ।
 भावविहीनोऽपि नटः सामाजिकचित्तरंजनं कुरुते ॥ ५०१ ॥
 येऽपि धनच्छयदोषं पश्यन्ति जडा विलासिनीङ्गेषै॑ ।
 प्रष्टव्यासे भवता किमक्षतकश्चिपुव्यथा दाराः ॥ ५०२ ॥
 न च लाभ एक एव प्रवर्तने॑ कारणं मनुष्येषु ।
 रागादधोऽपि॑ मंति वैशिकश्चप्रणेत्रभिः॑ कथिताः ॥ ५०३ ॥

१ 'रधुना' इति सु० पा० ।

२ 'मति' इति सु० पा० ।

३ 'न्ति' इति सु० पा० ।

४ 'द्वशो' इति व० पा० ।

५ 'बोधैः' इति सु० पा० ।

६ 'सुत्ता' इति सु० पा० ।

७ 'जैः' इति व० पा० ।

८ 'प्रवर्तने' इति सु० पा० ।

९ 'वाणादधोऽपि' इति सु० पा० ।

१० 'वैशिकश्चप्रणेत्रभिः' इति सु० पा० ।

का वा विभृतिरात्रा सुन्दरसेनात्त्वा तपस्तिन्वा ।
 यद्विरहकुलिशभिन्ना॑ सुमोच मा जौवितं क्षणार्धेन ॥ ५०४ ॥
 उत्तमतरुणप्रकृतिः पुलकादिकसूचितायतं नुसक्तिः ।
 स्फुटसंनिहितविभावो निवार्यते केन इत्युगारः ॥ ५०५ ॥
 अन्तःकरणविकारं गुरुपरिजनसंकटेऽपि कुलटानाम् ।
 जानति तदभियुक्ता भूमंगापांगमधुरदृष्टेन ॥ ५०६ ॥
 अन्या विहाय पतिगृहमविचिंतितकुलकलद्वजनगहीः२ ।
 रागोपरक्तदृदया यान्ति दिग्नं मनुष्यं आसज्य ॥ ५०७ ॥
 अपमानः पतिविहितो गुरुपरिकरतौब्रता गृहे दौःस्थाम् ।
 शौलक्षतये यासां तासामतिरागतोऽन्यनरसक्तिः ॥ ५०८ ॥
 या अथचलितवृत्ता भर्तुश्चरणाङ्गतत्पराः प्रमदाः ।
 ता अपि रागविमुक्तास्तिष्ठन्त्यौचित्यमाचेण ॥ ५०९ ॥
 तस्मात्तास्त्वभिगमनं विविधनिमित्तं निवार्यते केन ।
 निजपरपत्त्वस्त्रौणो रागाधौनं तु हृदयनिर्वहणम् ॥ ५१० ॥
 एवंविधदृष्टान्तैरुपपत्तियुतैस्तथैदृशैर्वक्त्रैः ।
 अन्यैरपि चाटुपदैरावर्जितमानसो॑ गम्यः ॥ ५११ ॥
 विहितखाप॑विवोधं किंचित्प्रकृटीकृतश्चमलान्या ।
 उत्पादितजृमिकथा परिरभ्य घनं निशापगमे ॥ ५१२ ॥

१ 'ना' इति ब० पा० ।

२ 'तर' इति सु० पा० ।

३ 'गेहा॑' इति सु० पा० ।

४ 'प्लाभाय' इति सु० पा० ।

५ 'तस्मादाकाभिगमनविविधनिमित्तं' इति सु० पा० ।

६ 'विषार्थते' इति सु० पा० ।

७ 'सं गम्यम्' इति सु० पा० ।

८ 'र्वोधं' इति सु० पा० ।

९ 'प्रकटीकृतश्च दाक्षात्' इति सु० पा० ।

विद्वितपुठं कुट्टदृशा विलोक्य ककुभः १ भद्रीर्धनिः श्वासम् ।
वक्ष्यमिति भवत्याः रजनि खले किं प्रभातासि ॥ ५३३ ॥
(विशेषकल् ।

अवलो विषहेत कर्त्तु दृशकिमसुव्य रतिरसप्रसरम् ।
मदनजैनितानुगामो न विद्यथाद्यदि वलाधानम् ॥ ५३४ ॥
धन्यः २ चक्राक्षवधूः प्रियतमसंघटनसमयसमाप्ता
ग्रन्थिना विद्युच्यमाना कुमुदवति क्षीणपुण्यासि ॥ ५३५ ॥
विकसितसुरभिभनोहरमस्तानं भरसकुसुमप्राप्तम् ।
न करोति तथा पौडामात्त्वादितविच्युतं यथा भूम्याः ॥ ५३६ ॥
विज्ञापयान्वतस्त्रां रचितांजलिभौलिना विधाय नतिम् ।
परिचारकजनमधे गणनौयाह प्रसादिन ॥ ५३७ ॥
अथ दौपितरागांगेपहस्तितला ३ भद्रिक्षुमोपचितैः ।
सुदुभिच्छित्ता ४ नुगतेसुपचारैः पातितस्य विश्वासे ॥ ५३८ ॥
अवलोकितोऽसि लम्पट किमिति वदच्कर्णमनिधौ निभूतम् ।
संकटसेनाधाद्या अद्य मया जालमार्गेण ॥ ५३९ ॥
मालत्या मह के ५ लिं विदधासि मम्बी ममेति न विरोधः ।
यन्तु चिरं स्त्रियदृशा पश्यसि तां तत्र मे ग्रंका ॥ ५४० ॥

१ 'विनिमुद्द' इति सु० पा० ।	२ 'सु' इति सु० पा० ।
३ 'प्रयातासि' इति ब० पा०	४ सुदितपुस्तके नास्ति ।
५ 'तुलिता' इति सु० पा० ।	६ 'चक्राक्षवधूप्रिय ...' इति सु० पा० ।
७ 'कुमुदिनि' इति सु० पा०	८ 'तिं यथा भूंगः' इति सु० पा० ।
९ 'माविधाय' इति सु० पा० ।	१० सुदितपुस्तके एतच्छोकान्ते युग्मसिति दृश्यते ।
११ 'मार्गसंभ्र' इति सु० पा० ।	१२ 'वा' इति सु० पा० ।
१३ 'य' इति सु० पा० ।	१४ 'किंचिदभिदधासि सखे' इति सु० पा० ।

त्वाभागता न वौच्छितुभनुवध न याचितः प्रथक्षेन ।
 आङ्गद वद् किमर्थं तामूल्य गाहिता कमलदिवौ ॥ ५२१ ॥
 कंचुकमपकर्षन्त्याः प्रकटौभवैदंसकच्चकुचपार्श्वम् ।
 माभिनिवेशं दृष्टं भवता किं कुन्दमालाद्याः ॥ ५२२ ॥
 परिहासेन गृहौता यद्यंशुकपञ्चवे लया रामा ।
 आच्छाद्यापकान्ता किं मामवलोक्य पृष्ठतः सहसा ॥ ५२३ ॥
 विज्ञानेन ख्यातां कुसुमलतां लं तु वर्णयस्थानिशम् ।
 नृत्यंतौं मृगदेवौं विस्तारितलोचनः पश्यन् ॥ ५२४ ॥
 कारणमन्त्र न वेद्यारहम्भुजुपन्थानं प्रसिद्धमुत्सृज्य ।
 वक्रेण अदेषि पथा माधवसेनागृहाग्रेण ॥ ५२५ ॥
 इति सर्वापन्थासैरन्वैश्वामर्मवेधिलघुकोपैः ।
 प्रणयप्रभवैर्विदिंते शातोदरि गूढरागते ॥ ५२६ ॥
 श्रुतिविश्येन्तरिततनुर्जनितस्थितिरायताच्चि सह मात्रा ।
 परुषगिरा लं कुर्या इत्यं मिथ्यावचःकलहम् ॥ ५२७ ॥

(अंतः कुलकम्)

अक्लेशोपनतधनः प्रेमप्रङ्गो निर्गच्छत्यागः ।
 भट्टमहानन्दसुतो निधिभूतोऽभव्यया लया त्यक्तः ॥ ५२८ ॥
 असनोपहतविवेको दैवैकगतिः स्वदारविद्वेषी ।
 मामविगणय्य मूढे निर्भर्त्सिंत एव केशवस्थामी ॥ ५२९ ॥

१ 'दङ्कुचपार्श्वम्' इति सु० पा० । २ 'च्छि' इति सु० पा० ।

३ 'ला' इति सु० पा० । ४ 'सदा' इनि सु० पा० ।

५ 'विहिते' इति सु० पा० । ६ 'भट्टानन्दस्य सुती' इनि सु० पा० ।

७ 'दानैकरतिः' इति सु० पा० ।

अगणितराजापायोऽविच्छिन्नायः स्वभावतस्याग्ने ।
 किमुपेचितोऽनुरक्तो वामधिया शौचिकाध्यक्षः ॥ ५३० ॥
 पितुरेक एव पुत्रश्चैतर्थवयसो गदाभिभृतस्य ।
 इविष्णवतः प्रभुरातो निराकृतो भूरिकामया सोऽपि ॥ ५३१ ॥
 स्वकरेण परित्यक्ता लया विभृतिः करोमि किं पापा ।
 सर्वभैरेणोपनतं वसुदेवमनादरेण पश्यन्त्या ॥ ५३२ ॥
 पुरुषान्तरसंघर्षात्रोत्साहितचित्तवृत्तिः निरपेक्षम् ।
 वसु विसृजति यो रमसान्तस्य न वार्ता लया पृष्ठा ॥ ५३३ ॥
 चित्रादिकलाकुशलः स्मरशास्त्रविच्छणो वृषप्रकृतिः ।
 उपकुर्वन्नपि सर्वो विदेषिगणे लया चित्प्रः ॥ ५३४ ॥
 चन्द्रवतीमाभरणं दत्तं मधुसूदनस्य पुत्रेण ।
 पश्यन्ती विभ्राणामयि रागिणि किं न जैहेषि ॥ ५३५ ॥
 यामोत्यत्तिरशेषा प्रविशंती सिंहराजैविनियोगात् ।
 मन्मथसेनावासे^{११} लघयति ते रूपसौभाग्यम् ॥ ५३६ ॥
 आस्तामपरो लाभो नृपैवक्षभनन्दिसेनतनयेन ।
 शिवदेव्या उपचारः क्रियते यस्तेन पर्याप्तम् ॥ ५३७ ॥

१ 'स्वकरेण परित्यक्तो' इति सु० पा० । २ 'शौचिका' इति सु० पा० ।
 ३ 'रूपतीय' इति सु० पा० । ४ 'सरिणो' इयि ब० पा० ।
 ५ 'रतपेक्षम्' इति ब० पा० । ६ 'विलुच्छणी' इति सु० पा० ।
 ७ 'क्षीतासि' इति सु० पा० । ८ 'सरेषां' इति सु० पा० ।
 ९ 'पश्यन्ती' इति सु० पा० । १० 'ग' इति सु० पा० ।
 ११ 'स' इति ब० पा० । १२ 'भृषिप' इति सु० पा० ।
 १३ 'यत्नेन' इति सु० पा० ।

पश्येदं धवलगृहं पाशुपताचार्यभावशुद्धेन :
 कारितमनंगदेव्या विभूषणं पञ्चनस्य सकलस्य ॥ ५३८ ॥
 आपणिकार्यस्य कुतो राजा लभते चतुर्थमपि भागम् ।
 हृषपतिरामसेनप्रसादतो नर्मदा असुपसुक्ते ॥ ५३९ ॥
 पुंस्खाख्यापनकामो न स्त्रौ न पुमानिकल प्रभुस्खामौ ।
 अनुबध्नुपहसितस्वया जङ्गः स्वार्थमनपेद्य ॥ ५४० ॥
 वाजौकरणैकमतिर्नरनाथानुग्रहेण विख्यातः ।
 प्रत्याख्यातः स तथा रविदेवः किंकरलमाकांचन् ॥ ५४१ ॥
 किं कर्त्तर्पकुटुम्बे जातोऽसावुत वशीकरणयोगम् ।
 कर्मयवैति सिद्धं^१ येनाकृष्टासि सर्वभावेन ॥ ५४२ ॥
 बाल्ये तावदयोग्या पश्चादपि वृद्धभावपरिभृता ।
 तारुण्ये रागहृता यदि गणिका भ्रमतु तद्भिन्नाम् ॥ ५४३ ॥
 उपनय भाण्डकसेतद्यदर्जितं मामकेन देहेन ।
 विदधामि तौर्याचामास्त्वं सुखं प्रेयसा सार्धम् ॥ ५४४ ॥

(अन्तःकुलकम्)

आर्यजननिन्दितानां पापैकरसप्रकाश्नारौणाम् ।
 एतावानेव गुणो यदभीष्टसमागमो निरावरणः ॥ ५४५ ॥

१ 'जङ्ग' इति ब० पा० ।

२ 'गत' इति म० पा० ।

३ 'काम'— इति म० पा० ।

४ 'सिद्धि' इति म० पा० ।

५ 'माः स्त्र' इति म० पा० ।

६ 'शनैकनारौणाम्' इति म० पा० ।

ने धनखाभो लाभो लाभः खलु वक्षभेन संयोगः ।
 अचिंगतादर्थाप्तिर्भवति सनमः प्रमोदाय ॥ ५ ४ ६ ॥
 गाढानुरागभिक्षं तास्प्वरमास्तुतेन संस्क्रितम् ।
 न भजति सहदयहृदयं विभवार्जेनसम्भवा चिन्ना ॥ ५ ४ ७ ॥
 लाभः स एव परमः पर्याप्तं तेन तेन दृष्टासि ।
 विनिवेश्य यदुत्सङ्गे निच्छिपति सुखे^१ सुखेन तामूलम् ॥ ५ ४ ८ ॥
 सुरतश्चमवारिकणान्परिमार्षि निजांशुकेन गच्छु ।
 यदुरसि निधाय^२ विहसंस्तस्य न मूल्यं बसुन्धरा सकला ॥ ५ ४ ९ ॥
 शिखितनिजदाररतिर्मचि सक्तमना अनन्यकर्तव्यः ।
 यद्मौ जितनलहृपस्तिरक्षतं तेन गणिक्यम् ॥ ५ ४ ० ॥
 वज्जकुसुमरसास्तादं कुवाणा मधुकरौ^३ विधिनियोगात् ।
 ईदृक्प्रसवविशेषं लभते खलु येन भवति कृतकृत्या ॥ ५ ४ १ ॥
 अचि सरले तावदिमा उपदेशगिरो^४ विशंति कर्णीतः ।
 यावन्नान्तर्भूतं तच्चेतसि मामकं चेतः ॥ ५ ४ २ ॥
 औरसु दुर्गतिवी वेश्मनि वासो^५ महत्यरण्ये वा ।
 स्वलोके नरके वा किं बज्जना तेन से सार्धम् ॥ ५ ४ ३ ॥
 इदमास्तेऽलंकरणं दुर्जननि गृह्णाण किं ममैतेन ।
 तेनैव भूषिताहं गुणनिधिना भट्टपुच्छे ॥ ५ ४ ४ ॥

१ 'प्रसादाय' इति सु० पा० ।

२ 'सुखा' इति सु० पा० ।

३ 'मधुकरौव विधियोगात्' इति सु० पा० ।

४ 'वसंति' इति सु० पा० ।

२ 'सुखा' इति सु० पा० ।

४ 'विजंस' इति सु० पा० ।

६ 'पुरष' इति सु० पा० ।

८ 'वल' इति सु० पा० ।

उचितस्यान्तिद्युकास्यप्तेषु तिद्युष्मानि सावेशन्
एवमेभाव दास्येष्व शास्त्र दूरता चक्षुष्टु ॥ ८३ ॥

कुल कल ।

इति रागासु १ द्रुता देतसि कुरते कदाचिद्विद्विद्व
केहाधिष्ठितमनसामविधेयं नास्ति नारीयाम् ॥ ८३ ३ ॥
जननौ जन्मस्यानं वान्धवलोकं वस्तुनि ज्ञैवं च
पुरुषविशेषामकाः सौभग्निव्यक्त्याद्य मन्त्रन्ते ॥ ८३ ३ ॥
रणश्चिरसि हते वज्रे वज्रोपमधं च निर्गतयाद् गतः ॥
प्राप्यान्मुमोच दद्यिता न मन्त्रविधिना २ हता शमा ॥ ८३ ३ ॥
कालवशेनाद्यासौत्पत्त्वं द्राचिणात्यमणिकंठः ॥
प्रसोपगता वेश्या तेनैव समं जगाम ३ भस्त्रवम् ॥ ८३ ३ ॥
भास्त्ररवर्मणि आते सुरवस्ति वाचितापि भूपतिना ।
तदुःखममहमाना प्रविवेश विलासिनौ दहनम् ॥ ८३ ३ ॥
ज्ञात्वाकरालङ्घतभुजि नग्नाचार्यः पपात नरस्तिंहः ।
तस्मिन्नेव शरौरं निजमजुहोच्छोकपौडिता वेश्या ॥ ४ ३ ॥
प्रौतिभराक्रान्तमतिस्त्रिदशालयजीविकां क्रसोपगताम ।
अङ्गौचकार मुक्ता ४ जीहक्षा मि५ अपुत्रमा स्त्रियोः ॥ ४ ३ ॥

१ हष्टपुस्तकद्वये नास्ति ।

२ 'भिं' इति ब० पा० ।

३ 'पंचलम्' इति सु० पा० ।

४ 'जीर्द' इति सु० पा० ।

१ 'रागांशः' इति ब० पा० ।

२ 'कृतानुयारामा' इति सु० पा० ।

३ 'दासी' इति सु० पा० ।

४ 'भट्ट' इति ब० पा० ।

‘देशान्तरादुपेता’ प्रसादमाचेण वौचिता वनिता ।
 तत्याज न पाठयुगं समरे निहतस्य वामदेवस्य ॥ ५६३ ॥

भट्टकदम्बकतनये चाते वसतिं परेतनाथस्य ।
 चक्रे ढहत्यागं रणद्वौ वारयोषितां मुख्या । ५६४ ॥

अस्त्रामेव नगर्यो द्रविणमदात्कालसंचितमशेषम् ।
 प्रेमणाङ्गष्टा गणिका मिश्रात्मजनौलकंठाय ॥ ५६५ ॥

दद्यमयि भवित्वा विहितास्या मातृवचः अवणकलुषिता के गता ।
 त्यक्ताभरणं सर्वं प्रविजुः मितमन्युभुवेगा ॥ ५६६ ॥

उत्सृष्टालंकरणां परिशेषितं मातृसुक्तपरिवाराम् ।
 मंतर्पयामि संप्रति सर्वस्वेनापि हरिणाच्चौम् ॥ ५६७ ॥

गेहेन किं प्रथोजनमन्यैरपि बन्धुदारपरिवारैः ।
 संसारग्रहकारणमेका खलु मालती मम हि ॥ ५६८ ॥

अमृतकरावयवैरिव घटिता सा दृढ़तरं परिष्वज्य ।
 चेतो नयति समवं ब्रह्मण आनन्दरूपस्य ॥ ५६९ ॥

आविर्भवदात्मभवत्त्वोभक्षतधौरतार्द घनं रभसात् ।
 विगलितकुचयुगलाद्यतिरालिंगति मालती धन्यम् ॥ ५७० ॥

१ ‘देशान्तरादुपेते प्रसादमाचेण वौचिते वनिते । पाठयुगं तत्यजतुर्व नामदेवस्य
 भविति निहतस्या’ इति ब० पा० ।

२ ‘सहदेवी’ इति ब० पा० । ३ ‘भद्राक्षाज’ इति ब० पा० ।

४ ‘विहितास्या मां मातृवचः कलुषिता के गता’ इति मु० पा० ।

५ ‘परिवर्धित’ इति मु० पा० । ६ ‘मातरं विमु...’ इति ब० पा० ।

७ ‘या’ इति मु० पा० । ८ ‘क्ता’ इति मु० पा० ।

९ ‘ताद्य धृतरभसा’ इति मु० पा० ।

निर्देशतरौष्ठवाङ्मनसव्यथङ्कारमृच्छितं सुरते ।

अहहेति वचस्त्वा अपुण्डभाजो न षट्पुंति ॥ ५. ७३ ॥

सूतिजन्मजनितविकृतिवततिक्ष्वं करोति समारम् ।

आवद्वसुरतसंगरविमर्दसंचोभिता दधिता ॥ ५. ७४ ॥

गाढतराज्ञिष्ठवपुर्भजते कान्ता प्रमोटमंमोहम् ।

शिथिलौकृता तु किंचिद्विविधविकारं समुच्छमिति । ५. ७५ ॥

मत्यन्या अपि सत्यं पुरुषोचितकर्मपण्डिताः प्रमदाः^१ ।

सृष्टा^२ तथा तु नियतं विषरौतरतक्रियागोष्ठौ ॥ ५. ७६ ॥

तंचौवाचविशेषानुद्दामानन्यजन्मस्त्वा ।

कुहरितरेचितकम्पितसम्पादनैपुणं करोति जङ्डान् ॥ ५. ७७ ॥

ललितांगहारजुम्भितवलितस्मितवेपनानि मालत्याः ।

पश्चच्छहाति कामो रतिमोहनचेष्टितेषु वज्जमानम् ॥ ५. ७८ ॥

न याम्यं परिहसितं नाविभ्रमतरलितोऽचिविचेपः ।

सुरैतोद्योगनिरोधो दोहददानं न पुष्पवाणस्य ॥ ५. ७९ ॥

नार्थपरो लपैनरसो न पराश्रयवेदने विच्छणता ।

नासौष्ठवं प्रसंगेऽनोखणगुणकौर्तनेषु भारत्याः ॥ ५. ८० ॥

नापरपुरुषस्त्राघा न त्यागः कालदेशवेशस्य ।

वैदग्ध्यजन्मभूमेर्गुरुजघनभरेण मन्दथाताथाः ॥ ५. ८१ ॥

(विशेषकम्)

१ 'विश्वा' इति मु० पा० ।

२ 'सृष्टानवा' इति मु० पा० ।

३ 'दु' इति मु० पा० ।

४ 'रजस्' इति मु० पा० ।

५ 'तात्रि' इति मु० पा० ।

६ 'तानुद्योगविधौ' इति मु० पा० ।

७ 'नयन' इति मु० पा० ।

८ 'प्रसंगे न चान्यगुण...' इति मु० पा० ।

हक्षाक्षयनि वाजन् हंस्यक्षान्नेशनकुलपरिमम् ।

पारावतावगृहनमाचरति सुमधुरा वथावसरम् ॥ ५८० ॥

नदकवचने हात्तन्नवहतिहनमानमस्य जायते ।

अनुकूलसुन्दरा अपि भवणोयाः केवलं दाराः । ५८१ ॥

सूचयति पृथक्करणं आत्मणं वक्ति विषमशौलत्वम् ।

विवृणोति गृहविमस्यामभिनन्दति पितृकुलस्य गुणवत्ताम् ॥ ५८२ ॥

अन्यसुतपचपातं कथयति मातुस्तिरस्करोति पतिम् ।

३ पार्श्वनिमग्ना जाया मा चातु विमुच्य कामुकं मदनः ॥ ५८३ ॥

(युग्मलकम्)

एवं कृतेऽपि सुन्दरि यदि तिष्ठति नावकः प्रकृत्यैव ।

इत्यं पथि परिमोषस्त्वत्सख्या नैपुणेन वक्तव्यः ॥ ५८४ ॥

गृहकार्यव्ययतया चित्तयहणाय वा कुलस्त्रौणाम् ।

नायाते भवति सखौ प्रावृद्धनकलुषिते दिशां चक्रे ॥ ५८५ ॥

४ प्रग्नीवकशयनगता स्फारौभवदात्मसम्भवविकारा ।

लद्वर्त्मनिहितनेत्रा गौतामन्येन गौतिकामगृहणोत् ॥ ५८६ ॥

(युग्मलकम्)

‘यदि जीवितेन कृत्यं सम्भावय विरहिणि प्रियं दूर्णम् ।

घनरसितस्य हि पुरतः कदलौदलकोमलः कुलिशपातः ॥ ५८७ ॥

१ ‘हंसस्याक्षेषं नकुलपरिमम्’ इति व० पा० । २ ‘वदन’ इति सु० पा० ।

३ ‘पार्श्वनिमग्नां जायां मानयति विमुच्य कामुकं मदनः’ इति सु० पा० ।

४ सुद्रितपुस्के नाचि ।

५ ‘प्राग्नीवक’ इति सु० पा० ।

६ सुद्रितपुस्के न दश्यते ।

१ कर्म सद्वादौ दृष्ट्यास्तु तु तत्त्वः प्रियं कर्त्तव्यः ।
 य द्विवक्षये तैर्द्विवक्षयाभिर्वद्यासामारम् ॥ ५८५ ॥
 सम तु द्विवावदेति प्रियं विद्या सहायसामयौम् ।
 विद्यार्थित लक्षणेन उक्तलिकाविधुरितं तद्यम् ॥ ५८६ ॥
 उक्ताग्रयति भूतं मां भौरलो वकुलकुसुमं गन्धाण्यः ।
 ग्रच्छावयंति धैर्यान्वाधुरव्यनिभिः कलापस्तः ॥ ५८७ ॥
 सतडिनिलङ्गाकाममितासुधरावलौ रसुद्यन्तौम् ।
 उत्सहते मा वौचितुमविवक्षमातिंगितो चया कान्तः ॥ ५८८ ॥
 स्वेच्छागमनस्तुत्यं वद्यायादं निश्चासु पन्थानम् ।
 न विचारयन्ति भहिला अभौषजनसंगतातुकाः ॥ ५८९ ॥
 क्रियतां भृषणशोभा त्वरयति से मानसं भनोजन्मा ।
 रंजयति भनो नितरां कलधौतनिवेशितं रनम् ॥ ५९० ॥
 घनजलादात्रुतक्कुमि प्रदोषसमये प्रदोषगमनाय ।
 विद्यानया कुवुद्धिं रागान्वे किमिदमारव्यम् ॥ ५९१ ॥
 वचनप्रपञ्चमारं जायात्रिभन्यदेशसम्बन्धम् ।
 पुरुषमभिगन्तुकामा नवेयमभिसारिका दृष्टा ॥ ५९२ ॥
 ३ जलधौततिलकरचनां गलदमोविन्दुलुलितकेशान्ताम् ।
 तिम्यन्तनुलौनाैवतिचण्डानिलसलिलपातकंटकिताम् ॥ ५९३ ॥
 अविभावितसमविषमप्रस्तुलदंत्रिं सहायकरलग्राम् ।
 पुरतोऽव्यनः प्रमाणं सुर्जसुर्जः साध्वसेन प्रच्छंतीम् ॥ ५९४ ॥

१ 'नितानं' इति मु० पा० ।

३ 'दर' इति ब० पा० ।

२ 'सद्वाहः' इति मु० पा० ।

४ 'लीला' इति म० पा० ।

अन्यस्त्रीषु च पत्यौ व्यये कच्छेण कथमपि प्राप्ताम् ।
 तत्कालयोग्यपरिजननिवेदितामिति विकल्प्य सह सचिवैः ॥ ५८८ ॥
 किं प्रेमणोऽयं महिमा किमुतानंत्यं धनप्रलोभस्य ।
 किं वाऽन्यतः प्रवृत्ता प्रवेशिताऽ वातवर्षेण ॥ ५८९ ॥
 सन्निहितकल्पाणामनुचितमिति वाह्यलोकसंवदनात् ।
 अन्यस्मिन्नुद्वसिते विसर्जितामिष्टमालतौकेन ॥ ५९० ॥
 लोकेन हास्यमानां विभ्राणां वाससौ जलक्षिते ।
 रूपमदमुत्सृजन्तौ वैलक्ष्याद्विहसितेन नतवदनाम् ॥ ५९१ ॥
 पञ्चान्नापग्नहीतां कण्ठकदभाग्यभिन्नपादतलाम् ।
 अस्मद्द्वचः स्वरंतौ द्रव्यंत्यभिसारिकां सुकर्माणः ॥ ५९२ ॥
 इति पर्षमभिदधानां मातरमवधीर्य युश्मदभ्याशम् ।
 चौरहतका ब्रजन्तौ विद्रावितरच्छिणः सखौ मुमुषुः ॥ ५९३ ॥

(महाकुलकम्)

एषा प्रपञ्चरचना यदि भवति वृथा पुनः पुरस्तस्य ।
 वणिगिदभुपेत्य वक्ष्यति सहायसंचोदितो भवतौम् ॥ ५९४ ॥
 पूर्व दत्तस्योपरि मुक्ताहारस्य केदराच्छिंश्चत् ।
 परिचारिकया नौता अन्यानपि मृगयते ५वयस्य छते ॥ ५९५ ॥
 यत्तु धनसारकुंकुमचन्दनधूपादिमुक्तकं दत्तम् ।
 तत्सम्युटके लिखितं शृणु पिण्डलिकां करोमि ते पुरतः ॥ ५९६ ॥

१ 'अन्यस्मित्प्रेतपतौ' इति व० पा० ।

२ 'त्यंतं' इति म० पा० ।

३ 'विकल्पसद्वशिष्ठौ' इति म० पा० ।

४ 'पि' इति म० पा० ।

५ 'वयस्य' इति म० पा० ।

एतावत्तं कालं नावैष्ट्यादिता भया लभति ।
 रिकं भाष्टस्थानं मात्रतमिति चाचना क्रियते ॥ ६०७ ॥
 एवंवादिनि तस्मिन्किंचिक्षानतां चणं स्थिता ।
 प्रियपूर्वं प्रश्रितया वाचा वाच्यः सर्वैकाद्यम् ॥ ६०८ ॥
 हारस्तवैव तिष्ठनु मध्यस्थापितेन मृत्येन ।
 शेषं ततो यदन्यत्तद्विमैः पूरयिष्यामि ॥ ६०९ ॥
 इदमपि कपटयथना वृद्धसमा चेत्तदेवमभिधेयम् ।
 आशंकन्तेऽनिष्टं कातरहृदया हि योषितः प्रायः ॥ ६१० ॥
 अपटुशरौरे खामिनि विज्ञप्ता भगवतौ भया गता ।
 भवतु निरामयद्वृहो जौवितनाथस्त्रव प्रसादेन ॥ ६११ ॥
 सन्ध्यवांच्छितार्था बल्युपहारेण पूजयिष्यामि ।
 मामयौविरहेण तु न वितौर्णस्तत्र से मनसि शंका ॥ ६१२ ॥

(विशेषकम्)

अस्मिन्वयर्थैभूते रिक्तौकृतैश्चौर्णवेश्वनो दाहम् ।
 उत्याद्य मन्दगामिनि सर्वविनाशः प्रकाशसुपैतेयः ॥ ६१३ ॥
 स्त्रिघटलमलं बुद्धा सहभोजनशयनसनलिंगेन ।
 एभिरुपायदारैर्वान्तैविरिक्षस्तथा कार्यः ॥ ६१४ ॥
 वार्धुषिककदर्थनया भोगध्वंसात्सुहायवचनैर्वा ।
 अवधारितेऽपि निपुणं वरगात्रि विलुप्तमारत्वे ॥ ६१५ ॥

१ 'नावसरेष्यर्थिता' इति सु० पा० ।

२ 'वेचणं दद्वा' इति सु० पा० ।

३ 'षष्ठसमा' इति ब० पा० ।

४ 'शून्य' इति सु० पा० ।

५ 'ब्रेयः' इति सु० पा० ।

६ 'नातिविरक्त' इति सु० पा० ।

परुषवचोविधारणमा॑ यत्यामौहितोपघातौति ।
 यन्नादभौ विधेया गम्यस्य विमोक्षणोपायाः ॥ ६१६ ॥
 रथगामननिर्देशः प्रत्युत्यानादिकेऽपि शैशिल्यम् ।
 मस्तूयमोपहासा आलापा भर्मवंधि परिहसितम् ॥ ६१७ ॥
 तत्रतिपचक्षाधा तदधिकगुणरागकौर्तनावृत्तिः ।
 वदति प्रिय आभौद्यांपै बङ्गप्रखापिलदृष्टणाख्यानम् ॥ ६१८ ॥
 वचनान्तरोपघातैस्तत्रस्तुतसंकथासमाच्चेपः ।
 तद्वावहारजुगुप्ता सव्यपदेशस्तदंतिकव्यागः ॥ ६१९ ॥
 व्याजेन कालहरणं स्वापावसरे विवर्तनं श्रयने ।
 निद्राभिभवैख्यापनसुदेशः संसुखोकरणे ॥ ६२० ॥
 गुह्यस्पर्शनिरोधः स्वभावसंख्यारताभियोगेषु ।
 चुम्बति वदनविकल्पनमालिंगति कठिनगाचसंकोचः ॥ ६२१ ॥
 असहिष्णुते प्रहणनकरसहदशनचतिप्रसंगेषु ।
 दौर्घरते निर्वदे खपिहीति॑ रताभियोजके भूयः ॥ ६२२ ॥
 तदशक्तावनुबन्धो वैदग्ध्यविकासने तथा ह्यासः ।
 रात्रवसानस्युहया पुनः पुनर्धीमिकप्रश्नः ॥ ६२३ ॥
 निःसरणं वास्तवहादुषभि समुत्थाय तत्पतस्त्वरथा ।
 सरभस्मुदौरथंत्या निशा प्रभाते ति ॥ ६२४ ॥ (कुलैकम्)

१ 'वस्त्वासाहटोपघातौति' इति सु० पा० ।

२ 'क्षणं' इति सु० पा० ।

३ 'स्वा' इति सु० पा० ।

४ 'पनानुयोगेषु' इति सु० पा० ।

५ 'वचो' इति व० पा० ।

६ 'नाशने' इति सु० पा० ।

७ सुद्रितपुसके नाम्नि ।

उभयेच्छया प्रवृत्त निक्षयत्थि तेष्व भवनि रमलैयस् ।

अन्योन्यमसामक्तौ संस्थानमिवाभिजातस्याहेष्वोः ॥ ३५ ॥

यस्त्वेकाश्रयरागः परिभवद्वैर्वच्यदेव्यनाशानाम् ।

स निटान्तमसन्दिग्धं सौतं प्रति दशमुखस्येव ॥ ३० ३ ॥

यानि हरनि मनांसि त्सितवौचितजस्त्वितानि रक्तानाम् ।

तानौद विरक्तानां प्रतिभांति विवर्तनानौद ॥ ३१ ३ ॥

विद्धातु किमपि कथमपि निगृह्यसाराम् दुर्गतमास्त्विष्ये ।

इति यत्र वैचः स्वौलां तत्त्वादि रसंत एव पद्मुत्त्वाः ॥ ३२ ८ ॥

यत्र न मद्भविकाराः सद्वावसमर्पणं न गाचाणाम् ।

तस्मिन्मुद्रितभावे पद्मुकर्मणि पश्व एव रज्यते ॥ ३३ ८ ॥

अवधौरणयोपहतः प्रतिदिवसं हौयमानसद्वावः ।

अभिमानवान्मनुष्यो योषितमृढामपि त्यजति ॥ ३४ ० ॥

साहिनिकोचं सख्याः पाणितलं पाणिना समाहत्य ।

यन्नरमुपहमति स्त्रौ ददातु तस्मै महौ रक्षम् ॥ ३५ १ ॥

युरुषान्तरगुणकौर्तनमन्योदेशेन त्रात्मनो निन्दाम् ।

पृष्ठस्त्रपि यः स्वस्यः स्वस्योऽस्त्रौ कालपाशवद्वोऽपि ॥ ३६ १ ॥

अवगम्याभिप्रायं स्वामिन्याः परिजनोऽपि यं पुरुषम् ।

अवहसति तिरस्कार्यं तस्य न सूक्ष्यं वराटिकाः च ॥ ३७ १ ॥

तत्त्वात्त्वसमुत्थवहत्योर्याज्ञरं न जानाति ।

स्वानं भवति स पशुपतिरप्संशयमर्धचन्द्रलाभस्य ॥ ३८ ४ ॥

१ 'स' इति सु० पा० ।

२ 'च ललितस्तिवौचितानि' इति सु० पा० ।

३ 'मनः' इति सु० पा० ।

क्रमङ्गितगौरवांशो रिक्ततया लाघवं परापतितः ।
 अप्राप्तपरिच्छेदः सृवतेऽमौ युवतिसरिति कुमनुष्यः ॥ ६३५ ॥
 यवेन कपटघटितान् शुद्धंगारोदौपनार्थमनुभावान् ।
 रतिश्चित्पज्जौविकाभिमूढास्तचेन गृह्णति । ६३६ ॥
 या धनहार्या नार्यो निर्मर्यादाः स्वकार्यतात्पर्याः ।
 मह ताभिरपौहन्ते वत मन्दाः संगतमजर्यम् ॥ ६३७ ॥
 अपरोद्धनो गम्यः श्रीमानपि नान्यथेति निर्दिष्टम् ।
 कन्दर्पशास्त्रकारैः कुतः कथा लुप्तविभवस्य ॥ ६३८ ॥
 व्यासमुनिनापि गौतं द्वावेव नराधमौ मनो दहतः ।
 योऽनाद्यः कामयते कुप्यति यश्चाप्रमुलयुक्तोऽपि ॥ ६३९ ॥
 चौण्डव्ये देहिनि दारा अपि नादरेण वर्तते ।
 किमुतादानैकरसाः श्रूरौरपणावृत्तयो दास्यः ॥ ६४० ॥
 अविदितहेयादेयास्तिर्थचोऽपि त्यजंति पौत्रसम् ।
 कुसुमं किमु कार्यविदो वेश्या नरमात्तमर्वस्तम् ॥ ६४१ ॥
 उत्पादयति सदानो रागं रागात्मको यथाभ्यधिकम् ।
 निर्देहं निर्दनोऽपि सदा नो निःसन्देहं तथैव मनुजन्मा ॥ ६४२ ॥
 यदतौतं तदतौतं भाविनि लाभेऽपि नातिबङ्गमानः ।
 तत्कालहस्तनिपतितमनियतपुंसां सुदे वित्तम् ॥ ६४३ ॥
 षोड्डितमधु मधुजालं तुच्छौभूतं च मन्मथग्रस्तम् ।
 सुच्छन्ति मदनशेषं चुद्राश्च प्रकटरामाश्च ॥ ६४४ ॥
 एकः क्रौणात्यद्य प्रातर्भविता तथापरः क्रेता ।
 अन्यवशे चण्डेकं न विक्रयः शाश्वतोऽस्ति वेशानाम् ॥ ६४५ ॥

सन्दर्शितपरमार्थं भूच्चेपकटाच्चद्विष्टितार्दि ।
 इत्याख्याति ये सकर्णास्त्वात्मन्यत्र मंकान्तम् ॥ ६ ४ ३ ॥

यदि नाम निराकरणे न समर्था च्छिन्नकार्यवन्धेऽपि ।
 काचिच्चानुभावा बोद्धुव्यं तद्यिति चेतनावद्धिः ॥ ६ ४ ४ ॥

तेनार्थनोपकृतं तथापि तस्य स्वर्णद्वानेन ।
 तच्चातौतं सम्भ्राति निरर्थकः शुक्लश्टंगारः ॥ ६ ४ ५ ॥

अवधीरणा रसायनमवमानो भवति यस्य परितुष्टै ।
 थोग्योऽसौ पुरुषखरः खगतरनिर्भर्त्सितोक्तिकुलदानाम् ॥ ६ ४ ६ ॥

दीपच्चालालक्ष्मने ब्रजतः खलु निर्वृतिं तयोस्त्विद्याक्षेत्रः ।
 प्रथमा स्वेहेन विना तथापरा स्वेहयोगेन ॥ ६ ४ ७ ॥

धर्मः कामनमभिनवगुणवन्निःस्तस्य मद्वयोगवतः ।
 अर्थाऽर्थवतोऽभिगमात्कामः समरतिनरोपभोगेन ॥ ६ ४ ८ ॥

यस्तु न धर्मप्राप्तै नार्थाय न कामसाधनोपायः ।
 स पुमान्सच्चरितनरैः पर्यन्तुयुक्तः किमाचष्टे ॥ ६ ४ ९ ॥

(संदानितकम्)

कामोद्देगम्यहौतं धूतैरुपहस्यमानश्टंगारम् ।
 दारिद्र्यहतं थौवनमदुधानां केवलं विपदे ॥ ६ ४ ३ ॥

व्यपगतकोषे रागिणि याति लयं पानमात्रलाभकृते^१ ।
 चुद्रा मधुकरिकाङ्गे न तु गणिका चिंतितस्त्वार्था^२ ॥ ६ ४ ४ ॥

यासां कायोपेक्षा सकटाच्चनिरीक्षणेऽपि वेश्यानाम् ।
 दर्शनमात्रचुभितैर्वच्यंते ताः कथं पुरुषैः ॥ ६ ४ ५ ॥

१ 'हता' इति वा पा० ।

२ 'र्थे' इति मु० पा० ।

केषाय दुर्भयानां नाना॑ स्थितिगाच्च भंगविन्यासः ।
 गर्जिका॒ भिन्नयच्च नुष्टयमाक्ष्ये॑ स्वापते॒ य पुष्टानाम् ॥ ३ ५ ६ ॥
 किं धृच्यति॑ भौमाऽपि॒ ज्ञेयः॑ खलु॒ तादृशं॑ कुलांगारम् ।
 यो॑ दद्वयते॒ उविरामं॑ विरक्तदासौ॒ तिरस्कारैः ॥ ६ ५ ७ ॥
 गृहसेतदीश्वराणां॑ कांतारं॑ दुप्य॒ वेशमन्येषाम् ।
 फृच्छतमिद॑ सुद्धुजयै॒ 'न मालतौ॑ कामसच्चानपरा' ॥ ६ ५ ८ ॥
 इति॑ 'चोदितनिजचेटौ॒ निगदितकटुकाच्च॑ रान्यक्षतलच्छ्वाः ।
 आकर्णयतो॑ वाचो॑ दैवोपहतस्य॑ तस्य॑ मर्मरुजः ॥ ६ ५ ९ ॥
 एवमभिधेयमानो॑ बुद्धति॑ यदि॑ नो॑ पशुर्नराकारः ।
 तदिदं॑ सुन्दरि॑ वाच्यः॑ प्रश्निवचसा॑ त्वया॑ कामौ ॥ ६ ६ ० ॥
 प्रौद्यत॑ एव॑ तवोपरि॑ हृदयं॑ से॑ किंतु॑ गुरुजनाधीना॑ ।
 मादवचो॑ उतिक्रमणं॑ न॑ ममर्था॑ संविधातुमहम् ॥ ६ ६ १ ॥
 अर्हसि॑ तावदतस्यं॑ गंतुमितः॑ कतिपयान्यपि॑ दिनानि॑ ।
 पुनरपि॑ भवतैव॑ समं॑ भोक्तव्यं॑ जौवलोकसुखम् ॥ ६ ६ २ ॥
 निवासितेऽथ॑ तस्मिन्चः॑ कामौ॑ पूर्वमुज्ज्ञतो॑ भुक्ता॑ ।
 तस्य॑ प्राप्तविभृतेर्युक्तिरिवं॑ भिन्नसन्धाने ॥ ६ ६ ३ ॥
 उपवनलौक्षाविहरणहावोज्ज्वलमंजुलस्य॑ सह॑ तेन ।
 वर्णनमितिवृत्तस्य॑ स्मरजविकाराश्च॑ वौचिते॑ तस्मिन् ॥ ६ ६ ४ ॥

१ 'मानसुति' इति॑ सु० पा० ।

२ 'दद्वयते॑ न॑ विरसं' इति॑ सु० पा० ।

३ 'दं समुज्जया' इति॑ सु० पा० ।

४ 'त्रु॑' इति॑ सु० पा० ।

५ 'स्थृतलच्छ्वाः' इति॑ सु० पा० ।

६ 'गतिक्रमणं' इति॑ सु० पा० ।

७ 'तोऽभूतं' इति॑ सु० पा० ।

इदमुपवनमनिधन्यं निर्भरमात्मिंगितं सुरभिलक्ष्या ।
 मत्स्कं न्यापितपाणिवभास एव यत्र जौविनाधीशः ॥ ६ ३ ५ ॥
 मस्य इतो भ्रमरकुलचासितया प्रियतमो मया महमा
 वक्रीभवत्ययोधरसुपगूढोऽधौरमौत्कारत् ॥ ६ ३ ६ ॥
 रणदिन्दिन्दिरदृन्दे कूजत्कलकण्ठैवारसमणैये ।
 अत्रातिसुक्तकगृहे मरुदौरणविधूतकुसुमसंचक्षे ॥ ६ ३ ७ ॥
 मयि जाताधिकरागो वक्षवति मदने महायसामस्या ।
 कान्तः पक्षवशयने नो वृष्टिमगादिविकक्षयेयु ॥ ६ ३ ८ ॥

(द्युगल्लकान्)

प्रेखोलं नस्य युक्त्या विथन्याश्चैदयं नर्वधृतः ।
 चक्रे मां मदनमयौ ब्रततिप्रेखामिमां समारूढाम् ॥ ६ ३ ९ ॥
 स्युहणौयोऽयमशोकः स्युष्टो यद्वैक्षभेन हस्तेन ।
 अस्मदवतंसकार्थं नूतनदलपक्षवाच्चिचारयता ॥ ६ ३ ० ॥
 अस्मिन्स्वहकारतले तस्योत्सुगे सखौलमासौना ।
 अशृणवमहमिति वाचः पश्यती विलसितानि तरुणानाम् ॥ ६ ३ १ ॥
 उत्थापय मानवरसे दद्यितं चरणायनिपतितं दूर्णम् ।
 अत्याकृष्टं त्रुव्यति सुदृढमपि प्रेमवन्धनं मुडे । ६ ३ २ ॥

१ 'मत्स्काण्डावित' इति सु० पा० । २ 'वार' इति सु० पा० ।

३ 'वितत' इति सु० पा० । ४ मुडितपुस्तके नालि ।

५ 'प्रेखोलनवितरगवुक्त्या' इति ब० पा० ।

६ 'ब्रतपुरुखमिमां समधिरूढाम्' इति चु० पा० ।

७ 'यद्वैक्षभेन' इति स० पा० । ८ 'मानवशे' इति स० पा० ।

तिष्ठन्नपि॑ यातममः किं तेन निवारितेन सखि पशुना ।
 यामौति निष्पुकम्या विनिःसृता यस्य ॒माधरे वाणी॑ ॥ ६७३ ॥
 आयुःसारं॑ यौवनमृतुसारः कुसुममायकवयस्यः ।
 सुन्दरि जोवितसारो रतिभोगरसामृतस्खादः ॥ ६७४ ॥
 रम्यं कुसुमस्तवकं कुरु मे प्रिय कैकिरातमवतंमम् ।
 तिष्ठतु वा किमनेन प्रत्ययमशोककिंस्त्वयं चारु ॥ ६७५ ॥
 अस्तामास्तामेतद्रापय मां द्विवारमभिरामम् ।
 नहि नहि राजति सुतरां चूतद्रुममंजरी कर्ण॑ ॥ ६७६ ॥
 धिक्कारुण्यमकान्तं धिक्कान्तं यौवनेन रहितं च ।
 धिक्कारुण्यमपि मन्मथमामर्थविकासितं विना सुरतम् ॥ ६७७ ॥
 जनितोऽथपराधश्तैर्वासि तस्मिंश्चिरप्रहृष्टोऽपि ।
 ४ अवगतमधुना सर्वा नै॑ वसन्तमतौत्य वर्तते मानः ॥ ६७८ ॥
 वर्षश्तस्य हि सारः॑ कालत्वः प्रथममेलकस्यानम् ।
 सचकितमागच्छन्तौ सोल्कलिकैर्यच दृश्यते रमणी॑ ॥ ६७९ ॥
 किं निर्मितोऽसि धाचा नवोऽपरः किमु वसन्तगुण एषः ।
 कुसुमश्चरपूर्णदणः किमुताभवदन्य एष कंदर्घः ॥ ६८० ॥
 नो पश्यसि यदि ककुभः प्रचुरोऽच्छलकुसुमसुरभिरमणीयः ।
 परमृतकूजनमिश्रं न शृणोषि यदि द्विरेफद्यंकारम् ॥ ६८१ ॥

१ 'उच्चिष्ठन्नपि यातः' इति सु० पा० । २ 'माधवे' इति ब० पा० ।

३ 'शास्त्रविकासं' इति ब० पा० । ४ 'अधि' इति सु० पा० ।

५ 'तव सत्त्वमतौत्य' इति सु० पा० । ६ 'कलेवर' इति सु० पा० ।

७ 'इल' इति सु० पा० ।

गन्धं यदि च न लभसे वासितदिग्योम सुमनमां छद्मम् ।
 अनुभवसि यदि स्यर्गं नो शौत्तदाच्चिपात्यपवनम् ॥ ६८० ॥

१ वसनेन्द्रियैकशेषः परमंचार्याजनेन परिभृतः ।
 नार्हसि तदिति त्यक्तो निजाश्रमं गन्तुमन्यतो निरतः ॥ ६८१ ॥

अस्मिन्सरसि सखौलं करयन्त्विनिर्दद्वुधाराभिः ।
 दद्यितेन ताडिताहं मध्याप्यसावाहतो मृणालिकथा ॥ ६८२ ॥

पुनरन्तर्जलमग्नो मासुपगम्याविभावितः सहसा ।
 उच्चिच्चेप सहासं हासितसन्निहितपरिवारः ॥ ६८३ ॥

संसक्ताद्रीवरणं जघनं नः पश्यतस्तदा तस्य ।
 प्रथमाकांच्छाकूतं भेजे सम्भोगश्चंगारः ॥ ६८४ ॥

कालप्रदेशवेषैवापारस्थितिविशेषघटनाभिः ।
 चिररुद्गोऽपि हि यूना नवलसुपनीयते रागः ॥ ६८५ ॥

सादरमर्पयतोऽङ्गं गोचस्वलनापराधिनस्तस्य ।
 सख्यः स्वरामि सहसा विलैच्छतां क्षिष्ठहसितस्य ॥ ६८६ ॥

प्रत्ययनखब्रणितस्तनान्तरे चिपति लोचने स्युहथा ।
 २ प्रेयसि ह्रौताच्छादनमकरवमहमजिनीपत्रम् ॥ ६८७ ॥

चिप्पातर्किंतमभोगर्भितनलिनीपत्ताश्च पुटभारात् ।
 आहतथा यद्विहतं खस्यधिया तत्त्वं शक्यते कर्तुम् ॥ ६८८ ॥

१ ‘वसने स्त्रियैकशेषः खलु पंचार्यी गुणेन परिभृतः ।’ इति सु० पा० ।

२ ‘ननु’ इति सु० पा० । ३ ‘रम्’ इति सु० पा० ।

४ ‘भोग’ इति सु० पा० । ५ ‘व्य’ इति सु० पा० ।

६ ‘स्युश्चिति’ इति ब० पा० ।

७ ‘प्रेयसिताच्छा...’ इति सु० पा० ।

८ ‘पटभारात्’ इति सु० पा० । ९ ‘नैव’ इति सु० पा० ।

सुशिश्रो 'हावविर्धिमेद्नालसगाचज्ज्ञितं 'स्वलितम्
 शूद्रस्यानप्रकटनमंगुलिविस्फोटनं स्मितं सुभगम् ॥ ६८ १ ॥
 नौर्वाद्यविमोचो सुज्ज्ञसुज्ज्ञः केशपाशविक्षेषः ।
 स्वाधरदशनयहणं बालकपरिच्छनं रतोद्युकता ॥ ६८ २ ॥
 माकांचितं चिरपत्या तरलायतलोचनं सुज्ज्ञः कान्ते ।
 उद्दिश्य तदयस्यकमिति शोकपस्तैवसुगिरः ॥ ६८ ३ ॥
 एकौभावं गतयोर्जलपथसोर्मिच्चेतसोश्चैव ।
 व्यतिरेककृतौ शक्तिहेमानां दुर्जनानां च ॥ ६८ ४ ॥
 येन तदा 'मासूचे परिजनसुत्सार्यं विधृतनटमन्युः ।
 दर्शितहितस्त्रृपः परपौडाकरणपण्डितः 'प्रखलः ॥ ६८ ५ ॥
 अविदितगुणान्तराणां कोै दोषः 'प्रान्तदेशवासानाम् ।
 स्वाधोनकुंकुमा अपि अदिदधति वज्जमतिं नीते ॥ ६८ ६ ॥
 क महीतल्लरभा^८ लं न्यक्षुतचन्द्रप्रभा स्वदेहस्त्रा ।
 'चिच्चलता क वराकौ नीचैस्तपसेवितारोहा ॥ ६८ ७ ॥
 'यस्य न खलु विगणिताः प्रक्षात्मानो महाधनाः कुलजाः ।
 मोऽद्य इद्येन तस्यां तथि तिष्ठति बाह्यवृत्तेन ॥ ६८ ८ ॥
 तामेव समाचरणां सङ्घावेन प्रवर्तितां निपुणैः ॥ ९ ।

१ 'दूरविषि' इति सु० पा० । २ 'स्वलितम्' इति सु० पा० ।

३ 'वर्णशिरः' इति सु० पा० । ४ 'मा भूवः' इति सु० पा० ।

५ 'प्रथमः' इति सु० पा० । ६ 'नो' इति सु० पा० ।

७ 'न' इति सु० पा० । ८ 'रम्भालं' इति सु० पा० ।

९ 'मि' इति सु० पा० । १० 'यस्यार्थं न विग...' इति ब० पा० ।

११ 'णाः' इति सु० पा० ।

विंदति तद्व सुश्वरः स्त्रियस्त एवेद्वन् ॥ ७०१ ॥
 तवै तु विकारेदपरस्त्वत्वेविद्वन्ति सदैवुक्तं
 सारोहनि तु भैरव विवितं पात्रिच्छेन्न ॥ ७०२ ॥
 इति दुर्भास्त्रितिः सृतवाच्यवद्विष्टममत्तवदुषो मे ।
 इत्यात्मः प्रद्वद्विष्टरुद्वप्रणयखण्डनप्रभवाः ॥ ७०३ ॥
 लघुददयतया तस्माद्भाषितवच्चपातविहतात्मा
 वक्तुविशेषवितको न स्पृशति प्राचगो मनः स्वौषाम् ॥ ७०४ ॥
 (युग्मकक्षम्)

प्रियमपि वदन्तुरात्मा चिपति विपत्तामरे इस्त्वारे ।
 आसाद्य प्राणस्तो सृतये परिवेद्विजिङ्गया रवङ्गः ॥ ७०५ ॥
 अतिकोमलमतिपरिमितवर्णं लघुतरसुदाहरति शठः ।
 परमार्थतः स हृदयं दद्वति पुनः कालकृष्टविति इव ॥ ७०६ ॥
 हितमधुरात्मवाणीच्चवहारमनुप्रविश्वं तस्मैनम् ।
 मरणा दुराश्वानासुपथातं फलत एव विंदति ॥ ७०७ ॥
 परसंतापविनोदो यत्ताहनि न प्रवाति निष्पत्तिम् ।
 अंतर्मना असाधुर्न गणयति तदायुषो मष्टे ॥ ७०८ ॥

१ 'र्त्ये प्रभदेन' इति सु० पा० । २ 'भवतु' इति व० पा० ।
 ३ 'सत्कारविवेच्चने मनोष्टत्तिः सारोहनीति मेवं विवेदितं परिज्ञनेन...' इति
 सु० पा० । ४ 'भि' इति व० पा० । ५ 'गभि' इति व० पा० ।
 ६ 'तस्मा' इति व० पा० । ७ 'र्ल' इति सु० पा० ।
 ८ 'प्रियमपि वदति दुरात्मा चिपति विपत्तसञ्चनुधारे' इति सु० पा० ।
 ९ 'इतो' इति सु० पा० । १० 'रवङ्गम्' इति सु० पा० ।
 ११ 'तन्मानम्' इति सु० पा० । १२ 'तदा सुखोमष्टे' इति सु० पा० ।

यौवनसुखेन सार्थ १मयैव यूयं परिच्छिन्नाः ॥ ७० ४ ॥
 अधुना^२ नुतापपावकमध्यगता पच्यमानसवाँगौ ।
 निष्कलजन्मप्राप्तिर्जीवाम्युच्छासमाचेण ॥ ७२ ५ ॥
 स्थानेषु येषु युग्मत्संगैतथा क्रौडितं चिरं धत्या ।
 तानि खलु वौचमाणा भवामि कण्ठस्थितप्राणा ॥ ७२ ६ ॥
 अन्यैवग्रेन विसंज्ञा कृतभृष्टा^३ यंत्रसूतसंचारा ।
 दारुमयैव प्रतिमा विदधामि विडम्बना वक्तौः ॥ ७२ ७ ॥
 थदि नामोदरभरणप्राप्तै कुहतेऽन्यपुष्पसंस्नेषम् ।
 तदपि न पुष्टिर्घृण्या अपिवन्त्या आरैविन्दमकरन्दम् ॥ ७२ ८ ॥
 आस्तामपरो लोकः क्रौडा^४पेक्षौ परापदि प्रीतः ।
 व्यसनाल्लरे पतंतौ न वारिता परिजनेनास्मि^५ ॥ ७२ ९ ॥
 किं वा वज्जभिः कथितैः सम्भ्रति हि मयापि नियमिता बुद्धिः ।
 स्थास्यामि संनियुक्ता भवद्गृहे प्रेष्यभावेन^६ ॥ ७३ ० ॥
 इति नेत्रादिविकारैर्वेशमुपनीतं प्रलौनधैर्यैः०गम् ।
 १मारग्यहाभिभृतं परिमृष्टप्राङ्गिराङ्गतिस्मरणम् ॥ ७३ १ ॥
 प्रादुर्भूतरिरंसे चणे चणे जघनदेशगतदृष्टिम् ।
 पक्षावस्थिव विमोक्ष्यसि पूर्ववदाचूष्टैः निःशेषम् ॥ ७३ २ ॥

१ 'तनयैरेष गृहपरिच्छिन्नाः' इति सु० पा० । २ 'नाश्च ताप' इति सु० पा० ।
 ३ 'त्या' इति सु० पा० । ४ 'अन्यवशेना' इति सु० पा० ।
 ५ 'वणवस्त्रपत्र' इति सु० पा० । ६ 'मधुरवृद्ध' इति सु० पा० ।
 ० 'पेक्षापरो यदि प्रीतिः' इति सु० पा० । ८ 'पि' इति सु० पा० ।
 ८ 'कार्येषु' इति व० पा० । १० 'धैर्यस्य' इति सु० पा० ।
 ११ 'सार' इति सु० पा० । १२ 'बूष्ट' इति सु० पा० ।

स्वप्नरौगमिष्टिर्थं वक्तस्मितदृष्टिपात वाग्विग्रहम् ।
 प्रचिं याक्ष्य जडं स्फुरणेन दिवर्जितं सुपरिपुष्टम् ॥ ७३३ ॥
 हस्तदयान्तरागतसुपचारय यरिययेन मन्त्रत्य ।
 भुक्ता यावन्मांसं त्यन्त्यसि चमीस्त्रिशेषितं मन्त्रम् ॥ ७३४ ॥
 गृणु सुओणि यथामिन्नकमलेश्वरपादमूलमजर्या ।
 प्रवराचार्यदुहिता राजसुतश्चर्वितश्च मुक्तश्च ॥ ७३५ ॥
 “आसौच्छौसिंहभटो नान्ना नृपतिर्महौयमां श्रेष्ठः ।
 तस्यात्मजोऽधितस्यौ निवेशनं दिवराद्वस्त्रहुम् ॥ ७३६ ॥
 म कदाचिह्नप्रभव्यजटिदृक्षया परिमिताप्रपरिवारः ।
 अनुवर्तमान आगात्तारुण्योदौर्णवेशचरितानि ॥ ७३७ ॥
 मूर्धचिभागस्मितदृहदस्वरचौरकेशसंयमनः ।
 अन्त्याच्छगचरागो धनकुंकुमस्त्रिप्रकरणकेशायः ॥ ७३८ ॥
 मिद्वार्थवीजटन्तुरललाटतिलकोपयुक्तताम्बूळः ।
 अवणनिवेशितकुण्डलटिद्विभकप्रायकम्भराभरणः ॥ ७३९ ॥
 केयूरस्यानगत सुवर्णभृतमन्तर्गर्भजतुगुडकः ।
 मणिवन्धनविन्यस्तप्रब लांकुरजातरूपमणिमालः ॥ ७४० ॥
 धृतवेचदण्डकूर्चकपरिवेष्टितसामिधेनु खड्गश्च ।

१ ‘अ’ इति सु० पा० ।	१ ‘चंक्रसित’ इति सु० पा० ।
२ ‘मस्तवलितम्’ इति सु० पा० ।	२ ‘प्रचिष्य चिप्रतरं’ इति सु० पा० ।
३ ‘विन सत्कृत्य’ इति सु० पा० ।	३ ‘कलशेश्वर’ इति ब० पा० ।
४ ‘अस्पतररामसाङ्गो’ इति सु० पा० ।	४ ‘पूर्व’ इति सु० पा० ।
५ ‘अ’ इति सु० पा० ।	५ ‘स्वर्णाष्टित’ इति ब० पा० ।
६ ‘नङ्ग’ इति ब० पा० ।	६ ‘नङ्ग’ इति ब० पा० ।

अथोपविष्टनर्तकैवांश्चिकगाहप्रकाशयुवतिगणः ।

अेष्टिप्रसुखवपिग्जनढौकितताम्बूलकुमुदपटवासः ॥ ७५६ ॥

विविधविलेपनखरटितैचक्कवरैखङ्गधारिणाशून्यः ।

पृष्ठत आन्तक्षपाणैः शिरोभिरचैश्च विशृस्तैः ॥ ७५७ ॥

ताम्बूलकरंकभृता संदंशगृहीतवौटिकाग्रहणे ।

ईषतस्यृष्टुं कुर्वन्नन्दं खटैकामुखेन वासेन ॥ ७५८ ॥

पाश्वीवस्थितैनर्भप्रियमचिवन्यस्तपृवर्तनुभागः ।

प्रगच्छैकुशलवार्तां सैवणिग्जनर्तकप्रभृतीन् ॥ ७५९ ॥

(कुलैकम्)

अथ वैतालिक उच्चैरपसंहतलोककलकले धौरम् ।

अभितुष्टाव तमित्यं प्रसन्नगम्भीरया वाचा ॥ ७६० ॥

जय देव परवलान्तक गुरुचरणाराधनैकैकृतचित्त ।

वरवनिताजघैनासन दारिद्र्यनमःप्रचण्डकरैज्वाल ॥ ७६१ ॥

रणवीरवंशभूषण गुरुवसुधादेवपूजनप्रकङ्ग ।

शरणागताभयप्रद हितवान्वेववन्धुजीवमधाङ्गै ॥ ७६२ ॥

१ 'मंशिप्राह' इति सु० पा० ।

२ 'खराटिन्क' इति सु० पा० ।

३ 'धर' इति सु० पा० ।

४ 'त्युष्ट' इति सु० पा० ।

५ 'टि' इति व० पा० ।

६ 'नवद्रव' इति व० पा० ।

७ 'शुच्छंस' इति सु० पा० ।

८ 'सवणि...' इति सु० पा० ।

९ 'चक्कलकम्' इति सु० पा० ।

१० 'झूम' इति सु० पा० ।

११ 'जनमोहन' इति सु० पा० ।

१२ 'दाम' इति सु० पा० ।

१३ 'मार्गस्वरू' इति स० पा० ।

१ इदृक्षुप्रतापदहनो भावत्को व्याप्रगगनदिक्कुचक्रः ।
 दृष्टो जलायै मानो रिपुवनितातिलकशोभासु ॥ ७६३ ॥

एष विशेषः स्पष्टो वक्तेश्च लक्ष्मतापवक्तेश्च ।
 अंकुरति तेन दग्धं दग्धस्यानेन नोद्भवो भृयः ॥ ७६४ ॥

श्रीफलभुक्तपचवृतो विग्रहरसिको विमुक्तगस्त्ररतिः ।
 राजैस्यितिं न सुचति हृतलच्छौकोऽपि तव विपक्षगणः ॥ ७६५ ।

ददतो वांछितमर्थं सदा नुरक्तस्य तव गृहं त्यक्ता ।
 स्त्रीचापलेन कौर्तिनग्नामका गता ककुभः ॥ ७६६ ॥

भवतो भवतो धैर्यं तेन हि भिन्नोऽन्धैःको रिपुः प्रणतः ।
 मुक्तास्त्वया॑ हि वहवो रिपवसु प्रेचकाः समरे ॥ ७६७ ॥

अटता धाचौमखिलामिदमाश्चर्यं मया परं दृष्टम् ।
 धनदोऽपि नयननन्दन परिहरसि यद्यसम्यक्तम् ॥ ७६८ ॥

इदमपरमहृततमं युवतिसहस्रैर्विलुप्यमानस्य ।
 वृद्धिर्भवति न हानिर्यत्तव सौभाग्यकोषस्य ॥ ७६९ ॥

अपरं विस्मयजननं धवलर्व नापयाति यद्भवतः ।
 ललनालोचनकुवलयदलतिषा श्वलितस्यापि ॥ ७७० ॥

हृदयेषु कामिनौनामेकोऽनेकेषु वससि येन लम् ।
 जनकं कुसुमास्तपाणे पुरुषोत्तम तेन विश्वरूपोऽसि ॥ ७७१ ॥

१ 'तादृक्' इति सु० पा० ।

२ 'वसानो' इति सु० पा० ।

३ 'दाने रक्तस्य' इति सु० पा० ।

४ 'धैर्यि' इति सु० पा० ।

५ 'जनकः कुसुमास्तस्तस्तेन लं इति सु० पा० ।

२ 'स तावको' इति सु० पा० ।

३ 'व्य' इति सु० पा० ।

४ 'जनको' इति सु० पा० ।

५ 'नोपयाति' इति सु० पा० ।

६ 'जनकः कुसुमास्तस्तस्तेन लं इति सु० पा० ।

किं वहसि वृथा गर्व प्रियोऽहमिति योषितां नराधीशः
 कांचंति स्म भुरारिं षोडशगोपीसहस्राणि ॥ ७७२ ॥
 कार्पणेन यथाचे मखसमये यो वल्लं हृषीकेशः ।
 न स भवति समो भवता दानैकनिषसहदयेन ॥ ७७३ ॥
 भूमिमृतामुपरिम्यित उन्नतये सकलजौवलोकस्य ।
 तप्त्वा संतापहरो मेघ इव कदा न दक्षस्वम् ॥ ७७४ ॥
 वज्जमार्गी भंगैयुतः कुसृतिपरो गोचरेद्करणपटुः ।
 गंगाजलप्रवाहः पृज्यैदिशा केवलं तव समानः ॥ ७७५ ॥
 दुर्ध्ववहारोत्पत्तिमैऽध्यप्रसरो विवेकितांवस्तिः ।
 एकस्वं दोषज्ञः कृतीकृतो येन कलिकालः ॥ ७७६ ॥
 सुगतोऽपि नाजिविसुखो वृषश्वजोऽपि न विषादितायुक्तः ।
 उद्यतश्वरोऽपि रिपौ कथमसि सन्नार्सिको जातः ॥ ७७७ ॥
 सन्मणिरनेऽकभोगो गुरुभारमहः स्थिरात्मतास्थानम् ।
 नरदेव चित्रमेतद्यदशेषगुणैस्वमाक्षिष्ठः ॥ ७७८ ॥
 प्रकृतिस्वधोर्यन छता जघन्यवर्णस्य गौरवापत्तिः ।
 जघनचपला यदार्था स पिङ्गलस्ते कथं तुच्यः ॥ ७७९ ॥

१ 'ब्राह्मणेन' इति ब० पा० ।

२ 'हृष्टः संतापहरो मेघवदासारदानदक्षस्वम्' इति सु० पा० ।

३ 'भद्र' इति सु० पा० । ४ 'पुण्य' इति प० वा० ।

५ 'मौर्यप्रसवो' इति ब० पा० । ६ 'प्रसहः' इति सु० पा० ।

७ 'सधासिको' इति सु० पा० । ८ 'र्यक' इति सु० पा० ।

९ 'गुरुतारहः' इति सु० पा० ।

‘यस्य न जातिनांका ‘नार्थज्ञानं न सान्मे इत्सः ॥
 भवसि भवमागरैरन्वं तेनाद्यवादिना सदृशः ॥ ७८ ॥
 तत्रापि वृह्णियोगस्तस्मिन्नपि पुरुषगुणगणस्याति:
 परिभाषा तत्रापि व्याकरणाच्चातिरिच्यसः तेन ॥ ७९ ॥
 निव्याजस्तवनोऽपि त्वकाचेपोऽपि निरुपमानोऽपि
 ‘सदृपकजातिगुणेनाय त्वं गामन्तकुरुषे ॥ ८० ॥
 अन्देव वर्णनेषा भवत्तु लोकान्तरास्थिता कापि
 वामो अथेव शब्दुषु निचेषु तथेव वामोऽपि ॥ ८१ ॥
 पूजयसि येन गुरुजनमभिनन्दसि येन साधुचरितानि:
 प्रौणयसि येन विप्राद्यपनन्दन तेन तेन दृष्ट्यस्त्वम् ॥ ८२ ॥
 दैत्यमिदं यच्चाधा क्रियते ते रक्षमापि न ममस्य ।
 न म ‘बलमकरोद्योषिति भवांसु भुक्ते प्रमद्य रिपुलक्ष्मौम् ॥ ८३ ॥
 लावणिकाचाटु ‘वचस्तवनं ‘यक्षाभहेतुरस्माकम् ।
 ‘तत्पतति ते स्वरूपे धामि नसः मंतु सौख्यानि ॥ ८४ ॥
 श्रुत्वाैनन्तरमवद्दद्विनमभिनन्द्य साधुवादेन ।
 आस्त्वैै किमाकुलता ते यास्यसि तुष्टो मया प्रहितः ॥ ८५ ॥

१ ‘कस्य’ इति मु० पा०

२ ‘क्ल’ इति मु० पा० ।	३ ‘न लं केन इय ...’ इति मु० पा० ।
४ ‘स्योक्ति’ इति मु० पा० ।	५ ‘ते’ इति मु० पा० ।
६ ‘संज्ञापक’ इति मु० पा० ।	७ ‘द्वूराक्षो’ इति मु० पा० ।
८ ‘भ’ इति मु० पा० ।	८ ‘हठस’ इति व० पा० ।
१० ‘रामणिका’ इति व० पा० ।	११ ‘पङ्गा’ इति मु० पा० ।
११ ‘उव्यातितिस्वरूपे यां तीतः संतु सो स्वामी’ इति मु० पा० ।	१२ ‘बस्ति’ इति मु० पा० ।
१३ ‘लोक्तरमवदत्तं व...’ इति मु० पा० ।	१४ ‘बस्ति’ इति मु० पा० ।

पुनरत्पि पठ तद्युगलं गौतिकयोर्यत्युरा पठितम् ।
 कचांतरितेन सम स्थितस्य कुलपुत्रिकांवासे ॥ ७८८ ॥
 तथि वदति साधुवादं वागियमुन्मुद्रिता बुधसमाजे ।
 अभिधायेति पपाठ चिस्यानविशुद्धनादेन ॥ ७८९ ॥
 एका खण्डनकुपिता विरसान्या प्रणयंभंगवैलक्ष्यात् ।
 काच्चिन्निकटतरामनमप्राप्य विभर्ति निर्वदम् ॥ ७९० ॥
 अन्या कलहान्तरिता नवपरिणयलक्ष्यापरा सहिता ।
 रमणौगणमध्यगतः स्मरातुरः किं करोतु बङ्गजानिः ॥ ७९१ ॥

(सन्दानितकम्)

अभ्युपपत्त्यवोधकमस्तकचलनं विधाय विष्णतभूः ।
 नृत्याचार्यमवादौदेतस्मिन्किं सुःसंगौतम् ॥ ७९२ ॥
 स^५ उवाच ततो वणिजो नेतारो यत्र यत्र पाचाणि ।
 ग्रायायतनं दास्यस्तत्र कुतः सौष्ठवं नाच्ये ॥ ७९३ ॥
 काचिद्विलिनाकान्ता काचिन्न जहाति कामिनं सचिरम् ।
 अन्या पानकगोष्ठ्यां नयति दिनं प्रौतकैः सार्धम् ॥ ७९४ ॥
 नोत्सृजति सततमेका पुरुषागमनाशया गृहदारम् ।
 शूलापालः कथयति लभ्योत्कोचो रजस्सामपराम् ॥ ७९५ ॥

१ ‘या यत्युरा’ इति सु० पा० । २ ‘रामे’ इति सु० पा० ।

३ ‘गेय’ इति सु० पा० । ४ ‘नु’ इति सु० पा० ।

५ ‘सोवाचजतत्वो वणिग्जने नेतरोपचपाचाणि’ ग्रायायतनं दास्यास्ये तत्र कुतः
 सौष्ठवं नाच्ये’ इति सु० पा० ।

रंगगतापि चुद्रा शृणोति यदि^१ परिचितं गृहायात्म् ।
 उद्दिश्य चापि कार्यं ब्रजनि ततः प्रकृतमुक्तुच्च ॥ ७८ ६ ॥
 आतारुण्योद्देशात्कान्ते दृष्टिर्यथा^२ न्यस्ता ।
 सामाजिकमध्यस्था मा^३ कथमन्यासु याति परभागम् ॥ ७८ ७ ॥
 चेतो^४वशिता सच्चे सच्चे सति चास्ता प्रयोगस्य ।
 न भवति मा वेश्यानामन्या^५पि पुरुषहनहृदयानाम् ॥ ७८ ८ ॥
 वयमपि दिवनिकेतनमनङ्गहर्षं गते चिद्^६शस्तोकम् ।
 आत्रितवंतो^७गत्या तौर्धस्थानानुरोधेन ॥ ७८ ९ ॥
 इह तु कदाचित्किंचिद्वृत्तिनिरोधाभिशंकया निरस्त्वा^८हाः ।
 रक्षावच्यामेता विद्धति करपादविक्षेपम् ॥ ८०० ।
 ९ वसेश्वरभूमिकास्या दृथमनुकुरुते नरेवरवयस्यम्
 वासवदत्ताच^{१०}रितप्रयोगमेषा विडम्बयति ॥ ८०१ ॥
 ११ उद्यमसाहित्यवशाच्छोभातिशयेन मदनुवन्धेन ।
 अनया प्रसिद्धिरासां सिंहलराजात्मजानुकृतौ ॥ ८०२ ॥
 विविधस्थानकरचनां परिक्रमं गाच्चलनलालित्यम् ।
 काकुविभक्तार्थगिरो रमपुष्टिं वासनास्त्वैर्यम् ॥ ८०३ ॥

१ 'वत्परि' इति सु० पा०

२ 'र्यथा' इति सु० पा०

३ 'कथमन्या समुपयाति' इति सु० पा०

४ 'चेतोंतरा' इति सु० पा०

५ 'नां भथामिषपुरुषनिहितहृदयानाम्' इति ब० पा० ।

६ 'चिदिव' इति सु० पा०

७ 'तो गला' इति सु० पा० ।

८ 'क्षाहा' इति सु० पा० ।

९ 'वसेश्वरभूमिकयोद्दृथमनुकुरुते नरेश्वर वयस्यः' इति सु० पा० ।

१० 'द्वितय' इति सु० पा० ।

११ 'श्वसादिष्वेवं शोभातिशयेन मदनुवन्धेन' इति सु० पा० ।

आच्चिकभावोन्मौल्नमभिनयमनुरूपवर्तनाभरणम् ।

मित्राभिश्च वादे लयाच्युतिं वर्णयन्ति मंजर्याः ॥ ८० ४ ॥

(दुग्लकम्)

एषाभिधानकीर्तनैशुणितस्वरौरकुसुमशरोघा ।

महसोऽन्निन्मनोभवभावदग्ना सिंदुवारविवरण ॥ ८० ५ ॥

पश्यन्ती वत्सेवरमनुकायानुकरणभेदपरिमोषम् ।

माधुर्वनिसुखरात्रनसामाजिकजनमनःसु विदधाति ॥ ८० ६ ॥

(दुग्लकम्)

वत्पतिमालिखन्ती कामावस्था क्रमेण भजमाना ।

वेष्पुपुलकस्त्वैरावहति विमंषुलं हस्तम् ॥ ८० ७ ॥

महृशेऽप्यनुभावग्ने करुणरम्भं विप्रलक्ष्मतो भिन्नम् ।

दर्शयति निरभिकांचित्सुऽह्न्यनगोचरापन्ना ॥ ८० ८ ॥

तस्मिंचिदर्शतीत्यं मंजरिकां सामिलाषभवलोक्य ।

पस्यर्शं राजपुत्रः किमसाविति वेचदण्डेन ॥ ८० ९ ॥

बुद्धाथ तस्य भावं प्रमार्यन्युर्विमंकथाकेलिम् ।

न्यकुर्वन्वारवधूः सचिवः प्रशश्नं स वन्धकौगमनम् ॥ ८० १० ॥

दाररतिः संततये व्याधिप्रशमाय चेटिकाशेषः ।

तत्खलु सुरतं सुरतं हृच्छ्रप्राणं यदन्यनारौषु ॥ ८० ११ ॥

१ 'नादे लयच्युतिं वर्णयेत्' इति सु० पा० ।

२ मुद्रितपुस्तके नास्ति ।

३ 'नाश्वितश्चरौरकुसुमशरोघे' इति ब० पा० ।

४ 'कृतिरमन्दपरितोषम्' इति सु० पा० । ५ 'स्थाक्रमेण' इति सु० पा० ।

६ 'सौख्यं ननु गोचरापन्ना' इति सु० पा० । ७ 'अस्तिव्यर्थयतौ' इति सु० पा० ।

८ 'किमु सामिति' इति सु० पा० । ९ 'संशमय' इति सु० पा० ।

ख्यापरैकमतेः परचिताः नामि से कट्टर्दिक्कट्टरि
पश्चक्षास्वामौदृशमद्य तु से सानमं व्यदितम् ॥ ८ १ ७
यदि वेदि तस्य वमतिं सामर्थ्यं यदि भवेत्ततोऽप्यधिकम्
तद्वत्वा दग्धविदि॑ लगुडः संचूर्णयिवामि ॥ ८ १ ८ ।
वदुरिदननुपममौदृशयदि विहितं तद्व लगांगि इत्थात्त
अनु॑ ह परमणविरहात्तिमिति कुत दन्धजदक्षम् ॥ ८ १ ९
प्रेशवमस्तु जरा वा व्याधिविद्विक्षयत्ताशो वा
॑ खाकारं तारुणं न तु ॑ कुपतेकदर्दनायस्तम् ॥ ८ १ १० ॥
केल्लिः प्रदहति॑ सज्जां इट्टगरोऽस्तीनि चाटवः प्राणान्
न करोति मनस्तुष्टिं दानमभवस्य रुहमर्तुः ॥ ८ १ १ ॥
कुत आगतामि कस्मिन्वेलामियतौ॑ स्थिता किमर्थमिति॑
पृच्छन्नस्यमना जनयति॑ गेही गिरःशूलम् ॥ ८ १ १२ ॥
यदि भवति दैवयोगाच्चुर्विषये॑ समुच्चदलस्तरणः ।
तत्रात्मानं च पयति जायां च रट्टग्नहस्तामौ ॥ ८ १ १३ ॥
सविवादे॑ परलोके जनापवादे॑ च जगति बङ्गवादे॑ ॥ ८ १ १४ ॥
दैवाधौने॑ प्रलये न विट्टग्ना हारयंति तारुणम् ॥ ८ १ १५ ॥

१ 'ति' इति सु० पा० । २ 'परवित्तार्था न काचिदप्यस्ति' इति सु० पा०
३ 'न गुमैः संचूर्णयाम्यधना' इति सु० पा० । ४ 'तेन वे धात्रा' इति सु० पा० ।
५ 'अधुनापि' इति सु० पा० । ६ 'आकाराज्ञारुण' इति सु० पा० ।
७ 'कुपति कदर्दनायस्तम्' इति सु० पा० । ८ 'भजः' इति सु० पा० ।
९ 'रोगी इति सु० पा० । १० 'थः' इति सु० पा० ।
११ 'सिवे' इति ब० पा० । १२ 'श' इति सु० पा० ।

दुर्भर्द्धकरास्त्वालनमलिनौक्रियमाणशोभमनुदिवसम् ।

तुङ्गमपि पतितकल्पं स्तनशालिनि १तव पथोधरद्वन्द्वम् ॥ ८२० ॥

यर्यङ्कः स्वास्तरणः पतिरनुकूलो मनोहरं सदनम् ।

२तुलयंति न लक्षांश्च वरितव्यणचौर्यसुरतस्य ॥ ८२१ ॥

३सहस्रा संकटवर्द्धन्यवितर्कितसंमुखागतेनांपि ।

अभिल्लिषितेनोद्वृष्टकमनस्यशुभकर्मणा॑ लभ्यम् ॥ ८२२ ॥

प्रीतिः किल निरतिशया ४स्वर्गः परलोकचिन्तकैर्गदितः॑ ।

तस्यासु जन्मलाभो हृदयेष्टिपुरुषस्योगात् ॥ ८२३ ॥

अतटस्यस्वादुफलयहणव्यवसायनिश्चयो येषाम् ।

ते शोकक्षेशरुजां केवलमुपयांति पात्रतां मन्दाः ॥ ८२४ ॥

किं प्रतिकूला यहगतिस्त परिणतमन्यजन्मदुश्चरितम् ।

स्वानुष्ठानांभ्यसनं किं वा तस्यात्मयोनिहतकस्य ॥ ८२५ ॥

येन १०तपस्त्री स युवा स्तौति ११समौरं लदंगसंख्यृष्टम् ।

त्वत्पादाक्रान्तभुवे स्यृहयति ककुभं १२लदाश्रितां नमति ॥ ८२६ ॥

धायति युभद्रूपं १३लक्ष्मामकवर्णमालिकां जपति ।

एकाग्री॑४कृतचेतास्त्वदङ्गतः सौख्यसिद्धिमभिकांचन् ॥ ८२७ ॥

(अंतर्विश्व॑५षकम्)

१ 'तत्प' इति सु० पा० । २ 'तुलयति नहि लक्षांश्च' इति सु० पा० ।

३ 'विश्वा' इति ब० पा० । ४ 'न्य' इति ब० पा० । ५ 'षां' इति ब० पा०

६ 'नेदु' इति सु० पा० । ७ 'ता' इति सु० पा० ।

८ 'मावदुश्चरितम्' इति सु० पा० । ९ 'नव्य' इति सु० पा० ।

१० 'वरलौषुपु' इति सु० पा० । ११ 'परसौरं' इति सु० पा० ।

१२ 'लदीशितां' इति सु० पा० । १३ 'कमंत्र' इति सु० पा० ।

१४ 'ल्लो' इति सु० पा० । १५ 'संतवुंगलक्ष्म' इति सु० पा० ।

उत्सुष्टसर्वकार्यस्तिर्यग्नौवं विलोकयन्मत्तौ' म् ।

कुरुते यहायरथां यातायातेः शतावताम् ॥ ८२८ ॥

दृष्टोऽसि तथा सुचिरं गेहाभ्याग्ने परिभ्रमस्युहृद्या ।

मंदेश एष दक्षः प्राभृतमेतत्त्वं प्रहितम् ॥ ८२९ ॥

शुच्यति मालभमाना भवत्त्वते वेशनिर्गमावसरम् ।

इति चतुरश्टस्त्रीभिर्विलुप्यते त्रिपदेशेन ॥ ८३० ॥

(अन्तर्द्युगलक्षकम्)

किं वा कथितैरधिकैरस्यानाविष्टवेत्समासाः १ ।

अनुतिष्ठ अथायुक्तं त्वत्तो नाशश्च जीवरक्षा च ॥ ८३१ ॥

(द्रुतौवचनं महाकुलकम्)

कुलपतनं जनगर्हा नरकगतिं प्राणितव्यसन्देहम् ।

अङ्गौकरोति तत्त्वमवला परपुरुषमभिधात्तौ ॥ ८३२ ॥

स तु छिखति दासपत्रं त्यजति कुटुम्बं ददाति सर्वस्त्रम् ।

यावच्च भवति पुरतः परयुवतिः प्रोच्छितावरणा ॥ ८३३ ॥

दृष्टं यदृष्टयं व्यपयात कौतुकं विदितमनः ।

इति याति मनसि कृत्वा विहितविधेयस्ततस्तुर्णम् ॥ ८३४ ॥

मापि चिक्काच्छ्रोटनग्नौतसुका विलोकयन्यथाग्नाः ।

विश्वति गृहं संचस्ता सर्वत आशंकिता सवैलच्यम् ॥ ८३५ ॥

१ भवति' इति सु० पा० ।

२ 'त्या दम्भम्' इति सु० पा० ।

३ 'स्य' इति व० पा० ।

४ 'शोभा' इति सु० पा० ।

५ 'शठ' इति सु० पा० ।

६ 'चर्व च' इति सु० पा० ।

७ 'क्षा' इति व० पा० ।

नवचारिच्चभंश्चा^१ सुरचितकुलटोडितेषु नो निपुणा ।
 पृष्ठा क गतामि वं न कच्चिदिति सम्मुमाहूते ॥ ८३६ ॥
 एते^२ दोषा बहवः पुरुषा अपि चपलकौतुकाः^३ प्रायः ।
 वं च यहेण लग्ना कार्यविमुदाच तिथामि ॥ ८३७ ॥
 इति दोलायितहृदया स्थिरौकृताभ्यस्तकर्मणा दृव्या ।
 दृष्टेःति शंकमाना पदे पदे चलति पर्णेऽपि ॥ ८३८ ॥
 सर्वच^४ विच्छिपन्तौ सुज्ज^५सुज्जश्चकितरलिते नेत्रे ।
 प्राप्ता संकेनभुवं शतगुणितमनोरथाकृष्टा ॥ ८३९ ॥
 भयगटगारब्रीडामिश्रीभृतानुभावसन्दोह्म ।
 जनयती लोलांशुकहृष्टादृष्टांसकुचनामिः ॥ ८४० ।
 नौवौश्चथनारम्भं^६ निरुभ्यती नै^७ न न यामि यामौति ।
 निभृताम्फुटाभिधानैः पञ्चवयंती स्वरस्य कर्तव्यम् ॥ ८४१ ॥
 नयतीवा^८लर्विलयं यसमाना^९ सर्वैगात्राणि ।
 यै^{१०} श्लिष्यतेऽन्ययोषा तिकं तस्यामृतं पुरतः ॥ ८४२ ॥

(नायिकावचनं महाकुलकम्)

१ 'शाकु...' इति ब० पा० ।

२ 'मितदोषे बड्डोषाः' इति सु० पा० । ३ 'कप्रायाः' इति सु० पा० ।

४ 'ता न्य...' इति सु० पा० । ५ 'षाभिशङ्क...' इति सु० पा० ।

६ 'चनुदिङ्गु' इति सु० पा० । ७ 'पदे पदे' इति सु० पा० ।

८ "न्दहम्" इति सु० पा० । ९ 'धतव्यतिकृष्टा सकुचनामिः' इति सु० पा० ।

१० 'क्ष' इति सु० पा० । ११ 'तं न यामि यामौति' इति सु० पा० ।

१२ 'हि' इति सु० पा० । १३ 'लर्विलयं' इति सु० पा० ।

१४ 'ने वार्षसर्व...' इति सु० पा० । १५ 'संस्खिष्यते' इति सु० पा० ।

न कृतं तव रहमि 'युरो वा व्यावृतकण्ठकुण्ठथा वाचा ।
गेहस्तामितिरक्षुतिनिध्या इतदुखवेगनिर्वहणम् ॥ ८४३ ॥

उपधानौकृत्य भुजावन्योन्यं निर्विशंकमावाभ्याम् ।
संवलितोह न सुप्तं गिधिलाङ्गं रतिविमर्द्धिक्षाभ्याम् ॥ ८४४ ॥

आदमगहादानौतं प्रच्छाद्य स्वादुभोजनं विजने ।
खकरेण मथा दत्तं निर्वृतहृदयेन नाशितं भवता ॥ ८४५ ॥

न कृता चरित्ररक्षा न च भुक्तं लक्ष्मीरमपयन्तम् ।
दृष्टादृष्टभृष्टा क यामि किं वा करोमि दुष्टांता ॥ ८४६ ॥

अवगुण्ठनविनयरत्नौ खैराजापं च मन्दसंचारम् ।
सम्ब्रति सम पापाद्याः करपिहितसुखा हमन्ति तत्त्वज्ञाः ॥ ८४७ ॥

यासामासौत्सव्यं मथा समं समवयःकुलस्त्वैषाम् ।
ता वारयन्ति मन्तः कुम्भङ्ग इति तत्रियन्तारः ॥ ८४८ ॥

धिम्बादान्यरिजनतः महमाना 'मन्युरोधनतवद्गता ।
तिष्ठामि निरभिमाना निजनिर्मितदोषदैवत्यात् ॥ ८४९ ॥

सङ्गिर्विधौयमानं प्रमङ्गपतितं पतित्रास्तवनम् ।
हृदयेन दूयमाना मूढा मौदामि प्रटखन्ती ॥ ८५० ॥

आमन्त्र उपविशन्तौ मन्दाच्चा भां निषेद्धमसमर्थाः ।
अन्योन्यमौदमाणा जातिजनाः सङ्कुचन्ति भुज्ञानाः ॥ ८५१ ॥

१ 'तो वा विष्टनकम्यथा' इति सुः पा० । २ 'रि' इति सुः पा० ।
३ 'मन्दसोरपर्यन्तम्' इति सुः पा० । ४ 'नयविरन्ति' इति सु० पा० ।
५ 'भूमिज्ञाः', इति ब० पा० । ६ 'कुमंगन्ति तत्रियन्तारः' इति सु० पा० ।
७ 'मुड्डरथाप्यशोवद्गतः', इति सु० पा० । ८ 'भां दाहिष्वामिवंतु' इति सु० पा० ।

प्रकटीकृताैस्त्वयैवं द्वणमाचमसुच्चता गृहोपान्तम् ।

अस्मासुै दृशं मग्नां प्रेमचिंगधामैनुद्धरता ॥ द५२ ॥

परगृहविनाशपिण्डाः सुभगंमन्याभिरूपकृतदर्पाः ।

कृकल्पास्तुच्चरांगा भवन्ति युश्मदिधा एव ॥ द५३ ॥

अनभौष्टव्यवहारप्रभवण्डां पौडिताच्चरा इत्यम् ।

सोपालम्भा विजैने धन्याः शृणुन्ति बन्धकौवाचः ॥ द५४ ॥

(कुलकम्)

परतरुणौसैङ्गावस्त्वेहार्पितनयनभागदृष्टम् ।

वेश्वारचितविलासाः कथिताः पुरतः पुराणद्वणतुच्याः ॥ द५५ ॥

उपवैनरचितमहोत्सव आराधितदेवताविशेषाणाम् ।

वचनमपि प्रेमाद्र्द्वैरिष्याः अवणमेति पुष्ट्यताम् ॥ द५६ ॥

का गणना विषयैवं पुंसि वराके १०पराङ्गनास्यृहया ।

व्याजेन वौचमाणा ध्यानधियां स्युश्चति सज्ज्वानम् ॥ द५७ ॥

शिरसा रचितांजलयो दधति निदेशं चिविष्टपे गणिकाः ।

परदाररसाकृष्टस्थापि भेजे श्चौपतिरहन्याम् ॥ द५८ ॥

अस्मरसः किं न वशा वैदग्ध्यवतां च किं न धौरेयः ।

वेन चकारास्त्वं गोविन्दो गोपदारेषु ॥ द५९ ॥

१ 'ता लयैव' इति व० पा० ।

२ 'न' इति द० पा० ।

३ 'रण' इति स० पा० ।

४ 'सम्मार' इति स० पा० ।

५ 'विषमस्त्री' इति व० पा० ।

६ 'न्मुहम्यां मध्य' इति स० पा० ।

७ 'भाग' इति स० पा० ।

८ 'वचन' इति स० पा० ।

९ 'उपवयति रतिमहोत्सवम्' इति स० पा० ।

१० 'वरा' इति स० पा० ॥

देलोक्यगता वेद्याः स्वाधीना यातुधाननायस्य ।
 तदपि जहार कलचं दग्धरथतनयस्य रामस्य ॥ द६० ॥
 अथ मन्त्रया जननौ निजपद्मसमर्यने कृतोक्ताहा ।
 आहेस्माच्चच्चे नृपसुतमचिवाश्रितां वाचम् ॥ द६१ ॥
 घटयुवतिषु प्रगल्भो नागरिकादग्नद्वत्पुरुखः ।
 यामोषितोऽविद्यधो निन्दति गणिकां भवद्विधोऽवश्यम् ॥ द६२ ॥
 नार्दयति मनः पुंसामवगाहितमौनकेतुश्चात्माणाम् ।
 नखदग्नचतहौनं जीवत्यतिवन्धकौसुरतम् ॥ द६३ ॥
 अपाय घटकं तावल्कुरु भूमितले दृणैः समास्तरणम् ।
 सुरतोपकम ईदृक्^१ प्रायो यामीणतस्तुमिथुनानाम् ॥ द६४ ॥
 वहलोशीरविलिप्तः^२ स्थितजूटककोणमस्तिकामाल्यः ।
 पामरनार्या दृष्टः सरोऽहमिति मन्यते विटो^३ यास्यः ॥ द६५ ॥
 गद्वकर्मकृतायास^४प्रस्तिन्नां सलिलकार्यनिर्याताम् ।
 उपपतिरूपैति इषांचिद्गागमे पामरौ प्राप्य ॥ द६६ ॥
 कूपैःचित्पघटाया नार्यास्त्वाष्टनिहितचरणायाः ।
 वलितयौवं वौचितमुक्तै^५यति मनो यामवासिनां यूनाम् ॥ द६७ ॥

१ 'भडस्य' इति सु० पा० । २ 'तं वाक्यम्' इति द० पा० ।
 ३ 'सा' इति सु० पा० । ४ 'ना ज्योषाम्' इति सु० पा० ।
 ५ 'यामोषकतस्तुमिथुनानाम्' इति सु० पा० ।
 ६ 'लुप्तिष्य' इति सु० पा० । ७ 'करव' इति सु० पा० ।
 ८ 'दग्धस्य' इति सु० पा० । ९ 'सां प्र' इति सु० पा० ।
 १० 'कूपावतारितद्वाया नार्याः काष्ठ ...' इति द० पा० ।
 ११ 'मति शासवासिनी यून' सु० पा० ।

लग्नोऽपि यत्र गाचे कथमपि दैवेन देवयाचायाम् ।
 अद्यापि तत्र सुच्छन्ति पुलकोङ्गमकण्टकं तस्याः ॥ ८६८ ॥
 उच्चेतुं 'कर्पासं प्रविष्ट्या गहनवाटिका शून्याम् ।
 टंकारितेन संज्ञा कता तथा लं तुै वेत्सि नो मूर्खः ॥ ८६९ ॥
 आलिंगितमुसलायास्त्वयेव निविष्टैचचुषस्तस्याः ।
 आवृत्या भ्रमति पुरो जातः खलु शालिकैङ्गने विष्णः ॥ ८७० ॥
 लां लोऽष्टमाचिपन्तं पार्श्वस्ये शूद्यमानमामर्थम् ।
 गटहकर्तव्यं त्वक्ता 'सापश्वदाटरम्भेण ॥ ८७१ ॥
 लविमार्गनिकटवर्तिन्यविचेतितखेदया तथा सुभग ।
 प्रत्याशक्तगृहेष्वपि कृतः प्रसह्य स्मरातुरो लोकः ॥ ८७२ ॥
 इति चतुरदूतिकोदितवर्धितसौभाग्यगर्पूर्णस्य ।
 ऊर्मिसहस्रोऽभितं भवति मनो ग्राम्यषिङ्गस्य ॥ ८७३ ॥
 विनिवार्य तप्रवर्तितवाक्यै० विकासं नतोत्तमाङ्गेन ।
 औसिंहभटस्य सुतै१ समुवाच वचोऽथ नर्तकाचार्यै२ ॥ ८७४ ॥
 नायकभूमौ भवतः कुशोलवाः कोहलादयो मुनयः ।
 अप्सरमः स्त्रीलाल्लास्ये गार्वै३ वर्वै४ कमलजन्मनस्तनयः ॥ ८७५ ॥

१ 'का' इति सु० पा० ।

२ 'शून्यवाटिकागडनम्' इति सु० पा० ।

३ 'च' इति सु० पा० ।

४ 'चेतस' इति सु० पा० ।

५ 'ख' इति व० पा० ।

६ 'विल्वकं चिपतं' इति व० पा० ।

७ 'पश्चन्ति सा द्वाररम्भेष्य' इति सु० पा०

८ 'किङ्ग' इति सु० पा० ।

९ 'तः' इति सु० पा० ।

१० 'नाये' इति व० पा० ।

९ 'चिङ्ग' इति गु० पा० ।

११ 'र्यम्' इति सु० पा० ।

१२ 'र्यम्' इति सु० पा० ।

१३ 'त उपचित ...' इति सु० पा० ।

१४ 'गवर्वः कम ...' इति व० पा० ।

सुषिरस्त्रप्रयोगे^१ प्रतिपादनपंडितो मतङ्गसुनिः ।
 यदि रञ्जयन्ति हृदयं भवतो भूमि^२स्युग्रां कुतः गतिः ॥ ८७६ ॥
 अभ्यधिकं धृष्टतं प्रायेण हि शित्यजौविनो भवति ।
 आश्रितनर्तकवृत्तेर्विशेषतो विजितरङ्गस्य ॥ ८७७ ॥
 विज्ञापयाम्यतस्वां निर्मितैनाव्यप्रजासृजा मदृशम् ।
 अवक्तोकयाङ्गमेकं मा भवतु मम अमो वन्ध्यः ॥ ८७८ ॥
 इति कथयन्नरमर्तुः पुरेण स चोटिनो भुवौवौन्नतया ।
 रचिते सकलातोचे नियोजयामास सूचिष्ठृतम् ॥ ८७९ ॥
 वांशिकदत्तस्यानक^३ उद्ग्राहितभिन्नपंचमे सम्यक् ।
 प्रावेशिक्या^४ भ्रुवया द्विपदे^५ ग्रहणान्तरे^६ विश्रात्सूची ॥ ८८० ॥
 उत्साहभावयुक्तः सामाजिकहृदयरंजनं वुध्न् ।
 कविनैपुणवस्त्रेर्वरचरित^७ स्वदिधेयदाक्ष्यमाम्या ॥ ८८१ ॥
 अष्टकाङ्गपरिमाणां भ्रुवां^८ परिक्रम्य तालुक्यदुक्ताम् ।
 आह्नय नटौं कृत्वा तया समं स्वरूपहकार्यरूलापम् ॥ ८८२ ॥
 सूचितपादागमनः किंचिन्नत्वा पदानि लैलितानि ।

१ ‘प्रतिपादन...’ इति ब० पा० ।

२ ह ‘यदि रञ्जयति भवतो भूमिं स्युग्रां’ इति सु० पा० ।

३ ‘नरेन्द्रनाश्वरजासदशम्’ इति सु० पा० । ५ ‘भु’ इति सु० पा० ।

६ ‘स प्रकृतम्’ इति सु० पा० । ७ ‘कतङ्गावित’ इति सु० पा० ।

८ ‘कृत्वमाने’ इति सु० पा० । ८ ‘दोष’ इति सु० पा० ।

९ ‘रे विश्विति स्वद्वौम्’ इति सु० पा० । ११ ‘कुर्वत्’ इति सु० पा० ।

१० ‘तस्य विधे...’ इति सु० पा० ।

११ ‘स परिकल्प्य तालुक्यदुक्ताम्’ इति सु० पा० ।

१२ ‘विपुष्यानि’ इति सु० पा० ।

निश्चक्राम गृहिण्या सार्धं निःसरणगीतेन ॥ ८८३ ॥

आश्रित्यै कथोद्वातं प्रविवेश ततःै सविस्मयोऽमात्यः ।

दृघटसंघटनेन चितिनाथस्योदयेन सुटितश्च ॥ ८८४ ॥

प्रासादमारुहन्तं कुसुमायुधपर्वचर्चरौ द्रष्टुम् ।

निर्दिश्य वत्सराजं समनंतरकार्यसिद्धये निरगात् ॥ ८८५ ॥

अथै विश्वति स्म नरेन्द्रः प्रासादगतः समं वयस्येन ।

अवलोकयन्प्रभोऽदंै प्रसुटितचेताः स्वसौैख्यसम्यत्या ॥ ८८६ ॥

विस्मयभावाकृष्टः प्रोत्कुञ्जविलोचने ततो विस्तुजन् ।

नृत्यति पौरजनौघे प्रोवाच वयस्य पश्य पश्येति ॥ ८८७ ॥

तुख्यगिरुतरुणवृद्धं समग्रप्रागुप्तयुवतिपरिचेष्टम् ।

अगणितवाच्यावाच्यं क्रीडन्तिै जनाः प्रवृद्धहर्षरसाः ॥ ८८८ ॥

पिष्टातकपिंजरितं रच्चैतोचितविविधकुसुमनिर्यूहम् ।

गाचायाससमुत्तितवङ्गनिःश्वासप्रकीर्णपदै०गीतम् ॥ ८८९ ॥

द्वर्यरवव्यामिश्रितकरतैलतालोङ्गुजं प्रनृत्यन्तम् ।

मुङ्गै॒रपि जातस्तुलनं संदर्शितदार्ढ्यसौष्ठवे॒॑स्वविरम् ॥ ८९० ॥

१ 'पदो' इति सु० पा० । २ 'तसः' इति सु० पा० ।

३ 'दुर्घटघटनेन चितिनाथस्योदयं नसुटिश्च' इति सु० पा० ।

४ विस्मयति । ५ 'प्रगाढं' इति सु० पा० ।

६ 'स' इति सु० पा० । ७ 'सैव्य' इति सु० पा० ।

८ 'क्रीडति जनता प्रददहर्षरसा' इति सु० पा० ।

९ 'रचिरांच्छ्रित' इति सु० पा० । १० 'पठवासस' इति सु० पा० ।

११ 'तलिरनुजनं प्रवृत्यतस' इति सु० पा० ।

१२ 'वपवृहवलनं' इति सु० पा० । १३ 'सुचिरम्' इति सु० पा० ।

अस्तु वसन्तः सततं स्वाधौ नः भौष्टजनमभास्तेषः ॥
 इति गायत्री रमसादालिंगति सदवशात्तस्यै ॥ ८८ १ ॥
 क्रौडन्या अमरहितं उत्तंगकमलिलेन ताडितपत्तस्यः ।
 श्वीमंतिन्या गैणयति तुष्टात्मा सुभगमात्मानम् । ८८ २ ॥
 भग्ने लक्ष्मासेतौ पवर्विसरेण कुलवधूवदनात् ।
 अस्त्रोऽलोकिजलौघोऽ नियर्तिः केन वार्यते प्रसरन् ॥ ८८ ३ ॥
 तुल्यव्यापारगिरां लक्ष्मानां देवनप्रसक्तानाम् ।
 आर्यनार्यविगमं वदैनावृतिजालिका कुरुते ॥ ८८ ४ ॥
 अथ सहचरनिर्दिष्टे सदैस्वलक्ष्मरणविघटिनाभिनयम् ।
 वासवदत्ताप्रहिते नृथ्यवौ विविश्वत्तुश्चेत्तौ ॥ ८८ ५ ॥
 दग्धितमरोजवर्तनसाम्याभिनये शरेऽभिनेतव्ये ।
 विदधाने वौरदृशावायुधमान्वै समाश्रित्य ॥ ८८ ६ ॥
 चलितनयनपद्मत्तिः कौतुकहतमानसो नराधिपतिः ।
 निजगाद निर्भरमहो क्रौडितमनयोर्विलासिन्योः ॥ ८८ ७ ॥
 करपीडनोपर्मद्व्यतिकरसमैर्ये कदर्थमानोऽपि ।
 खनमंडले स्थितोऽहं त्वं पुनराकृष्य कुचचित्स्थितिः ॥ ८८ ८ ॥

१ 'षात्' इति सु० पा० ।

२ 'गायति' इति सु० पा० । ३ 'चलानो' इति सु० पा० ।

४ 'वे नियर्ति केन वार्यते प्रसरः' इति त्र० पा० ।

५ 'मदनावृतिजापिका' इति सु० पा० ।

६ 'मदंद्वृणविघटिनाभिनयना' इति सु० पा० । ७ 'प्रविश्वत' इति स० पा०

८ 'गाच्' इति सु० पा० । ९ 'लिं' इति सु० पा० ।

१० 'नि' इति सु० पा० । ११ 'दशामा' इति सु० पा० ।

१२ 'चां' इति सु० पा० । १३ 'समकद...' इति सु० पा० ।

अष्टुनां नरयसि मामिति कोपादिव वाणवारमभिरामम् ।
 बङ्गचित्रपदन्यामैर्वै सगंत्या हंति हार उच्चैलितः ॥ ८८६ ॥
 चूतलतां धधिक्षस्यानच्युतश्चेष्वरं दधौ ज्ञायम् ।
 अधृतपतन्निर्दूहं न लेषा मदनिकावेणौः ॥ ८०० ॥
 मनभारावनतस्य प्रतनोर्मध्यम् नामि तेऽपेक्षा ।
 इत्यमिव पादलग्नौ क्रौडल्या नूपुरौ रसतः ॥ ८०१ ॥
 वहति सा यं नितम्बं कथमपि कृच्छ्रेणैः मंदसंचारा ॥ ८०२ ॥
 कलयति तं त्रुतलघुं जयति मनोजन्मनो महिमा ॥ ८०३ ॥
 उद्यनसमनुज्ञानः ॥ ८३ प्रैननर्त वसन्तकोऽपि सुदितात्मा ।
 हास्यै चयाभिरामं चर्चरि तालेन तन्मध्ये ॥ ८०४ ॥
 धौरोद्धुतललितपदैः ॥ १० क्रौडिला ते चिराय नरनाथम् ।
 प्रद्योतस्य सुतायाः सन्देशमयोचतुः समुपगम्य ॥ ८०५ ॥
 आदिगति देव देवोत्यर्धेक्ते ॥ १८ सलज्जमन्योन्यम् ।
 अवलोक्य मुखं नहि नहि विज्ञापयति प्रणम्य विनयेत ॥ ८०६ ॥
 मकरध्वजस्य पूजां लत्याद्भरोजसच्चिधौ कर्तुम् ।
 पृथिवीमण्डलमण्डन समीक्षते से मनोवृत्तिः ॥ ८०७ ॥

१ 'ल' इति सु० पा० ।	२ 'माम्' इति सु० पा० ।
३ 'वदत्या' इति सु० पा० ।	४ 'ब' इति ब० पा० ।
५ 'ताथमिक्षस्यान...' इति सु० पा० ।	६ 'रेन्द्रवे' इति सु० पा० ।
७ 'नि' इति सु० पा० ।	८ 'च समदनिका वालोम्' इति सु० पा० ।
९ 'यानि तत्त्वं' इति सु० पा० ।	१० 'सपायिकच्छ्रूष' इति सु० पा० ।
११ 'रम्' इति सु० पा० ।	१२ 'तम्बूनमयं' इति सु० पा० ।
१३ 'तो' इति सु० पा० ।	१४ 'नयमन्तर्न' इति सु० पा० ।
१५ 'दास्याद्वय' इति सु० पा० ।	१६ 'कार्धेन' इति सु० पा० ।
१७ 'रैः' इति सु० पा० ।	१८ 'क्तवचः स...' इति ब० पा० ।

प्रियरतिभोगो मदनो द्यितवमन्तो जनस्य 'मनसि वसन् ।
 भावेन भवान्पृज्यो खोकस्थित्या तु कुसुमशरपाणिः ॥ ८०७ ॥
 इति दत्ता संदेशं प्रकृतिवयःकालसमुचितं भान्त्वा ।
 ते मदमदनाविष्टे वभूवतुर्जवनिकालरिते ॥ ८०८ ॥
 अपनौततिरस्करिणी ततोऽभवद्दृष्टुता समं देश्या ।
 अविदितरदावस्या पूजोचितवसुहस्तयानुगता ॥ ८०९ ॥
 अथ दृष्ट्वा सागरिकां प्रमादितां^१ परिजनस्य निन्दिता ।
 कांचनमालामवदन्तुपमहिषौ जातसंक्षेपमा ॥ ८१० ॥
 प्रेषय कन्यामेनाभवरोधं तं गृहण कुसुमादि ।
 धावन्न भवति विषये वौचणयोर्भूमिनाथस्य ॥ ८११ ॥
 उपगम्य ततश्चेष्टौ तामभ्यवदत्किर्मर्घमायाता ।
 मेधाविनौ विमुच्य ब्रज तस्मिन्ना विलम्बस्तु ॥ ८१२ ॥
 विहिते देव्यादेशे मनसौदं संनिधाय मा तस्यौ ।
 विहिते सुर्संगताया हस्ते निहितां^२ मनोभवसपर्याम् ॥ ८१३ ॥
 अवलोकयामि तावन्तिरोहिता मिंदवारविटपेन ।
 तातान्तःपुरिकाभिर्दयार्द्धते किं तैर्थैतदुत नेति ॥
 संन्दानितकम् ॥ ८१४ ॥

१ 'मदसि वसनाम्' इति सु० पा० ।

२ 'दित' इति सु० पा० ।

३ 'दुर्ज्ञा' इति सु० पा० ।

४ 'दतः' इति सु० पा० ।

५ 'वि' इति सु० पा० ।

६ 'दत्ता' इति सु० पा० ।

७ 'तथेच नो वेति' इति व० पा० ।

८ सुदिनपुस्तके न विद्यवे ।

पिण्डीकृतमिव रागं हृच्छयमिव लभ्विग्रहोत्कर्षम् ।
 समुपेत्य वत्सराजं जगाद् सा जयतु जयतु देव इति ॥ १५ ॥
 परिभुक्तमपि नवलं शृंगाररसं मदनपर्वणानीतम् ।
 भजमानो भजमानां स्वागतवस्त्राभिनन्द्य तामूचे ॥ १६ ॥
 भर्गविलोचनपावकदाहाभ्यं धिकां मनोभवो मन्ये ।
 प्राप्यति तव करमङ्गमसुखविरहसमुत्तितां यौडाम् ॥ १७ ॥
 अैथ मन्मथमभ्यर्थं चितिनाथं तदनु समधिकं तस्याम् ।
 परमां सुदं वहन्यां विग्रहवन्मदनमनसि कन्यायाम् ॥ १८ ॥
 शृंगाररसमसुद्रे सोत्कलिकं निपतिते तथा नृपतौ ।
 तारमधुरस्युटार्थं नग्नाचार्दः पपाठ नेपथ्ये ॥ १९ ॥ (युग्मलक्ष्म)
 नयनानन्दमखण्डितमण्डलमभिरामममृतरस्मिमिव ।
 सायंतन आस्थाने चितिपतयस्त्वयुदयनं द्रष्टुम् ॥ २० ॥
 उच्चारितेऽथ नान्नि चिद्ग्रामैतौ तत्क्षणैः व्यपेतायाम् ।
 उत्पन्नविस्मयर्तिर्निंदधे नरभर्तुरात्मजा हृदये ॥ २१ ॥
 'अयमुदयनः स राजा तातः सत्कृत्य मां ददौ यस्मैः ।
 हन्त परप्रेषणमपि न निष्फलं साम्रातं जातम् ॥ २२ ॥

१ 'अयति देव इति' इति सु० पा० । २ 'त्य' इति सु० पा० ।

३ 'सा' इति सु० पा० । ४ 'साधिक' इति सु० पा० ।

५ 'इवन्मनसि कन्यायाम्' इति सु० पा० । ६ मुद्रितपुस्तके न हाथवे ।

० 'सन्युदयनं' इति सु० पा० । ८ 'ज्यनान्नि' इति सु० पा० ।

९ 'पतो' इति सु० पा० । १० 'तत्क्षणाच्युतपदायाम्' इति सु० पा० ।

११ 'परा सात्रं दधे' इति सु० पा० । १२ 'यस्मिन्' इति सु० पा० ।

यावन्न वेत्ति कश्चित्तावदितस्त्रितमेव निर्यामि' ।

इति कथमपि नायकतो हृत्वा दृश्यमुत्सर्जे रङ्गभुवस् ॥ ८२३ ॥

कंदर्पमहमहोत्सवहृतहृदयेनावधारितोऽस्माभिः ।

संध्यातिक्रमकालः पश्य लं प्रियवदस्त्वक तथाहि । ८२४ ॥

उदयतैरान्तरितमियं प्राची सूचयति दिङ् निश्चानाथम् ।

परिपाण्डुना सुखेन प्रियमिव हृदयस्थितं रमणी ॥ ८२५ ॥

देवि लक्ष्मुखपद्मः पद्मान्विदधाति पश्य विच्छायान् ।

अलथोऽपि लक्ष्मिता इव शनैः शनैरुद्गुदरेषु लोयन्ते ॥ ८२६ ॥

एवमभिधाय चित्रैश्वरपन्यासैः परिक्रमं हृत्वा ।

निष्कामिक्या ध्रुवया विनिर्दद्यौ नायकोऽपि सह सर्वैः ॥ ८२७ ॥

(कलापकम्)

अंके जातसमाप्तौ शैतातोद्यध्वनौ च विश्रान्ते ।

प्रेक्षणकगुणग्रहणं नृपस्त्वनुः प्रवृत्ते कर्तुम् ॥ ८२८ ॥

नाव्यप्रयोगतत्त्वे भतयो न विश्वन्ति मादृशां प्रायः ।

वाहनयानपदातिग्रामादिककार्यदत्तहृदयानाम् ॥ ८२९ ॥

आस्ते लिखितो यामो गद्वाणं तं सत्वदेशवज्जभूमिम् ।

वासय दत्त्वा॒वासं भवमि ततैष्टकुर्गे दिवसैः ॥ ८३० ॥

हृतजैवनसंस्थो हि लक्ष्मपि किमर्थं करोषि विज्ञप्तिम् ।

अर्थय वा यदि नेच्छसि कुरु स्थितिं हस्तदानेन ॥ ८३१ ॥

१ 'नग' इति सु० पा० । २ 'मन्यादुक्या' इति सु० पा० ।

३ भुद्वितपुरुक्ते नाश्चि ।

४ 'क्षालिखितोऽयं गद्वाणं सर्वं प्रदेशवज्जभूमिम्' इति सु० पा० ।

५ 'तत्त्रावासं' इति सु० पा० । ६ 'तत्त्रकुर्गे' इति सु० पा० ।

न च पत्तयो न मन्त्रिन् च पोष्यजनस्तथाप्यसंतुष्टः ।
 लभमानोऽपि मदायं चिरंतनत्वाभिभानेन ॥ ८३२ ॥
 विज्ञप्तिकोन्मुखलं दूरत एवावधारितं भवतः ।
 द्वृष्णैः क्रियतामस्ताच्छ्रोष्यसि कार्यं प्रतीहारात् ॥ ८३३ ॥
 यूयं कुटुम्बमधे क गम्यते गोदपुत्रमामान्यैम् ।
 आदाय संविभागं गृहे एव स्त्रीयतां यथासौख्यम् ॥ ८३४ ॥
 अस्थक्तरव्ययार्थं प्रविलक्षो यो मद्या महाइंगः ।
 तत्रापि तेऽनुबन्धो नो जाने किं करोमौति ॥ ८३५ ॥
 प्रथमतर्मेव कन्तिपतमनत्यहलजीवनं प्रदेशस्थम् ।
 अद्यापि ते न जातं प्रयोगिनां पश्य मन्त्ररताम् ॥ ८३६ ॥
 एवं प्रादैरनुदिनत्वाभोदयमोहकारिभिर्वचनैः ।
 फलशून्यैरनुजोवो प्रतारितः कः क्रियत्वालम् ॥ ८३७ ॥
 एतद्विषये नैपुणमत्र तु भूमिज्ञतां समाश्रित्य ।
 सुखरतया कथयामो जडैः मतिसामाजिकोचितं किंचित् ॥ ८३८ ॥

१ 'ने' इति सु० पा० । २ 'न्या' इति सु० पा० ।

३ 'स्तरह इव स्त्रीयता यथासौख्यम्' इति व० पा० ।

४ 'येन विलम्बो यो महाइङ्गः' इति सु० पा० ।

५ 'अत्रापि न न वचो मे' इति सु० पा० ।

६ 'प्रथमं चरमविकल्पितमन्यपि कल्पतावनप्रदेशस्थम्' इति सु० पा० ।

७ 'यातं नियोगितानां मदन्तरताम्' इति सु० पा० ।

८ 'मे' इति सु० पा० । ९ 'सीभृतां' इति सु० पा० ।

१० 'जडमिव' इति सु० पा० ।

सम्पादयः षडात्मा शारीरस्त्रिः प्रसाणपरिमाणः ।
 सत्त्वाधिैक्याच्येष्टो व्यस्तमनस्तेस्त्रिभिर्विनिष्पाद्यः ॥ ८ ३ ८ ॥
 सुकुमारैराविहृक्रिय उपरंजकरंजितो विविधनृतः ।
 आदैैयहैयमध्येभावैः सम्पादितः प्रयोगोऽयम् ॥ ८ ४ ० ॥

(सन्दार्थनितकम्)

गम्भौरमधुरशब्दं परिरङ्गितविविधैभंगयुतम् ।
 दर्शयतोऽवैचित्रं नै भ्रष्टो वादकस्य लयकालः ॥ ८ ४ १ ॥
 अपैैरित्यक्षानकरणकाकुचंजितस्फुटार्धपदम् ।
 अभिरामाविश्रान्तं पठितं निरवद्यैैमखिलभावयुतम् ॥ ८ ४ २ ॥
 नियमितदीपनश्चैैमनं द्रुतमध्यविलम्बिताैैलमंयुक्तम् ।
 रसवत्स्वरोपपन्नं कृैैतसाम्यं साधुगाहभिगैैतम् ॥ ८ ४ ३ ॥
 प्रकृतिविशेषावस्थाप्रतियादकवेषरचनसामया ।
 अनुकरैैणमध्यतीतं सिद्धिद्वयसम्पदाधाैैरम् ॥ ८ ४ ४ ॥

। ।

- १ 'समाशयः स महात्मा सशरीरस्त्रिः प्रसाणपरिमाणे' इति सु० पा० ।
- २ 'यद्वाद्विलोक्य छृष्टो' इति सु० पा० ।
- ३ 'सर्गमाराधिक्यकियदु' इति सु० पा० ।
- ४ 'आदाय लमस्त्वैर्भविष्यतु' इति सु० पा० । ५ सुद्धितपुरुषके नाचि ।
- ६ 'बुहित' इति सु० पा० । ७ 'मङ्ग' इति सु० पा० ।
- ८ 'ते' इति सु० पा० । ९ 'तडथवाहकस्त्वकालः' इति सु० पा० ।
- १० 'अविभक्ततद्यानस्य काकुपरस्यास्फुटापदस्' इति सु० पा० ।
- ११ 'निरवद्यभाषासु' इति सु० पा० । १२ 'ग' इति सु० पा० ।
- १३ 'तानलययुक्तम्' इति सु० पा० ।
- १४ 'तत्त्वाम्यं सादिभिर्विहितम्' इति सु० पा० ।
- १५ 'अभिनयकरणे नौता' इति सु० पा० । १६ 'च' इति सु० पा० ।

भरत^१सुतैरूपदिष्टं चितिपतिनङ्गषावरोधनारीणाम् ।
 २ मन्ये ता अपि नाव्ये शोभामन्दोहमौदृशं नापुः ॥ ८ ४ ५ ॥
 ३ सुचिष्टसन्धिवन्धं सर्वत्र सुवर्णयोजितं सुभैर्गम् ।
 निमुणपरीचकदृष्टं राजति रक्षावल्लीरकम् ॥ ८ ४ ६ ॥
 एवंविधगुणकथन^४प्रसंगिनि विभाविताद्वनृतनये ।
 पठति सार्यामन्यः सृतिविषयसुपागतां प्रसङ्गेन ॥ ८ ४ ७ ॥
 ५ संग्रामादनपस्तुतिः प्रेचाभिज्ञा सुभाषिर्ताभिरतिः ।
 आच्छोटनाभियोगः कुलविद्या राजपुत्राणाम् ॥ ८ ४ ८ ॥
 एतदसुनि या^९ते श्रुतिमार्गं नृपतिनन्दनो रसतः ।
 आरभ्य^{१०}कथाच्छेदकमाखेटकवर्णनं चक्रे ॥ ८ ४ ९ ॥
 चलसत्त्ववेधकौशलमश्वप्रजवे स्थिरासनाभ्यसनम् ।
 भूमिविभागज्ञानं भवंति सुग्रामाभियोगेन ॥ ८ ५ ० ॥
 वहति जवेन तुरंगे निर्बिडस्थितपादकटकपादायः ।
 तिर्थमिनिहितकायो निम्बोचतमयतो भुवः पश्चन् ॥ ८ ५ १ ॥

१ 'नवसुरते' इति मु० पा० ।

२ 'जनुषावदोधकाराणाम्' इति मु० पा० ।

३ 'ता अपि नाव्ये सर्वाः' इति मु० पा० । ४ 'सा' इति मु० पा० ।

५ 'आ' इति मु० पा० । ६ 'सत्याचसुवर्षयो...' इति मु० पा० ।

७ 'सुतराम्' इति मु० पा० ।

८ 'नं यसदादिविभामितार्था तं पतये' इति मु० पा० ।

९ 'वना' इति मु० पा० । १० 'जाति श्रुतिभाजा' ।

११ 'आरभ्य कथा...' इति मु० पा० ।

यावद्वाणं धावद्याकुलिते विश्वकद्रुभिर्भैत्या ।

गोचरपतिते जीवे लघुक्रियः चित्ति मार्गेण धन्यः ॥ ८ ५ २ ॥

(संदानितकन्)

मूले स्थितस्य निभृतं मृगयुभिरुच्चाच्य ढौकितं निकटे ।

पातयतो मृगमुत्सुतमव्यपदेशं सुखं किमपि ॥ ८ ५ ३ ॥

गौतमवणोत्कणेण निश्चलाटणकवलगर्भमुखहरिणम् ।

उपवेश्यितमस्यन्दं स्युहणौया एव गृह्णति ॥ ८ ५ ४ ॥

दावानलसंतापान्निर्यातं गहनवौरुधोऽभिमुखम् ।

यो निरुणद्वि स धन्यः सूकरमेकप्रहारेण ॥ ८ ५ ५ ॥

घनकचोदरसुप्तं समुपेत्य स्वैरमकृतपदशब्दम् ।

आधवर एव कुरुते निर्जीवं हेत्या शगकम् ॥ ८ ५ ६ ॥

इति विदधनि सैहमटावाखेटकशक्तिलाघवशाधाम् ।

इदयागतामगायत्रसंगतो गौतिकामपरः ॥ ८ ५ ७ ॥

‘आस्तां व्यापाररमः प्रवर्तिता संकथापि मृगयायाः ।

श्रव्यरथति तन्मनसामाहारादिक्रियोचितं कालम्’ ॥ ८ ५ ८ ॥

श्रवधार्य गौतिकार्थं दानं प्रति धननियुक्तमभिधाय ।

उत्तस्यौ समरभटो मंजरिकां समवलोकयन्नेष्णा ॥ ८ ५ ९ ॥

गत्वाथ स्वावस्थं निर्वर्तितमोजनादिकर्तव्यः ।

मंजरिकाण्ठमना श्रविदध्यौ सचिवसचिधावेवम् ॥ ८ ६ ० ॥

भूभंगस्मितवौचितमृदुवक्रवचोऽगहारगमनेषु ।

कुसुमप्रहरण एको युगपदिहिताश्रयः कथं तस्याः ॥ ८ ६ १ ॥

सुन्दोपसुन्दनाशः फलमातमभुवस्त्रिसौत्तमासृष्टेः ।

अनमृतये तां सृजता किं दृष्टं सुरहितं तेन ॥ ८ ६ २ ॥

सुमनोभिः परिकरिता मृगशावकतरलच्छुषस्तस्याः ।
 कामोचितफलहेतुर्देहभृतां दीर्घिका वेणौ ॥ ८ ६३ ॥
 कमलमिव वदनकमलं पिवंति तस्यास्त्रिविष्टपभृष्टाः ।
 मदलिकमपेतदोषं सविभ्रमं मधुमदाताम् ॥ ८ ६४ ॥
 यः शैलेन्द्रनितम्वं सुरताष्टै सेवते तपोनिरतः ।
 स्मृहयति सोऽपि नितम्वं सुरताष्टै समवलोक्य तन्वंश्याः ॥ ८ ६५ ॥
 चिकरो मध्यविभागो वाहोर्युगलं करद्योपेतम् ।
 जनयति तदपि मृगाच्चौ सहस्रकरतोऽधिकं तापम् ॥ ८ ६६ ॥
 सा स्वधरा सुवदना प्रहर्षिणी सैव सैव तनुमध्या ।
 न करोति कस्य विस्मयमिति रचिरा मंजुभाषिणी सैव ॥ ८ ६७ ॥
 अनुकुर्वत्या कन्यां तथा तथा नायकस्तथा दृष्टः ।
 येन जरत्स्थप्यटनौ धनुषः स्तृष्टा दशार्धवाणेन ॥ ८ ६८ ॥
 रूपं यौवनचिचितमनंगविकृतानि नाथदीप्तानि ।
 ग्रमिनामपि शमर्गर्वं सुष्णन्यविकल्पितं तस्याः ॥ ८ ६९ ॥
 दग्धेऽपि वपुषि भौतिं न विसुन्दति नौल्लोहितसमुत्थाम् ।
 तत्सेचे वसति यतः प्रमदारूपेण शंबरध्वंसी ॥ ८ ७० ॥
 यदि वः परलोकमतिः इट्टणुत श्रेयस्तपोधना मत्तः ।
 उत्सृज्य यात द्वीर्णं वारवधुदूषितं स्थानम् ॥ ८ ७१ ॥
 चिरमपि विकल्प्य निश्चितिरियमेव स्थाप्तते न गतिरन्या ।
 तच्छिर्माणे जाता ल्लावण्यमयाः कणा विधेरणावः ॥ ८ ७२ ॥
 आसाद्य समुच्छ्रायं तस्याः स्त्रान्युगलमविहतप्रमरम् ।
 चपयति यज्ज्ञनमेवं कः स्त्राद्यति तु दिवेकवान्यतितम् ॥ ८ ७३ ॥

स कथं न स्युहणीयो विषयरत्नस्तच्चितस्वविन्दासः ।
 शान्तात्मनापि विहितं विश्वसृजा गौरवं यस्य ॥ ८ ७४ ॥

स्मरणाद्यस्योत्पत्तिः सुमनम् इष्वोऽवलाश्रया ग्रन्तिः ।
 सोऽपि व्यंगः प्रहरति धातुरहो चिच्चमाचरितम् ॥ ८ ७५ ॥

तिष्ठन्त्वन्ये दृष्टा सारं जगतस्तदंगनारन्नम् ।
 नष्टपठनावधानो भवति ब्रह्मा सनिर्वदः ॥ ८ ७६ ॥

यदि पश्यति तां शर्वस्तदपररामासमागमादिसुखः ।
 निन्दति मूर्धनि सोमं स्मराग्निसधुचणं ग्रहीरं च ॥ ८ ७७ ॥

केशव इह संनिहितः सापि मनोहारिस्यस्यन्ना ।
 तद्वच्चवनसुवं कथसुज्ञति सैंधवौ शंकाम् ॥ ८ ७८ ॥

उदयति न पंडितानां कथमात्मनि कौतुकं गजेन्द्रगतिः ।
 यन्नववद्यमां पुंसां विना क्रियायोगसुप्रसर्गः ॥ ८ ७९ ॥

श्रुतिकुवलयमीक्षणतां कुवलयतां वा विलोचनं यायात् ।
 हरिणदृशो यदि न स्यात्कनकोज्ज्वलकेसरं मध्ये ॥ ८ ८० ॥

ललनास्तदत्यन्यतया पुरुषा अपि तदुपभोगविरहेण ।
 गच्छन्ति शोषमनिशं प्रकृतिदयवर्जिताः स्त्रियाः ॥ ८ ८१ ॥

दुर्वृत्तयोर्न वृत्तं ज्ञाधास्तदमेति तत्प्रयोधरथोः ।
 यौ धृत्वामलमूर्तिं मध्ये हारं जनन्त्यं कुरुतः ॥ ८ ८२ ॥

भूमण्डलेऽत्र सकले नातः परमपरमहृतं किंचित् ।
 नो जाता यदपार्था क्षणोदरौ धार्तराष्ट्रयातापि ॥ ८ ८३ ॥

कृश एष मध्यदेशस्यान्वया नाहार्यमण्डनं वोढुम् ।
 शक इति कृतं विधिना रोमावलिभृषणं सहजम् ॥ ८ ८४ ॥

साकंपोऽधर ईच्छण्युगल्लस्याधीरता भुवोर्भेगः ।
 तच्चंग्या वल्लमौदृच्छयति जगत्तदपि निःशेषम् ॥ ८८५ ॥
 वहतु नितम्भः स्थूलो रश्नां छारं च कुचयुगं पौनम् ।
 तद्वाङ्मृष्णालिकयोः सापाचं कटकयोजनमयुक्तम् ॥ ८८६ ॥
 वहलोपायाभिज्ञा गुणविषये सततमाहितप्रीतिः ।
 वल्लिनः स्थापयति वशे करभोस्त्वियहेण मृदुनैव ॥ ८८७ ॥
 इति तत्सुतिसुखरमुखे राजसुते मौनकेतुनाकुलिते ।
 समुपागता प्रगल्भा मंजरिकाचोदिता दूती ॥ ८८८ ॥
 सा सप्रणतिः पुरतः सुभनस्तामूलपटलकं निदधे ।
 व्यज्ञापयच्च तदनु खावसरे सहचरीकार्यम् ॥ ८८९ ॥
 मुररिपुनाभिसरोहहमवतंसौकर्तुमौहते मृढा ।
 नच्चराजमण्डलमिच्छति वियतः समादातुम् ॥ ८९० ॥
 निश्चेतनाभिकांचति पौद्युषं चिदिवसद्यनामग्नम् ।
 अभिलषति ग्रन्थनमुष्णे नवचन्दनपल्लवास्तरणे ॥ ८९१ ॥
 विदधाति पारिजातकसुमनोनिर्यूहधारणश्रद्धाम् ।
 दुर्योवसिता जिष्ठचति नारायणवच्चसो रत्नम् ॥ ८९२ ॥
 अनियतपुरुषस्युग्माः पापा वयमन्यथा क्व हीमकुलाः ।
 क्व च यूद्यमिन्द्रकल्पा अनल्पमनसो गुणाभरणाः ॥ ८९३ ॥
 दुष्प्रहतेः प्रकृतिरिच्यं तस्य तु दग्धात्मजन्मनः कापि ।
 अगणितयुक्तायुक्तो स्त्रगयति चेतो यद्यस्याने ॥ ८९४ ॥
 वा इषति सरोजवतीं रसान्विता सहजरागरक्षेति ।
 ध्यानधिय आत्मवृत्तिं निन्दत्येकच पुरुष आसक्ताम् ॥ ८९५ ॥

चिरधेति नाभिनन्दनि जन्मगतेनापि भर्पिषो धारान् ।
 पंचाहृद्युतगतिं नानर्थकरमणसंगतां स्तौति ॥ ८८६ ॥
 अ स्तौति चन्दनन्तरां भुजंगपरिवेषितां रमार्द्दिनि
 न पृष्ठणोति कीर्त्यमानां स्वप्नेष्वपि मदनसूर्द्धितां सत्सौम् ॥ ८८७ ॥
 विडेष्टि करणमध्ये रसनां तामूलरागरक्तेति ।
 गंसति मतिं सुमुच्चोरविशिष्टां शशद्रुषाव्यपुरुषेषु ॥ ८८८ ॥
 नो वज्ज मनुते रमां नलकूवरमभिसृतेति कामातां ।
 गईति च देवगणिकामनुरक्तासुर्वशौं पुरुषवसि ॥ ८८९ ॥
 हरति मनो नो ह्रियते रंजयति न रच्यते कदाचिद्दियि ।
 महाति चिच्चरितैरूपकृतिभिर्गृह्यते न बङ्गौभिः ॥ १००० ॥
 प्रेममयौवाभाति प्रेम तु नामैव केवलं वेत्ति ।
 कंटकिता भवति गते रतभोगसुखं पृष्ठणोति लोकान्तु ॥ १००१ ॥
 कुरुते विविक्तचाटून् शिन्यविशेषणा न तु रमावेशात् ।
 अनभिज्ञा मदनरुजामाकल्पकवेदनां समावृहति ॥ १००२ ॥
 बालैवार्जवरहिता स्फुरतौश्वरसेत्य चन्दलेखेव ।
 हन्तधनपतिमाहात्या प्रवृत्तिरिव रच्यतां पत्युः ॥ १००३ ॥
 नरनाथ किं ब्रवीभि चिपुरान्तकनयनदाहृदग्धोऽपि ।
 दुःसाध्यसाधनपहसुत्सृजति न पापकुसुमास्तः ॥ १००४ ॥
 लहर्ग्नावकाशं संप्राप्य यतो दुरात्मना तेज ।
 चिरसमृतकोपेन प्रारब्धा सापि हनुमिषुधारैः ॥ १००५ ॥

(कुलकम्)

अवहेलयैव भवता संसृष्टा येन वेचदण्डेन ।
 जातः स एव तस्या अनन्यभवमार्गणः प्रथमः ॥ १००६ ॥

विज्ञानार्जितदपेऽ निष्ठतं हसितः समानशिल्पाभिः ।

त्वयि सकृदृशः सख्या विसंष्टुले नाव्यनिर्मणे ॥ १००७ ॥

अवधीयांचार्यस्वं भरतोदितदोषकरणसमूताम् ।

विस्तारितः प्रथोगस्त्रदवस्थितिवाच्छया तन्या ॥ १००८ ॥

भग्नेऽपि प्रेक्षणके तदन्तरभूमिकाश्रयावस्थाः ।

गृह एव निरवसानं वितनोति न नाव्यधर्मणे ॥ १००९ ॥

धायत एकं पुरुषं परमात्मविदः शशंस या न पुरा ।

ताननुकृते सैव धायन्ती लां महापुरुषम् ॥ १०१० ॥

गतमेवमेवमासितमालोकितमेवमेवमालपितम् ।

इति विस्तान्यकार्या स्मरति कुशाङ्गौ लदीयलौलानाम् ॥ १०११ ॥

नलकूवरो वराको रतिरमणे रमण एव किं तेन ।

अनिरुद्धोऽपि न बुद्धो विदग्धविहितासु सुरतगोष्ठीषु ॥ १०१२ ॥

न जयन्तोऽनन्तगुणो न कुमारो मारकर्मणोऽबाह्यः ।

येन समतां नयामस्तुमिति सखी वहति मानसं क्लेशम् ॥ १०१३ ॥

आगतमागच्छन्तं पुरतः पार्श्वे प्रसन्नमथ कुपितम् ।

पश्यति भवन्तमेकं सङ्कल्पनिवेश्यितं वासा ॥ १०१४ ॥

रुच्यः शान्तो इद्यः सुभगः सुखदो मनोहरो रमणः ।

दृष्टः स्वामी दयितः प्राणेशः केञ्चिकरणनिपुण दति ॥ १०१५ ॥

सुक्रान्यसमारम्भा वरतनुरनुपश्चुतेन चिन्तेन ।

जपति समौहितसिद्धौ लद्वादशनामकं महास्तोत्रम् ॥ १०१६ ॥

तामेव गच्छ यस्यामासव्य विज्ञानितोऽसि गतलच्छ ।

वेलामियतौमलमलमेतैरधुना शठानुनयैः ॥ १०१७ ॥

वच्यामि सापराधं क्रोधस्फुरदधरमच्छित्भूकम् ।

इति विदधाति सुमधा हृदयेन सनोरथादृच्छिम् ॥ १०१८ ॥

(मन्दानितकम्)

उत्सहते न द्रष्टुं प्रतिविम्बितमाननं कुतः गश्चिनम् ।

का संकथा सृणाले चिपति भुजौ भर्वतो व्यथिता ॥ १०१९ ॥

दूरे कदलौदण्डा ऊर्वोरपि न सहते समाशेषम् ।

करसम्यकादिसुखौ विश्राम्यति पञ्चवेच्छिति विरुद्धम् ॥ १०२० ॥

अथि मञ्चरि सैव त्वं विदधजनमण्डिता पुरी सैव ।

कुसुमायुधः स एव व्यसनं कुत एतदायानम् ॥ १०२१ ॥

यस्याः कामः कृपणो रागाकृष्णस्तुणोपलप्रस्था ।

सापि गता भूमिमिमां जीवन्या नेच्यते किमिह ॥ १०२२ ॥

अभियोगश्चितानामश्चितानां च मटनचेष्टानाम् ।

सुतनु विशेषग्रहणे सामर्थ्यं तद्विदासेव ॥ १०२३ ॥

व्यथयन्नपि सच्छायः परिजनचिन्ताकरोऽपि रमणीयः ।

आधत्ते तथि लक्ष्मीमभिनवरागाश्रयो रागः ॥ १०२४ ॥

एकः स एव जातो भुवनेऽस्मिन्नसमसायकस्यधौरीं ।

तेन गश्चिविम्बफलके खजन्मना लेखितं निर्जं नाम ॥ १०२५ ॥

पादस्तेन सज्जोलं विन्यस्तः सुभगमानिनां मूर्ध्नि ।

सौभाग्ययशः कुसुमं धनपतिसूनोः कदर्थितं तेन ॥ १०२६ ॥

नरवच्चनपटुबुद्धिः सम्यादितकपटचाटुसङ्कटना ।

लमपि विलासिनि नौता गतिमिथतौ येन सुभगेन ॥ १०२७ ॥

(अन्तर्विशेषकम्)

तदद तस्य स्थानं यतामहे कार्यसाधनाद्याशु ।
 कुर्वत एव हि यन्म भिषग्जनाः कृच्छ्रमाध्यरोगेऽपि ॥ १०२८ ॥
 इति गदिते सख्या सा तदभिसुखं चक्षुषौ समुन्मौल्य ।
 वितरति कृच्छ्रेण चिराङ्गावितमज्जिष्ठज्जंकारम् ॥ १०२९ ॥
 का पुरुषार्थसमौहा द्योतयतः शर्वरौ शशाङ्कस्य ।
 तर्पयतां भुवमस्तिलां मलिलसुचां कोऽभिकांचितो लाभः ॥ १०३० ॥
 मण्डयितुं विदुदयति पुरुह्नतधनुर्विनैव फलवाच्छाम् ।
 अनपेचितात्मकार्यः परहितकरणग्रहः सतां सहजः ॥ १०३१ ॥
 प्रायेण यन्निदानं तस्वेवनसुपश्चमाय रोगणाम् ।
 स्मरमान्द्यं तु यदुत्यं तदेव खलु भेषजं यतस्तस्य ॥ १०३२ ॥
 तेन सृहयति सुतनुस्त्वत्पादयुगाकरेणुसङ्गतये ।
 आश्रौर्विषयोपेते सम्भोगसुखोदये तु नाकाङ्गा ॥ १०३३ ॥

(सन्दानितकम्)

प्रमदसुपैति मथूरौ परमं शब्देन वारिवाहस्य ।
 अनिमिषविलोकितेन प्राप्नोति इष्टौ कृतार्थतामेव ॥ १०३४ ॥
 न वृथास्तुतिसुखरतया न च युश्मोभनाभियोगेन ।
 विदधामि तद्गुणाख्यां स्वरूपमात्रप्रसङ्गेन ॥ १०३५ ॥
 सङ्घाववद्धमूले स्मितदृष्टिभूविकारपल्लविते ।
 सेवन्ते हृदयरसां रागतरौ मञ्जरौ धन्याः ॥ १०३६ ॥
 तिष्ठतु तदंगसङ्गो विलोकिता येन इग्निति वरगाची ।
 तस्यान्यो युवतिजनः प्रतिभाति मनुष्यरूपेण ॥ १०३७ ॥
 सङ्घदपि यैरनुभूतस्तत्त्वपरिम्भसुखरसांखादः ।
 विद्धि नराधिप तेषां दूरीभृतं प्रजाकार्यम् ॥ १०३८ ॥

आस्या का खलु तस्या विषयगद्वर्वलेपु पुक्षेषु ।

यस्या विलासजात्कपतितः गङ्कुनायते कपितः ॥ १०४८ ॥

दग्धा पुनरपि दग्धो नूनमनङ्गो हरेण तां तत्त्वौम् ।

दृष्टापि येन तिष्ठमि निराकुलः स्वस्यद्वत्तेन ॥ १०४९ ॥

अथ विरतोक्तो तस्यामुक्तामितमानसे च नृपतौ च ।

कश्चिद्गायद्वौतिं स्मृतिमङ्गतिमागतां प्रसङ्गेन ॥ १०४१ ॥

अन्योन्यगाढरागप्रवल्लीहतचित्तजन्मनोर्धनोः ।

कालात्ययो मनागयि समागमानन्दविन्नकरः ॥ १०४२ ॥

श्रुता सिंहभटसुतः प्रियाप्रियां ग्रीतिमान्वितप्रथमम् ।

निजगाद चारुभाषिणि गौतिकया समयसमातं कथितम् ॥ १०४३ ॥

अभिनन्द्य सा तथेति प्रययौ प्रमदावतौ निजं भवनम् ।

अकरोच्च विदितकार्यां युक्तेऽवसरे मनोरमां गणिकाम् ॥ १०४४ ॥

अथ सा कृतसङ्कल्पा सल्वरमादाय रुचिरविच्छिन्नम् ।

आसाद्य नृपनिश्चान्तं विवेश सञ्चारिकासहिता ॥ १०४५ ॥

विहितनमस्तुतिरासनमधितष्ठौ नायकेन निर्दिष्टम् ।

पृष्ठे च देहकुश्ले विनयान्वितमध्यधाद्वतौ ॥ १०४६ ॥

श्रौमन्त्रद्य श्रेयः सम्बन्धा गुरुजनाश्चिष्ठोऽशेषाः ।

अद्य मदनः प्रसन्नो भाग्यचयैरद्य परिणतं फलतः ॥ १०४७ ॥

अद्य जननी प्रसूता सौभाग्यगुणोदयोऽद्य निष्णातः ।

तथि वितरति सम्हेहं निरामयप्रश्नभारतीं तस्याः ॥ १०४८ ॥

(सन्दानितकम्)

उत्कलिकाकुलमनसामुद्रिकरिरंसयाभिभूतानाम् ।

श्रौदासीन्यं भजतां समा यतो भवति नालिका यूनाम् ॥ १०४९ ॥

धृतसुमनः ग्रन्थनुषा सहायवांस्तिष्ठ दयितया सार्धम् ।
 यामो वयं न राजति विजनस्थितिमिथुनसन्निधावपरः ॥ १० ५० ॥
 एषा नृत्यआन्ता मदनेनायासितातिसुकुमारा ।
 लभपि रतिसमरशूरः सर्वमुवः सन्तु कुशलाय ॥ १० ५१ ॥
 यावद्यावद्ग्रन्थिं प्रथयति ललना हि मोहनाकान्ता ।
 तावत्तावत्पुसामुत्साहः पञ्चवान्समुत्सृजति ॥ १० ५२ ॥
 इति शून्यौकृतवेशमनि हरति ग्रन्तैः सहजमंशुकं तस्मिन् ।
 दर्शितसाध्वसलज्जा जगाद सा किं करोषीति ॥ १० ५३ ॥
 अथि मुम्बे तत्क्रियते पुरुषार्थचतुष्टयस्य यत्सारम् ।
 इति निगदितसम्मेरः सरविधुरित आततान रतिकलहम् ॥

१० ५४ ॥

नानासुरतविशेषैराराध्य चकार भुक्तसर्वखम् ।
 गणिकासौ राजसुतं लगस्थिशेषं मुमोच नातिचिरात् ॥ १० ५५ ॥
 तद्यन्मयोपदिष्टं कामिजनार्थाप्तिकारणं तेन ।
 महतौ समृद्धिसेष्यमि कामुकलोकाहतेन वित्तेन ॥ १० ५६ ॥
 इत्युपदेशश्वरणप्रबोधतुष्टा जगाम धाम खम् ।
 मालत्यपगतमोहा विकरालापादवन्दनां कृत्वा ॥ १० ५७ ॥
 काव्यमिदं थः शृणुते सम्यक्काव्यार्थपालनेनासौ ।
 नो वच्चयते कदाचिद्विटवेश्याधूर्तकुट्टनौभिरिति ॥ १० ५८ ॥

कुट्टनौमतं काव्यं समाप्तम्¹ ॥

¹ This colophon occurs also after verse 1054 in the Society's MS. after which occurs the line कृतिरियं भट्टदामोदरगुप्तस्य सहाकवेरिति । This is followed by the rest of the text as printed here in a later Newari hand.—*Ed.*

Each issue bears, besides its issue number, a fascicle number indicating its place in the work and volume to which it belongs.

With the issue of this Notice all previous prices and price-lists are cancelled.

CALCUTTA,

1st January, 1941.

The publications or information about them are obtainable from the Royal Asiatic Society of Bengal, No. 1 Park Street, Calcutta, or from the Society's Agents :—

MESSRS. LUZAC & Co., 46 Great Russell Street, London, W.C.

M. PAUL GEUTHNER, 13 Rue Jacob, Paris, VIe.

BUCHHANDLUNG OTTO HARRASSOWITZ, 14 Querstrasse, Leipzig.

MESSRS. THACKER, SPINK & Co., Ltd., 3 Esplanade, East, Calcutta.

MESSRS. THE MOORE COTTRELL SUBSCRIPTION AGENCIES, New York,
U.S.A.

Residents of Europe should order from the Agents.

When ordering direct from the Society the following rules should be observed :—

Orders should be addressed to the Royal Asiatic Society of Bengal and not to any Official by name or title.

All Cheques, Money Orders, etc., should be made payable to the "Treasurer, Royal Asiatic Society of Bengal".

Orders for books should be accompanied by a full name and address, legibly written, and should be sent on a separate sheet of paper containing no other communication.

In India, books are supplied by V.-P.P.

CALCUTTA:—Published by the Royal Asiatic Society of Bengal, 1 Park Street,
and Printed by G. E. Bingham, Baptist Mission Press,
41A Lower Circular Road.